ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi
arkakapak.com

Yıl:1 Sayı:9 Haziran 2016 / 9,00 ₺

S.22
Dosya
Puslu Kıtalar Atlası

S.28
Röportaj
Akın Tek

Dünya bir düştür.
Evet, dünya...
Ah! Evet,
dünya bir
masaldır.

Akademik Kitap Kulübü

S.6
Haydar Ergülen

S.8
Enis Batur

S.12
Kemal Varol

S.20
Feridun Andaç

ISSN 2149-827X
9 772149 827008
2 081234 503381

Papersense Alıntılar Defteri
babil.com'da

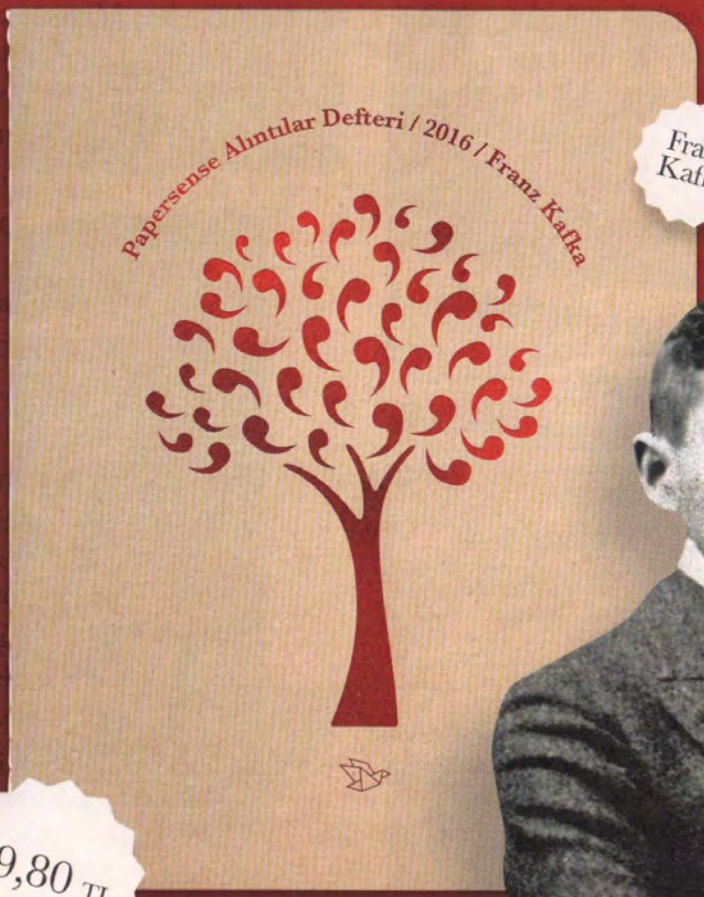

Franz Kafka

9,80 TL

papersense babil.com

Kitap hayattır...

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

"Bir olay yazılınca zaman kaybolur ve canlanmak için okuyanın bakışını bekler..."

Gürsel Korat *Unutkan Ayna*'da insanlığın soluğunu tuttuğu ve bakışlarını Anadolu'ya diktiği bir zaman parçasını anlatıyor: *"Unutmanın" bazen "her şeyi eksiksiz görmek" anlamına geldiğini söyler gibi...*

Unutkan Ayna on iki günün romanı; on iki güne sığan umutların, şimşek hızıyla parlayan ölümün, insanlık acısının, kardeşliğin ve çaresizliğin. Bu topraklarda yaşayıp da sürülen, göçe giden, ölen insanların. Aynada unuttuklarımızın.

Polisiyenin ve gerilimin olanaklarını tarihi romanına uygulayan yazar, nefes nefese bir anlatımla okuru Kapadokya'nın eşsiz dünyasının labirentinde dolaştırıyor.

Unutkan Ayna
Gürsel Korat
Roman, 280 s.

YAZARIN YKY'DEKİ DİĞER KİTAPLARI

Rüya Körü
Gürsel Korat
Roman, 220 s.

Yine Doğdu Tanyıldızı
Gürsel Korat
Roman, 204 s.

Zaman Yeli
Gürsel Korat
Roman, 124 s.

YapıKredi
Kültür Sanat Yayıncılık

www.ykykultur.com.tr YapıKrediKulturSanatYayincilik YKYHaber

ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi

Sayı: 9 - Haziran 2016
Ayda bir çıkar
arkakapak.com
ISSN No: 9772149827008

İmtiyaz Sahibi
Libronet Bilgi Hizmetleri ve Yazılım San. Tic. Ltd. Şti. adına
Mehmed Ali Çalışkan

Yayın Yönetmeni
Yunus Emre Tozal
yunusemre.tozal@libronet.com

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Erkan Şimşek
erkan.simsek@libronet.com

Editör
İsa Karaaslan
isa.karaaslan@libronet.com

Yayın Kurulu
Erkan Şimşek, Yunus Emre Tozal, İsa Karaaslan, Cemil Üzen
Zahid Yıldırım, Olcay Mağden Ünal, Hatice Yalçın, Ümit Yaşar Özkan

Görsel Yönetmen
Zahid Yıldırım

Mizanpaj
Cemal Keskin

Kapak İllustrasyonu
Onur Erler

Kurumsal İletişim ve Reklam
Hatice Yalçın
kurumsal@babil.com

Satış
Semih Gülseren
0530 176 79 45
semih.gulseren@libronet.com

Basım Yeri
Elma Basım Yayın ve İletişim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Halkalı Cad. B4 Blok 164 Sefaköy, Küçükçekmece, İstanbul
Matbaa Sertifika No: 120 58

Dağıtım
Turkuaz Dağıtım
Tel: 0216 585 90 00

Yazı Göndermek İçin
Yazılarınızı "editor@arkakapak.com" adresine gönderebilirsiniz.

Yönetim Yeri
Altunizade Mah. Kısıklı Cad. Aköz İş Merkezi No:14 B Blok D:6 (PK:34662)
Üsküdar - İstanbul

Arka Kapak Papersense'in yayınıdır.

© Her hakkı saklıdır.
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illustrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltma hakları Libronet Bilgi Hizmetleri ve Yazılım San. Tic. Ltd. Şti.'ye aittir. Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

papersense

"Ulema, cühela ve ehli dubara; ehli namus, ehli işret ve erbab-ı livata rivayet ve ilan, hikâyet ve beyan etmişlerdir ki kun-ı Kâinattan 7079 yıl, İsa Mesih'ten 1681 ve hicretten dahi 1092 yıl sonra, adına Kostantiniye derler tarrakası meşhur bir kent vardı."

Eylül 1992'de Karşıyaka'da tamamlanan, Ocak 1995'te okurla buluşan büyük bir edebiyat olayının; *Puslu Kıtalar Atlası*'nın insanı büyülü bir dünyaya çağıran ilk cümleleri böyle. Bir okuyanın bir daha unutamadığı bu cümlelerin üzerinden 21 yıl geçti. Kitap, Haziran 2016 itibariyle 56. baskısını yapmış durumda. Evet, Arka Kapak olarak bu sayımızda Türkçenin büyücüsü ve fantastik kalemi İhsan Oktay Anar'ı ve onun ilk romanı *Puslu Kıtalar Atlası*'nı dosya konusu olarak seçtik. Modern roman hattından postmodern romana geçişin de başlangıcı oldu bu tercihimiz. Çünkü bariz bir şekilde postmodern romanın bütün evrensel işaretlerine sahip, üstkurmacanın imkanlarını çok özel bir şekilde kullanan bir romandan bahsediyoruz. Okurun tarih ve Osmanlı algısını bozan veya inşa eden, Türkçeye fantastik bir metin hediye eden, taklit edilememiş, bir polisiye gibi entrika yüklü, bir aksiyon filmi gibi sürükleyici; hiç de hafife alınmayacak felsefi taraflarıyla büyük bir roman bu.

Anar'ın felsefe eğitiminden gelişi, sıkı bir tarih okuru oluşu, roman teorisi ve metin matematiği üzerine derinlikli bakışı, yepyeni bir dil inşa etme gayreti (ve bunu başarması) ile birlikte düşünüldüğünde *Puslu Kıtalar Atlası*, Türkçenin dünya ölçeğinde güçlü metinlerinden biridir. 'Anar uzmanı' diyebileceğimiz akademisyen Akın Tek de kendisiyle dosyanın bir parçası olarak yaptığımız röportajda Anar'ın ve yapıtlarının bu durumunu berrak bir şekilde ifade ediyor. Abdullah Yavuz Altun, Anar külliyatını kişisel deneyimleri ışığında yazarken, Ümit Yaşar Özkan Osmanlıpunk kavramsallaştırması ile Anar'a farklı bir yerden bakıyor. Dosyamız İbrahim Tüzer'in yazısıyla zenginleşiyor. Dosyanın aykırı yazısı ise Cemil Üzen'den geldi. Üzen yazısında "Anarca dili"ni soğukkanlı bir şekilde sorguluyor.

Kitap incelemeleri itibariyle bu ay da geniş bir yelpazemiz var. Mehmed Ali Çalışkan, Chuck Palahniuk'un *Fight Club*'ı ile Refik Halid Karay'ın *Yeraltında Dünya Var* romanları arasında renkli bir bağlantı kurarken, iki metnin de hakkını veriyor. İshak Arslan'ın, *Lüks ve Şiddet* kitabı (Hamit Bozarslan) hakkındaki incelemesi de meraklı okurlar için iyi bir İbn Haldun değinisi. Son günlerde çok konuşulan ve açıkçası gördüğü ilgiyi hak eden Şule Gürbüz'ün *Öyle miymiş?* romanını ise Özkan Ali Bozdemir inceledi. Julio Cortázar'ın *Sekseki*'ini de İlyas Koç'un kaleminden okuyabilirsiniz. İrem Uzunhasanoğlu'nun kısa ama dopdolu John Fowles portresi ise yazarı tanımak isteyenler için oldukça işe yarayacak.

Tuğçe Nida Sevin, genç yetişkin kategorisine dair yazılarına devam ediyor. Tanıttığı kitapların yanında bu ayın portresi ise Ransom Riggs oldu. Bu bölümde bir de tercüme ettiğimiz bir John Green röportajı yer alıyor. Tefrika çizgi romanımızda bu ay yeni bir öykü var: *İlya Ivanov'un Maymun-İnsanları*. Çizgi romanın devamı ise Temmuz ayında...

Haydar Ergülen, Tanpınar'ı; Enis Batur, Cem İleri'nin *Okurun Belleği* kitabını yazdılar. Kemal Varol, çağdaş Kürt edebiyatından öykü seçkisi olan *Biraz Dolaşacağım* adlı kitabı inceledi. Feridun Andaç ise Demir Özlü'yü ve kitaplarını anlattı. Editörün masası köşemizde bu ay Iz Yayıncılık'tan Hamdi Akyol "Allahını seven defansa gelsin" diyor. Kapak tasarımcımız ise April ve Timaş Yayınları için hazırladığı kapakları çok beğenilen Kutan Ural oldu. Burada bahsedemediğimiz nice farklı yazılarla dolu Haziran sayımızla sizi baş başa bırakıyoruz.

Saygılarımızla
Arka Kapak

ARKA KAPAK
kitap ve kültür dergisi

İÇİNDE NE VAR?
YİL: 1 / SAYI: 9
HAZİRAN 2016

6
HAYDAR ERGÜLEN
AHMET HAMDİ TANPINAR KÜLTÜ

8
ENİS BATUR
ÇITA YÜKSELTMEK

10
CEMİL İSTANBULLU
COŞKU DEVRİMİNDEN TOPLUMSAL SIMYACILIĞA

12
KEMAL VAROL
TÜRKÇEYİ DOLAŞACAĞIM

14
İREM UZUNHASANOĞLU
OKURLA OYNAYAN YAZAR FOWLES

16
ÜLKÜ ÖZEL AKAGÜNDÜZ
BİR YAZAR NASIL İNCELENİR?

18
İLYAS KOÇ
SEKSEK OYUNU

20
FERİDUN ANDAÇ
SÜRGÜNDE BİR ANLATICI: DEMİR ÖZLÜ

22
ABDULLAH YAVUZ ALTUN
İBRAHİM TÜZER
CEMİL ÜZEN
ÜMİT YAŞAR ÖZKAN
İHSAN OKTAY ANAR
DOSYA

28
İHSAN OKTAY ANAR, POSTMODERN BİR ROMANCIDIR.
AKIN TEK
RÖPORTAJ

34
ÖZKAN ALİ BOZDEMİR
İNSAN NE İLE YETİNİR?

35
NİHAL YORMAZ
MÜSTESNA BİR ADA YOLCULUĞU

36
ÖZGÜR DİKMEN
DANTE ve BATINİ YORUM

37
ERKAN ŞİMŞEK
SERİ KATİLLER

38
M.ALİ ÇALIŞKAN
YERALTINDA AŞK VARI

40
İSHAK ARSLAN
ADALETİN KILICI SULTANIN ELİNİ KESER Mİ?

42
ÖMER GÖK
YENİDEN SOHBET MEDENİYETİ

43
SELCAN KARABULUT
HİTLER YIKICI MIYDI?

44
İHSAN SÖNMEZ
MAN BOOKER

46
İSA KARAASLAN
ŞİİR OKUMA KILAVUZLARI

48
MUHİTTİN ŞİMŞEK
KAPI DEVİP GEÇMEYİN

50
ÇİZGİ ROMAN
İLYA IVANOV'UN MAYMUN-İNSANLARI

56
MEDENİ YILMAZ
EDUARDO GALEANO

58
HASAN PARLAK
SAATİN KADRANI

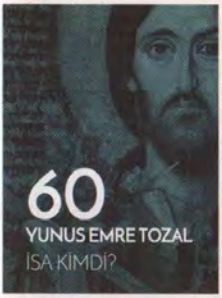
60
YUNUS EMRE TOZAL
İSA KİMDİ?

62
BURÇİN AYDOĞDU
ÇİZGİLİ FELSEFE ANSİKLOPEDİSİ

64
OLCAY MAĞDEN ÜNAL
PROGESTERONLA GELEN BİLGELİK

66
ELİF KONAR ÖZKAN
KÜÇÜK KIRMIZI DÜĞME

67
PINAR BAŞAR ÜNLÜER
TAŞLARIN ANLATTIĞI MASALLAR

68
TUĞÇE NİDA SEVİN
GENÇLİK BAŞIMDA DUMAN

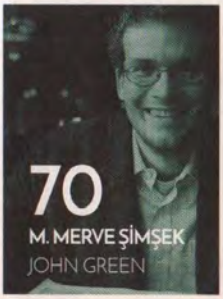
70
M. MERVE ŞİMŞEK
JOHN GREEN

76
TUĞBA GÜNER
KAHRAMANI YAZAR OLAN FİLMLER

78
PERDE

80
TÜRK SİNEMASI ARAŞTIRMALARI
TUBA DENİZ

87
EDİTÖRÜN MASASI
HAMDİ AKYOL

88
KUTAN URAL

2016 MAYIS AYINDA
HANGİ KİTAPLARI OKUDUK

Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu
Stefan Zweig

Hayvan Çiftliği
George Orwell

Gurur ve Önyargı
Jane Austen

İçimizdeki Şeytan
Sabahattin Ali

Hasretinden Prangalar Eskittim
Ahmed Arif

2016 YILI
MAYIS AYI ÇOK SATANLAR

1 Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu
2 Hayvan Çiftliği
3 Gurur ve Önyargı
4 İçimizdeki Şeytan
5 Hasretinden Prangalar Eskittim
6 Elveda Güzel Vatanım
7 Fahrenheit 451
8 Kırmızı Saçlı Kadın
9 Bayan Peregrine'in Tuhaf Çocukları
10 Şanzelize Düğün Salonu
11 Kardeşimin Hikayesi
12 Mesela
13 Yabancı
14 Gölge Şehir
15 Mrs. Dalloway
16 İ984
17 Süper İyi Günler
18 Gün Olur Asra Bedel
19 Simyacı
20 Ses ve Öfke
21 Tüfek, Mikrop ve Çelik
22 Kürk Mantolu Madonna
23 Kendini Aramak
24 Bazı Kelimeler Çok Güzel
25 Mahalleden Arkadaşlar

2016 YILI
MAYIS AYI ÇOK SATAN E-KİTAPLAR

1 Dönüşüm
2 Bir Psikiyatristin Gizli Defteri
3 1984
4 Satranç
5 Paris ve Londra'da Beş Parasız
6 Uykusuzluk - Insomnia (TS)
7 Gece Uçuşu
8 Hayatın Mucizeleri
9 Şu Acayip İnsan Vücudu
10 Stres Yönetimi

2016 YILI MAYIS AYI EN ÇOK SATAN
İLK 10 YAYINEVİ - SEPET FREKANSLARI

(%)

"...Gelin, Tanrı'nın zatına dair bizi şimdiye kadar kördüğümün ötesine götürmemiş eski sorularımızı terk edelim. İnsana, insanın görev ve sorumluluklarına dönelim. Bırakalım, kim olmak istediğine, Tanrı kendisi karar versin! Bütün insanların öncelikle ilahi iradeyi yerine getirmede birleşmesi mümkün, hatta gerekli değil midir?"

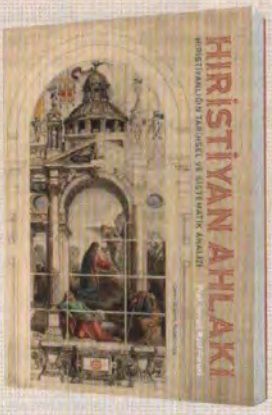

...Şimdi soruyoruz: Hıristiyan dünyası İslam dünyası ile bu rasyonel temele dayalı olarak iletişim kurma davetini kabul edecek midir? Hıristiyanlar, Tanrı'nın irudesinin dünyada egemen olmasını sağlama uğruna, sürekli bir epoche içinde, kendi dogmatik teolojisinin öğretilerini askıya almaya hazır mıdır? Müslümanların ahlak yasaları çerçevesinde evrensel bir kardeşlik kurma çabasına karşılık vermeye istekli midir?"
İsmail Raci Faruki

"Faruki'nin bu kitabı, bizi kendimize gerçekten dürüstçe bakmaya zorlamaktadır. Rahatsız edici bir pratik olsa da, bunu yapmamız elzemdir."
Stanley Brice Frost

"Kitabı okurken irkilecekler ve bu irkilmeler, onların Müslüman ve Hıristiyan akıllar arasında hâlâ var olan bariyeri fark etmelerini sağlayacaktır."
Hendrik Kraemer

HIRİSTİYAN AHLAKI (Tarihsel ve Sistematik Analiz), ***İsmail Raci Faruki***, Çeviren İbrahim Kapaklıkaya, 376 sayfa

"Asıl tartışılması gereken konuları hiç gündeme getirmiyor, hiç tartışılmaması gereken konuları hep gündemde tutuyoruz..."

"Toplumlarımız, kapitalist, seküler, liberal dünya görüşleri, hayat tarzları tarafından eksiksiz bir biçimde fethedildikleri halde, toplumlarımız kapitalist/seküler/liberal/materyalist/pozitivist fatihler tarafından konulan/kurulan yasalar, kavram ve kurumlar tarafından yönetildiği halde, bizler, Müslümanlar olarak, İslami düşünce/kültür/akademi/siyaset hayatı olarak, sanki böyle fetihler hiç yaşanmamış gibi, sanki İslami bir toplumda/dünyada/hayatta yaşıyor gibi, bu büyük anormalliği fark etmeden, hiç bir sorun yokmuş gibi yaşamaya devam ediyor, hangi İslami yorumun/hareketin/cemaatin/mezhebin/liderin en "hakiki" olduğunu tartışmaya devam ediyoruz. Asıl tartışılması gereken konuları hiç gündeme getirmiyor, hiç tartışılmaması gereken konuları hep gündemde tutuyoruz...
Günümüzde İslam dünyası toplumlarında yeni bir cahiliye biçimine, kabile ilişkilerine dönülmüştür. Hangi gerekçeye dayalı olursa olsun kabile ilişkisi, (etnik-mezhepçi-tarikatçı-cemaatçi) dışlayıcı bir ilişki biçimidir. Bütün farklılıkları sorun olmaktan çıkaran, farklı hassasiyetleri içeren, büyük bir bilgelik kültürüne dayalı İslam kardeşliği ilişkisi gerçekleştirilinceye kadar, medeni olmaktan söz edemeyiz."
Atasoy Müftüoğlu

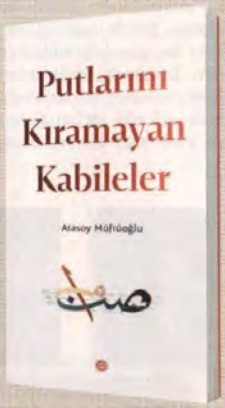

PUTLARINI KIRAMAYAN KABİLELER, *Atasoy Müftüoğlu, 208 Sayfa*

MAHYA

www.mahyayayincilik.com.tr

Çizim: Büşra Yıldırım

AHMET HAMDİ "TANPINAR KÜLTÜ"

Haydar Ergülen

Tanpınar'ın hocası Yahya Kemal'di, o da Türk romancılığının, başta Oğuz Atay olmak üzere, hocası sayıldı. Türk edebiyatına armağanları ise henüz bitmiş sayılmaz. Terekesi açıldı, içinden *Aydaki Kadın* gibi yarım romanlar çıktı, yayımlandı. Ve Tanpınar için uzun bir tamamlanma süreci başladı. Doğanın boşluk bırakmadığı gibi, yazı da kimin tarafından ve ne zaman tamamlanacağını iyi biliyor.

Tanpınar'ın yaşamı elbette yeniden kurgulanmıyor, ama 'imge'si, Tanpınar halesinin başdöndürücü yolculuğuna eşlik ediyor. Hayatı, kendisinin "sükut suikastı" dediği ve yapıtlarının sessizlikle karşılandığı, geçiştirildiği gibi koyu bir endişeyle sarılmıştı. Bu duygu, hatta korku onda bir karabasan halini almıştı. Şimdi 'suikast' bir başka biçimde sürmüyor mu? Bu yazı bile suikastın sürdüğünü göstermiyor mu? Tanpınar, Nobel almış da hepimiz üzerine bir şeyler söyleme zorunluluğu duyuyormuşuz gibi. Elbette olumlu şeyler. Onu paylaşamasak da, 'milli' ve 'yerli' olan bir şeyler var Tanpınar'da, Nobel'i o almış olsaydı mesela şimdiye çoktan heykeli dikilirdi. Heykel yanlış oldu, galiba anıtmezar daha iyi. Sanki heykelin taşı frenk icadı, anıtmezarınki Oltu taşı. Yine de Tanpınar'ın Nobel'le bir ilişkisi var tabii.

Henüz 'Tanpınar kültü'ndeyiz, çoğunlukla bir İkinci Yeni şairi sever gibi seviyoruz onu. Okumadım ama olabilir, İkinci Yeni'den Tanpınar'a "*gider yol gizli gizli*". Bir dergi "İkinci Yeni Haritası" yapsa da, uzak-yakın akrabalıkları, hısımlıkları öğrensek. Yazıyorum, yarın biri yapar, bir ucu da mutlaka Tanpınar'a çıkar. Dayanır. Dayatmayı severiz.

Tanpınar gibi 'edebiyatı seven', bu sevgiye ömrünü yatırmış yazın insanları hemen her dönemde 'biricik'tir. O yüzden de kendileri gibi 'biricik'lerden, 'öncü'lerden etkilenip yine 'biricik' ve 'öncü' olanları etkilerler. Tanpınar, 'edebiyat sevgisi'yle dopdoludur ama, terbiyesi 'şiir terbiyesi'dir. Onun çevresinden dışarıya bakmak ister. "Bende esas olan şiirdir, oradan etrafa genişlerim." Ona göre 'şiir, söylemekten ziyade bir susma işidir.' Sustuğu şeyleri roman ve hikayelerinde anlattığını söyler. Zaten "Bir yerde şiir, roman, musiki hepsi birleşir" der. Birleşme yeri, kuşkusuz Tanpınar'ın kendi yapıtıdır: *Mahur Beste*'dir, *Huzur*'dur, *Beş Şehir*'dir, yalnızca 37 şiirden oluşan *Şiirler*'dir, *Yaşadığım Gibi*'dir. *Abdullah Efendi'nin Rüyaları*'nı, *Edebiyat Üzerine Makaleler*'deki "Şiir ve Rüya" bahislerini de unutmamak gerekir.

Çünkü 'rüya estetiği', şiirde ve dilde rüya ile kurulan Tanpınar estetiğidir: "En uyanık bir gayret ve çalışma ile dilde rüya halini kurmak", onun şiir

Aydaki Kadın
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

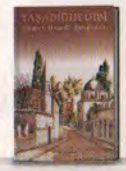

Yaşadığım Gibi
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

Huzur
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

Beş Şehir
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

Bütün Şiirleri
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

Mahur Beste
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

anlayışının tanımıdır. Yahya Kemal için de öngördüğü "devam ederek değişmek, değişerek devam etmek" düşüncesi, en çok da kendi zihin ve edebiyat dünyası için geçerlidir. Kültürü temellendirme noktasından Doğu-Batı sorununa, Osmanlı'ya, Cumhuriyet'e, Pera'ya, Akdeniz'e, Beş Şehir'den medeniyete, kaderden rüyaya üzerinde durduğu ne varsa, sonradan bir bir ortak konularımız haline gelmiştir.

Tanpınar da tıpkı hocası Yahya Kemal gibi ruhunu, yazısını, kendini İstanbul'da bulmuştur. Ama onun şiirinde, Yahya Kemal'de olduğu gibi İstanbul yoktur. İstanbul Tanpınar için bir öykü ve roman kahramanıdır. *Huzur* romanının kahramanları Nuran ile Mümtaz aşkı Boğaziçi'nde yaşar, *Sahnenin Dışındakiler*'de Beyoğlu bir sahnedir. Kendi sözleriyle de *Huzur*'un baş kahramanı İstanbul'dur. İstanbul bir 'medeniyet coğrafyası'dır ve yazarı besleyen ana kaynaktır.

İstanbul kadar olmasa da onu çok etkileyen ikinci şehir, yıllarca özlemini çektiği Paris'tir. Bir mektubunda, "Dünyada iki hasretim vardı. Biri Paris, biri de güzel kadın." der. Paris'i gördüğündeyse, hayatın bir nehir gibi durmadan akması onu neşelendirir. Belki de ondaki su ve ışık tutkusu, Paris'te karşısına bir şehrayin, bir ışık nehri biçiminde çıkmıştır.

"Debussy'i, Wagner'i sevmek ve Mahur Beste'yi yaşamak; bu bizim talihimizdi." diyen Tanpınar'ın eserlerinde müzik, dekoratif bir öge değildir. Aksine kurucu ögelerin başında gelir. Musiki, ona göre, Osmanlı'da kültürel sürekliliği, mimariyle birlikte en iyi temsil eden estetik yapılanmadır.

Tanpınar'ın ruh ikliminde hem Doğu hem Batı vardır, iki tarafta birden olmayı arzular. Ama bunun imkânsız olduğunu da belirtir. Beyoğlu'nu yapıtlarında çoğu zaman eleştirerek yazan Tanpınar, en verimli yıllarını burada geçirir. Yedi yıl Narmanlı Yurdu'nda kalır. Burası onun Beyoğlu'nda hem odası hem de adasıdır. Kedi avlusu olarak da ünlenmiş olan Narmanlı Yurdu, bir başka 'evsiz' olan Yahya Kemal'in kaldığı Park Otel'e de yakındır. Tanpınar da hocası gibi hayatını yalnızlığıyla paylaşmıştır.

Hangi odasında kalmıştı acaba Narmanlı'nın? İçeri bakan pencereleri dışa doğru açılan bir oda olmalı. Bu cümleyi bir yabancı dile anlamlı biçimde çevirmek zor, tıpkı bazı hayatları da bugüne, konuşmaya çevirmenin zor olduğu gibi.

İstanbul'u bir medeniyet coğrafyası, şehri bir medeniyet müzesi olarak gören Tanpınar bir medeniyet yazarı, medeniyet düşünürü oldu. Ve Oğuz Atay'dan Orhan Pamuk'a, pek çok önemli yazar, Tanpınar'ın yazdığı Türkiye'nin zihniyet tarihini önünde hazır buldu.

Henüz 'Tanpınar kültü'ndeyiz, 'Kırtıpil Hamdi'yi seviyoruz, yarın 'Tanpınar kültürü'ne geçtiğimiz zaman yalnızca romanlarını, öykülerini, denemelerini taşımayalım, günlükleri ve mektuplarını da alalım yanımıza, 'Kırtıpil'i de unutmayalım ki, klasikler rafında cansıkıntısından esneyip durmasın Tanpınar. ■

Sahnenin Dışındakiler
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

Edebiyat Üzerine Makaleler
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

Yahya Kemal
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

Saatleri Ayarlama Enstitüsü
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

Hikâyeler
A.Hamdi Tanpınar
Dergâh Yayınları

ÇITA **YÜKSELTMEK**

Enis Batur

Cem İleri'nin *Okurun Belleği* başlıklı kitabını yayımlanmadan önce okumuş, o konudaki düşüncelerimi yazmıştım (K 24). Bir tanıdığım, "çok önemli bir kitap" olarak sözettiğimde, 'yakın'lığımız nedeniyle yargımdaki duygusallık payını sorguladığında yanıtladım:

Benimkisi hiç şüphesiz öznel değerlendirmedir, başka türlü nasıl olsun: Yazan, öznedir. Bu, değerlendirirken nesnel yaklaşıma bütünüyle sırt dönüldüğü anlamına kesinkes gelmez; kaldı ki, günü gelmiş, 'yakın'ım bilinen yazarların yapıtlarını hafif sayılamayacak eleştirel yargılarla değerlendirmişimdir; küskünlük, bazan da öfkeli tepki yaratan 'kopuş'lar doğuran çıkışlardı, anımsatmak isterim. Hiç mi kollamamışımdır 'yakın'larımı, yazı masamda — pek az örnek gösterilebilir: Kollamaksa susarak yaparım bunu: Evet, kırmayı göze alamayarak.

Dolayısıyla, Cem İleri'nin kitabını "çok önemli bir kitap" nitelemesiyle ele alıyorsam bu, *benim gözümde* nesnel bir özne yorumu. Dahasını söylemeliyim: *Okurun Belleği*, kuşağımın eleştirel okuma bağlamında ürünler ortaya koymuş temsilcilerinin (benim, Demiralp'in, Koçak'ın, Ergüven'in) bir basamak üstüne çıkmış bir 'iş' bana kalırsa: Çıtayı yükseltiyor İleri.

Diyebilirim ki, bu yükselişte 'biz'im payımız vardır, yazdıklarımızın katkısı sözkonusudur. Başka türlüsü güç: Yol böyle uzayıp gider. Bağımsız yazarlar ortamında, dayatanlar çoğunlukta olsa bile bir hiyerarşiden söz edilemez: Kişinin, ustası bellediği 'büyük'lerine saygı duyması onların altında kalacağı anlamına gelmez; tam tersine, saygının gereği üste çıkma, çıtayı yükseltmeyi hedef tanıma anlamını taşır. 'Büyük'lere düşen de, bu gerçekleştiğinde görmek, kabullenmek, giderek kıvanç duymaktır. Övünmek gibi olacak (öyle de), "*Tahta Troya*"yı yazdığımda çıtayı yükseltmiştim bana kalırsa. Orhan Koçak *Kara Kitap* çözümlemesiyle, Demiralp *Tanrı Bakışlı* Çocuk'la daha da yukarı çektiler çıtayı: İleri, şimdi bir üst basamağa gönderiyor bizi, okuru.

Asıl sorun, Akademia'da oysa. Dostum Ömer Madra'dan dinlediğim bir yaşanmış olayı yeniden anacağım: SBF'den mezun olduğunda, Ömer asistanlık sınavı için başvurmuş; kürsü başkanı Seha Meray ona "Ben, kendimden üstün gördüğüm Cem Sar'ı yardımcı seçtim; sen Cem'in yardımcısı olmak istiyorsun, ondan üstün olduğunu, olacağını düşünüyor musun?"

Şimdi, *doğrusu* bu da uygulamanın böyle yürüdüğünü söylemek çok güç: Hiyerarşik düzeni korumak, "üst"te kalmak kaygısı genellikle, hükmedeceğine hükmettiği adayı seçme yönüne saptırıyor 'hoca'yı. Bize özgü durum mu, hayır: George Steiner'ın canalıcı kitabı *Ustalar ve Çömezler* dehşetengiz panoramayı sunuyor. Öncesi var: Feyerabend'in dilimize de çevrilen anıları. Öncenin çok öncesi: Daidalos'un kendisinden parlak olabileceğinden şüphelendiği öğrencisini eliyle öldürmesinin öyküsü, kökün hangi derinliğe indiğinin kanıtı.

Akademia, özgüveni yüksek ustalara yer açtığı ölçüde bu tıkanıklık olasılığını bertaraf edebilmiştir. Collège de France'a aday gösterme süreci baştan uca doğru yaklaşımların anekdotlarıyla dolu. O kesitte hiç mi kıskançlığa, çekemezliğe, çirkin gözardı etmelere rastlanmıyor, şüphesiz örnekler sıralanabilir; gene de, *sistem* oranı düşük tutmanın yolunu bulabilmiş, bulabiliyor.

Kendi payıma, anlamakta güçlük çektiğim konu, görmezden gelme eğiliminden ne umulduğudur. Karşımıza çıkan "iş" önemliyse, bizim ona sırtımızı dönmemiz de tersini öne sürmemiz de gerçeğin özünü değiştiremez.

Tersine, çıtanın yükseldiğini görmek, kendi ayarlarını gözden geçirmek akıllı uslu davranış sayılmalı.

Okurun Belleği, bana Livingstone'un *The Road to Xanadu*'sunun çıkışını, yarattığı hizayı düşündürdü. Anglosakson eleştirisi, Akademia'sı ister istemez çıtanın yükseldiğini görmek durumunda kalmıştı.

Yerinde saymak isteyenler, olsa olsa, bir süreliğine ortamın yerinde saymasını sağlayabilirler — devran durmaz. ■

Cem İleri
Okurun Belleği
Everest Yayınları

NASSIR GHAEMI, *BİRİNCİ SINIF DELİLİK*'TE AKIL HASTALIKLARI İLE LİDERLİK ARASINDAKİ GÜÇLÜ BAĞLANTILAR HAKKINDA CÜRETKÂR YORUMLARDA BULUNUYOR.

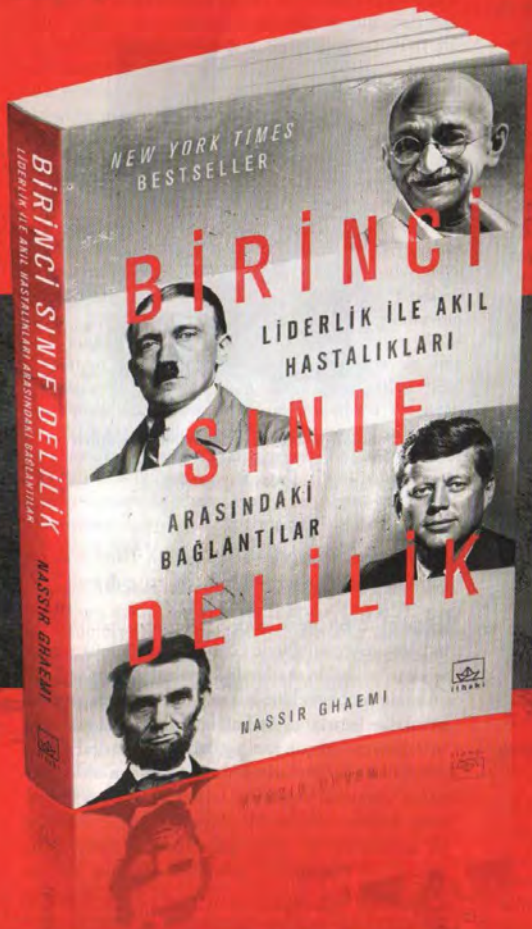

Churchill, Lincoln, Gandi, Roosevelt, Kennedy, Hitler gibi liderler hakkında birçok şaşırtıcı olguyu öğreneceğiniz çarpıcı bir kitap!

"*Birinci Sınıf Delilik* derinlikli bir psikoloji eseri, ama aynı zamanda ünlülerin tarihine ilişkin dedikoducu bir eser, şaşırtıcı bir kim kimdir çalışması."
–New York Observer

Anormal zorluklar, anormal liderleri gerektirir!

ithaki www.ithaki.com.tr | İnternet satış: www.ilknokta.com twitter.com/ithakiyayinlari facebook.com/ithakiyayin Genel Dağıtım PUNT

COŞKU DEVRİMİNDEN TOPLUMSAL SİMYACILIĞA

Cemil İstanbullu

Geçtiğimiz Eylül ayında romantizm üzerine ***Türk Politik Kültüründe Romantizm*** (İletişim Yayınları) ve ***Politik Romantizm ve Modernite Eleştirileri*** (Alfa Yayınları) isimli iki kitap peş peşe yayınlandı. Her iki kitabın da üzerindeki isim aynı: Hasan Aksakal. Hali hazırda North Carolina Üniversitesi Tarih bölümünde görev yapan üretken bir siyasi düşünceler tarihçisi-siyaset bilimci kendisi. (Meraklısı, çok orijinal konularda yazdığı birçok makaleye https://danieldmoseley.academia.edu/HasanAksakal sayfası üzerinden ulaşabilir) Birbirini tamamlayan ve birinin Batı Avrupa düşüncesinde, diğerinin Türk düşüncesinde romantizmin nasıl bir yer tuttuğunu, daha doğrusu nasıl bir rol oynadığını anlamak adına iki saygın çalışma bir arada, beraberce okunabilir. Böylece, son zamanların siyasal söyleminde sıkça dillendirilen, ama özellikle de güncel Türk dış siyasetini nitelemek için kullanılan "romantizm" ve "romantik" sözcüklerini bir siyaset bilimcinin elinde yoğrulmuş şekliyle değerlendirmemiz mümkün olabilir.

Biz bu yazıda, Alfa Yayınları'ndan ikinci baskısı yapılmış olup üç ana bölümden oluşan, ekleriyle birlikte toplamı 280 sayfa tutan ***Politik Romantizm ve Modernite Eleştirileri*** kitabına odaklanacağız. "Politik Romantizm" kavramı üzerine Türkiye'de bir ilk olma özelliği taşıyan bu kitapta romantizmin edebî, felsefî, siyasî yüzleri milliyetçi, muhafazakâr, anarşist, faşist ve devrimci yorumlar eşliğinde ele alınıyor. Oldukça cesur, iddialı ve kışkırtıcı bir üslubu olan çalışmanın neler söylendiğine dikkatlice bakmaya ve çeşitli tespitler yapmaya çalışalım.

Politik Romantizm'in, okuru, kendisi gibi renkli bir kapakla karşıladığını söyleyerek başlayabiliriz. Fransız Devrimi'nin sembol görüntüsü, Eugene Delacroix'nın efsanevî tablosu "Hürriyet" adlı kadın ve Bastille hapishanesinin yıkılışının bir tasviri politik olan romantizmi ifade etmek için kullanılmış. Elbette romantizm en çok devrimle birlikte anılmıştır. Gezi Parkı'nı romantikleştiren devrimci coşkuyu ve devrimci eylemlerdeki romantizmi hepimiz gördük. O kadar ki, Aksakal'ın kitap kapağının 2013'teki tekrarını da gördük: Elinde Türk bayrağıyla barikatların üzerinde ilerleyen, mavi elbisesiyle genç bir

Politik Romantizm ve Modernite Eleştirileri
Hasan Aksakal
Alfa Yayınları

kadın ve peşinden gelen erkek halk... Türkiye'de politik romantizmin görselliğe kavuşmasıydı bu!

Aksakal, diğer her araştırmacı gibi romantizmi tanımlamanın güçlüğüyle başbaşa olduğumuzu belirterek söze başlıyor; hayli karmaşık, girift, çelişik, biraz da muhayyel bir kavramı ele almanın güçlüklerini dile getiriyor. Aydınlanma düşüncesinin öteki benliği olan –büyük harfli yazılacak kadar bir dünya görüşü oluşturan- Romantizm, kutsanan aklın karşısına coşkuyu, sağduyunun karşısına imgeyi koymuş; sadece melankolik duyguları değil, fethedici bir dinamizmi de ortaya çıkarabilecek patlayıcı bir enerjiyi de beslemiştir. Romantizm "bunu kozmopolit, milliyetçi, ütopyacı, devrimci, karşı-devrimci, saldırgan veya savunmacı suretlere bürünerek ortaya koymuştur." (s.17) Estetik kaygılardan felsefi sorgulamalara ve oradan politik duyarlılığa yönelen bu düşünce tarzı, yaratıcı dehanın fantastik tekliflerine, dolayısıyla kolayca yönelebileceği çılgınlıklara da açıktır. Zaten, kitabın ikinci yarısı diyebileceğimiz 20. yüzyıl romantik ideolojileri ve düşünce akımları,

Aksakal'ın kullandığı tabirle "Kara Romantizm" bunun açık ispatıdır. (s.93 ve devamı)

Goethe, Walter Scott, Hugo gibi edebî şahsiyetlerden beri şiirsellikten beslenen; Carlyle'dan Namık Kemal'e tarihin geçmiş ya da gelecek bir kısmında bir "altınçağ" arayan Romantizm, Rousseau ve Herder'den beri yerel kültürleri evrensel kültürden daha gerçek ve daha değerli görür. Bu yüzden basit insanları, folkloru, mitolojiyi, halk edebiyatını, peri masallarını, dillerin kökenlerini merak edip onları yüceltmeyi görev edinen bir Karşı-Aydınlanma olarak da görülebilir. Hiçbir zaman bir başına kavramsal çerçeve olarak ele alınmayan ancak her yere sızan bu akım, gerçekten çok çeşitli suretlere bürünerek "eleştirel aklın eleştirisi"ni yapmış, "dünyanın büyüsü"nün bozulmasına karşı çıkmıştır. Bu anlamda Aksakal'ın elinde şekillenen Romantizm, diyebiliriz ki, bir bakıma Hermes'in gizemli ilmi olan "simyacılık"tır. Kültürel, toplumsal ve politik bir simyacılık! Modernitenin yerinden yurdundan ettiği milyonlara umut vadeden bir "direnme estetiği"dir Romantizm. Emperyalizm çağındaki büyücü çıraklarının taşkınlıklarıyla kolayca kontrolden çıkabilen; kahramanlar, kurtarıcılar, ulu önderler üreten ve yine bugünlerde sıkça duyduğumuz kavramlardan "akıl tutulması"na, sonraysa "aklın yıkımı"na yol açan ve "kitlelerin algıları üzerinde operasyon" yapabilen tehlikeli bir güçtür. Yazarın üçüncü bölümde (s.165-233) ustalıkla ortaya koyduğu tarihsel gelişim seyri zaten konuyu İngiltere, Fransa ve Almanya'daki referanslarıyla apaçık resmetmekte. Biz de bu hassas noktaya dikkat çekmiş olalım.

Hasan Aksakal'ın konunun başka yerlere bakmamızı sağlayan çekici bir anlatım becerisi de var. Ortaya koyduğu geniş tartışmadan anlıyoruz ki, ilgili literatürde "Romantik Çağ" olarak adlandırılan özel bir oluşum ve gelişim dünyası bulunuyor. 1789-1848 arasında Batı Avrupa'da ortaya çıkan romantik sanatçı ve düşünce adamlarının ilk akla gelenlerini saymak bile Romantizm'in patlayıcı gücünü ve dehayı kışkırtan cazibesini gösteriyor. Beethoven, Schubert, Goethe, Lord Byron, Dickens, Marx, Verdi, Wagner, Mozart, Goya, Delacroix, Puşkin, Balzac, Scott, Hugo, Chopin, Carlyle, Schiller, Mickiewicz, Haydn ve daha kimler kimler... Aksakal'a göre böylesi bir sanatsal-kültürel-siyasal zenginliğin ortaya çıkışı zaten başlı başına "örtülü bir devrimdir." Bu zenginlikteki başlıca sebepse Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi'nin kıta genelinde ortaya çıkardığı olağanüstü şok ve dehşet hâlidir. (s.22-32) Geleneksel üretim ve yönetim biçimleri yıkılırken korku, heyecan, endişe, coşku, kaygı, ütopya, distopya, devrimci güçler, muhafazakâr güçler, burjuva güçler, milliyetçiler, liberaller, proletarya ortaya saçılmıştır bir kere.

Hasan Aksakal'a göre tüm Romantizmlerin müşterek yönü, gençliğin tutkulu duygularını hedef almasıdır. Değişim isteyen gençlerin devrimci amaçlar etrafında örgütledikleri Genç İtalya, Genç İrlanda, Genç Osmanlı cemiyetleri romantizmin çocuklarıdır. Onların takipçileri, güle oynaya gittikleri Büyük Savaş'tan dönerken, yazarın "karanlık yüzyıl" olarak tanımladığı antisemitizmli, faşizmli, komünizmli, Nazizmli, soykırımlı, Hiroşimalı, Çernobilli 20. yüzyıl başlamış olacaktır. Bu kâbus dolu yüzyılda da parıltılar yok değildir elbet; ancak çağın baskın özelliği totaliter bir dünyayı var etmesidir. Romantizm, Aksakal'a göre bu konuda hiç de masum bir araç değildir. Bütün 19. (ve elbette uzantısı olan 20. yüzyıl) bu anlamda "modernleşme", "kapitalizm", "ilerleme" gibi kavramlarla olduğu kadar, dünyanın akışına yüklenen anlam tersyüz edilmek suretiyle "Romantizm" eşliğinde de okunabilmektedir. Ortaya çıkan değerlendirme ise (s.237-243) her anlamda düşünmeye değer.

Yazarın mükemmel bir Türkçe ve sorgulayıcı üslubuyla yarattığı kafa karışıklığı, özellikle Romantizme dair çerçeve oluşturduğu ilk 90 sayfalık anlatımı, modernite üzerine okumayı sevenleri mest edecektir. Romantizme dair başka çalışmaları okuma hevesi uyandıran ***Politik Romantizm ve Modernite Eleştirileri***, tıpkı kardeşi ***Türk Politik Kültüründe Romantizm*** gibi, Türk akademisinden çıkan, okunmaya değer, yüksek standartlarda bir eser. Bu bakımdan her sosyal bilim meraklısına, her entelektüele çok şeyler vermeye aday. ■

TÜRKÇEYİ DOLAŞACAĞIM

Kemal Varol

Mehmed Uzun'un *Kürt Edebiyatı Antolojisi*'ni saymazsak Türkçede elimizde Kürt edebiyatı ile ilgili çok sınırlı kaynak var. Mehmed Uzun'un yıllar önce derlediği antoloji, düz yazının henüz büyük bir atılım içinde olmadığı, belki yeni yeni canlandığı bir dönemi kapsadığı için de sınırlı. Oysa bugün, adına kolaylıkla 90'lar kuşağı denebilecek, o yılların hayli acılı şiddet ortamında büyümüş, o iklimde hasbelkader sağ kalmış, edebiyatı büyük bir sığınak olarak görmüş, ilk ürünlerini 2000'li yılların başında vermiş yeni bir nesille karşı karşıyayız. Ercan y Yılmaz'ın hazırladığı ve Şêxo Filik'in çevirdiği *Biraz Dolaşacağım*, çağdaş Kürt edebiyatından seçilmiş on iki öyküye yer verirken, bir yanıyla bu neslin ne tür bir birikimle sarmalandığını, hangi basınçlarla hareket ettiğini de gösteriyor bize.

Büyük çoğunluğu Türkiye'de yaşayan, öykülerini anadillerinde, Kürtçe yazan bu genç öykücüler, bir yandan Kürt sözlü kültürünün imkânlarından yararlanırken gerçekçi edebiyat geleneğini, diğer yandan da modern ve post modern anlatı yöntemlerini de Kürtçeye taşıyorlar. Türkçenin zengin öykü damarından esinlenmeler taşıdıkları kadar, yer yer benzersiz bir öykü tasarımıyla da karşılaşıyoruz bu seçkide yer alan öykülerde. Kürtlere özgü bir mizah da var bu öykülerde, acı da, yara da... Ama sonunda nerdeyse tamamı çok etkileyici öyküler olarak karşımıza çıkıyorlar.

Şüphesiz ki bu yazarların da içine doğduğu iklim nedeniyle, kitapta yer alan öykülerin politik bir arka planı olması beklenirdi. Ama öyküleri derleyen Ercan y Yılmaz, belli ki bu durumdan özenle kaçınıp bu öykücülerin hayata başka yerlerden bakan yapıtlarına yer vermiş. Onlarca yıl Kürt edebiyatçıların karşısına çoğu zaman bir handikap olarak dikilen politik bağlamdan uzaklaşınca gelenekselle modernin benzersiz buluşmasına tanık oluyoruz seçkide. Yaşanan şiddet ortamının izleri kimi öykülerde elbette seziliyor. Ama bu durumu hiçbir zaman öykünün asıl belirleyicisi halinę getirmiyor yazarlar.

Seçkide bir kısmını yeni duyduğumuz ama yakın zamanda Türkçede yapıtlarının yayımlanması muhtemel öykücüler var. Mehmet Dîcle bunlardan biri. "Dilek Ağacı" adlı öyküsünde küçük bir kasabanın bir kadının etrafında ördüğü ikiyüzlülüğünü büyük bir hünerle gösteriyor yazar. Gerek bu öyküdeki dili, gerekse kurgusuyla adından sıkça söz edilecek bir yazar Dîcle. Keza, büyülü gerçekçi öyküleriyle tanıdığımız ve daha önce Türkçeye *Ölüler Uyumaz* adlı bir kitabı da çevrilen Helîm Yûsiv'in "Kesik Kulak" öyküsü de aynı güzellikte. Lorîn S. Doğan'ın sadece ağaçların sesine yer verdiği benzersiz öyküsü "Dönmediler" de aynı övgüyü hak ediyor, geriye kalan diğer öyküler de.

Kürtçede hep şiirin gölgesinde kalmış bir anlatı geleneğinin bugün hangi dinamiklerle hareket ettiğini, ne tür bir atılım içinde olduğunu göstermesi bakımından önem taşıyan seçkinin adına taşınan "Biraz Dolaşacağım" ifadesi hiç şüphesiz manidar bir tanımlama. *Biraz Dolaşacağım*, bir yandan modern Kürt edebiyatında öykünün bugünüyle ilgili kısıtlı da olsa bir gezinti imkânı sunuyor okura. Bir bakıma Türkçeyi dolaşmaya çıkıyor. Bir yandan da modern Kürt öykücülüğünün hangi imkânları "gezdiğini" göstermesi bakımından da önemli veriler sunuyor. ■

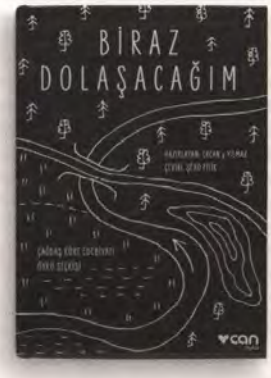

Biraz Dolaşacağım
Çağdaş Kürt Edebiyatı Öykü Seçkisi
Haz.: Ercan y Yılmaz
Can Yayınları

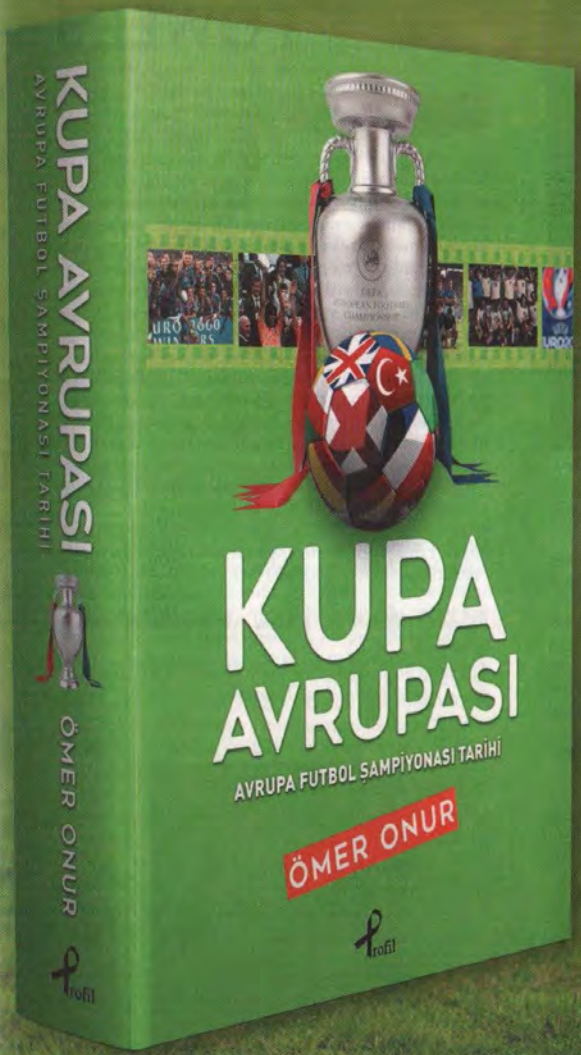

KUPA AVRUPASI

AVRUPA FUTBOL ŞAMPİYONASI TARİHİ

ÖMER ONUR

Futbol dünyasında milli takımlar düzeyindeki en prestijli iki turnuvadan biri Avrupa Futbol Şampiyonası... Uğrunda neredeyse Dünya Kupası kadar mücadele veriliyor ve maçlarını da ekranları başında, Dünya Kupası'nda olduğu gibi milyarlarca insan seyrediyor. Ancak Avrupa Şampiyonası'nın, Dünya Kupası'nın ciddi manada gerisinde kaldığı bir alan varsa o da tarihinin anlatımı... Dünya Kupası tarihiyle ilgili hatırı sayılır düzeyde kaynağa ulaşılabilirken maalesef söz konusu Avrupa Şampiyonası olduğunda bu pek mümkün değil. 'Kupa Avrupası', bu eksikliğin giderilmesini amaçlayan ve uzun bir çalışmanın sonucunda ortaya çıkmış, detaylı bir 'Avrupa Futbol Şampiyonası Tarihi' incelemesi...

profil

KORSANI DEĞİL TAM SENİ OKU

"biz kitaba inanıyoruz"

www.profilkitap.com
/profilkitap
/profilkitap

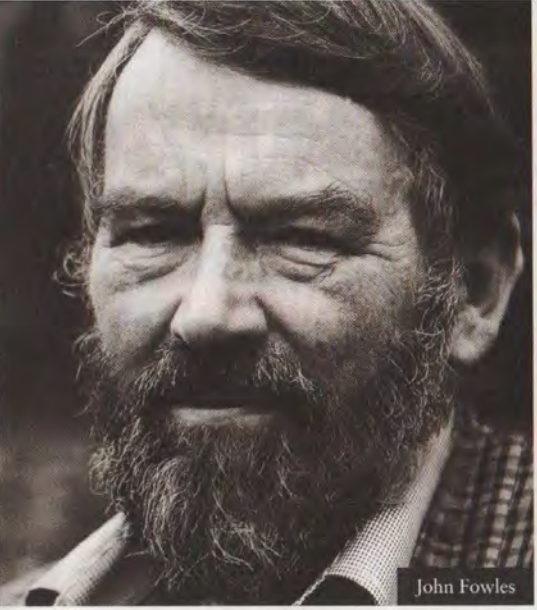
John Fowles

OKURLA OYNAYAN YAZAR FOWLES

İrem Uzunhasanoğlu

Psikanaliz, mitoloji, erotizm, varoluş, özgünlük, Shakespeare, pastiş, semboller ve atıflar... Ve bunların tümünü tek çatı altında toplayan bir yazar: John Fowles. Kâh okuruyla sohbet eden kâh dalga geçen ama her daim okuruna kendini sorgulatan bir hikâye ustası. Kendi bünyesinde iki adet Fowles besleyen yazar, madalyonun bir yüzünde bize mistik hikâyeler anlatırken diğer yüzünde bir öğretmen edasıyla didaktik bir anlatıma geçebilen bir postmodern dünya insanı. Ele aldığı temaları eğip büktükten sonra farklı anlatım tekniklerivle süsleyen ve aynı zamanda metinler arası ilişkilerle eserlerini devleştiren bir dâhi.

1926 İngiltere doğumlu Fowles, İngiltere'den pek hazzetmese de geleneğe sadık kalarak eserlerinde sık sık Shakespeare atıfları yapmıştır. Fransız yazınına olan aşkıyla tanınan yazar, Oxford Üniversitesi'nde Fransız Edebiyatı eğitimi almıştır. Bundan dolayı eserlerinde Jean-Paul Sartre ve Albert Camus etkisi görülmesi doğal karşılanır. Eserlerinde postmodern akım etkileri görülmesine rağmen modern roman geleneğine de yakındır. İki akım arasında bir yere konumlandırabileceğimiz Fowles'un en önemli eserleri arasında *Koleksiyoncu, Büyücü, Fransız Teğmenin Kadını* ve *Yaratık* sayılabilir. Birçok otorite tarafından 'varoluşçu' geleneği sürdürdüğü kabul edilmez; onun yerine 'Dünya absürttür.' görüşünü benimsediği iddia edilir.

Fowles'u hangi kulvara yerleştirirsek yerleştirelim onun bir 'Çağdaş İngiliz Edebiyatı' anlatı ustası olduğu su götürmez bir gerçektir. Romanlarını okurken bir başyapıt okuduğunuzu size hissettiren Fowles, okurunu alır, zirveye çıkarır ve orada bırakır. Ölümünden iki yıl önce Paris Review'a verdiği röportajında Oxford Üniversitesi'ne girene kadar yazarlığı düşünmediğini, ailesinde yazarlık veya sanatla ilgili hiç kimse olmadığını, fakültedeki 'varoluş' seminerlerinden çok etkilendiğini ve analitik psikolojinin kurucusu Carl G. Jung'a olan hayranlığını anlatır. Ayrıca Moliere'in oyunlarından, Baudelaire ve Mallarme'nin şiirlerinden etkilendiğini saklamaz. The Guardian'a verdiği bir diğer röportajında ise kendini huysuz, aksi ve hırçın bir adam olarak tanımlar. Öldüğü güne kadar münzevi bir yaşamı tercih etmiştir. Oxford'u bitirdiğinde daha iyi bir teklif almasına rağmen adı bile duyulmamış bir Yunan adasındaki öğretmenlik görevini tercih edişi onun karakterini en iyi özetler. Şimdi gelin Fowles'a bir de eserleri üzerinden bakalım.

***Fransız Teğmen'in Kadını* ve Fowles'un Anlatı ustalığı:**

Times'ın en önemli 100 İngiliz Romanı listesine girmeyi başaran *Fransız Teğmenin Kadını* bir pastiş

Fransız Teğmenin Kadını
John Fowles
Ayrıntı Yayınları

romandır. Tarihi aşk romanlarıyla dalga geçerken diğer yandan da esrarlı anlatımıyla sizi bir kurmaca partisine davet eder. Yazar 1967 yılından 1867'nin Viktorya dönemini yazmakta olduğunu saklamaz ve romanda sık sık yazarın sesini duyarız. 'O zamanlarda televizyon olsaydı izliyor olurdu ama yattı uyudu.' 'Şimdi yaşasa yüz yaşında olacaktı.' gibi cümleler kurar. Fowles, Charles-Ernestina ve Sarah üçgeni üzerinden kıvrak bir anlatımla Viktorya dönemi kadın-erkek ilişkilerini, cinselliği, ahlaki ikiyüzlülüğü bir tokat gibi çarpar ve bunu bugünün algısıyla yaptığını da saklama gereği duymaz. Roman gitgide şeffaflaşır. Meryl Streep ve Jeremy Irons'ın oynadığı bir de sinema uyarlaması vardır. Bu noktada eklemekte fayda var. Fowles, yazarın bilinci yerinde değilken yazdıklarının önemini her fırsatta vurgulayan bir yazar olarak rüyalarını da düzenli olarak kayıt altına almaktadır. Tekrarlayan bir rüyası vardır; burada vahşi dalgaların arasında kalmış, kim olduğunu bilmediği bir kadın görmektedir. Bu kadın daha sonra, *Fransız Teğmenin Kadını* romanındaki Sarah Woodruff olarak karşımıza çıkacaktır.

Koleksiyoncu ve Fowles'un Özgürlük-Mahkûmiyet temaları

Her ne kadar ilk olarak *Büyücü* romanını yazmış olsa da, Fowles'un ilk yayımlanan romanı kelebek koleksiyoncusu bir psikopatı portrelediği *Koleksiyoncu* romanıdır. Burada iktidarda olma ve teslim olma temalarını işler. Ahlaki kaygıları iki farklı sosyal tabaka üzerinden gösteren bu psikolojik gerilim romanında, sanat öğrencisi olan Miranda'nın Frederick Clegg tarafından klostrofobik bir odada esir alınmasını iki farklı açıdan okuruz. Bu romanda ne Camus ne de Kafka'ya rastlarsınız. Burada Fowles devleşir. Miranda ve Caliban karakterleri Shakespeare'in en son ve en önemli eserlerinden biri olan '*Fırtına*'daki karakterlerdir. Fowles bu psikolojik yolculuk romanı için 'Her insan kendisi için bir giz olmalıdır.' der. Zayıf bir zihni olmasına rağmen sırf fiziksel ve ekonomik güce sahip olduğu için güçsüz olanı tutsak edebilen Fred'in hikâyesine alegorik açıdan bakılırsa bu hikaye de kapitalizmin, sanatı ve iyi olanı öldürmesi olarak da yorumlanabilir.

Yaratık ve Üstkurmaca ve Varoluş

Yaratık, 1736'da, yüzlerini bilmediğimiz beş seyyahın yolculuk sonrası bir hana girmesi ile başlar; aralarındaki dilsiz uşağın ölü bulunmasıyla roman tekniği değişir ve sadece farklı kişilerin mahkeme sorguları ve gazete küpürleri üzerinden ilerler. Yazar arkaik bir dil kullanarak yazdığı bu romanında bir püriten mezhebi olan Shaker tarikatının kurucusu Anne Lee'nin doğuş hikâyesini anlatmaktadır. Fowles Ateist olmasına rağmen bu mezhebe karşı bir ilgisi vardır. Romanda anlatılan 'yaratık', zaman makinasından

> **Siz de gerçekten yazmak istiyorsanız, bütün sevdiklerinizi öldürmeniz gerekir.**
>
> *Arka Kapak / John Fowles*

başka bir şey değildir. Kadın erkek eşitsizliğini ve dini öğretileri derinden sorgulayan roman, kadının toplumun baskıcı zihniyetinden kurtuluşunu anlatır. Bireysellik ve varoluşçuluk tam da burada doğar.

Büyücü ve Gerçekçilik teması

Büyücü, Oxford mezunu Nicholas Urfe'nin Alison'ı terk edip çalışmak için gittiği ücra bir Yunan adasında yaşadığı depresyon ve ardından tanıştığı gizemli yabancı Mr Conchis'le arasında geçenleri konu eden psikolojik-gerilim romandır. Kitabın ilk ismi 'Godgames', yani tanrı oyunlarıdır. Yoğun bir Jung etkisinde olan roman paradoksal fikirleriyle de beraber aslında çok kuvvetli bir savaş-sonrası Avrupa yorumlaması olarak da görülebilir. Savaş anıları ise Fowles'un babasının kaleme aldığı savaş anılarından birebir alıntılar içerir. Barok teknikleri modernle birleştiren yazar bizi 'Bekleme Odası'nda bekletirken aynı zamanda 'varoluşçuluk' ve 'gerçeklik' temalarını sorgular. Shakespeare'in *Fırtına* eserine burada da atıflar vardır.

John Fowles, romanlarında yetkin ve güçlü kadın karakterler kullanır. Conchis ve G.P dışındaki çoğu erkek karakteri hayata karşı pasif dururlar. İnsanın cinsel dürtülerini, erotizmi doya doya yazar. Mantissa'da esin perisiyle tanrıcılık oynar. Güç ve irade üzerine kuvvetli alegorileri vardır. Çağdaş İngiliz Edebiyatı denince akla gelecek sayılı yazarlardan biri olan Fowles yazı tekniğini 'brew', yani 'kahve demleme' kelimesini kullanarak şöyle açıklar:

"Yazacağım kitapların hepsinin sonunu bilirim, çatısını oluşturduktan sonra mutlaka bir kenara bırakırım ve bir kahve gibi demlenmesini beklerim. Eser güç toplar, tatlanır ve gerisi gelir..." ■

Büyücü John Fowles Ayrıntı Yayınları | **Koleksiyoncu** John Fowles Ayrıntı Yayınları | **Yaratık** John Fowles Ayrıntı Yayınları

BİR YAZAR NASIL İNCELENİR?

Ülkü Özel Akagündüz

Kim, bir yazarı enine boyuna incelemek ister ki! Yıllarınızı adamanızı gerektiren ciddi bir incelemeden söz ediyoruz. Akademisyenler evet, bu işi ciddiyetle yapabilir. Ama Geoff Dyer'e kalırsa, akademisyenler bir yazarı inceleme işinden uzak durmalı; çünkü onlar, zavallı yazarı toza dönüştürüp sonunda küllerini havaya savurmaktan öte gidemezler. Dyer, eh iddialı konuşuyor, ama onun D.H Lawrence'ı incelediği '*Bir Hışımla*' kitabını daha yarılamadan, şapka çıkartıp 'Bir yazar bütünüyle ancak böyle ele alınır' dediğimize göre, varsın konuşsun, hatta o konuşmasın da kim konuşsun.

Yazar ve şair Lawrence'ı sevenler için Dyer'in incelemesi gerçek bir hediye olabilir; fakat ayıp değil ya, bu adı bilmeyenler (casus olanıyla karıştırmayalım lütfen) ve haliyle onunla ilgili merak duymayanlar ne yapsın? Bana kalırsa, '*Bir Hışımla*' kitabını asıl onlar bir hışımla okusun. Çünkü kitabın meselesi hem Lawrance hem değil. Geoff Dyer, bu incelemeye başlayıp devam ederkenki duraksamalarını ve kararsızlıklarını öyle içten anlatıyor ve incelemenin sergüzeştiyle Lawrence'ın hayatını yan yana uzanan iki patikadan öyle ustalıkla yürütüyor ki okur sonunda hem Dyer'i hem Lawrance'ı handiyse yakın bir ahbabı kadar tanıyor. 'İyi de bu iki adamı neden tanımak isteyelim ki?' Öyle ya dünya büyük, hayat kısa! O 'iki adam'da güçlü ve zayıf yanlarımızı görebileceğiz oysa, nasıl yaşamış, ne için öfkelenmiş, ne zaman kendilerini mesut saymışlar öğrenebileceğiz. Geoff Dyer ironik üslubuyla, hep olmak istediğimiz bir şehre ya da mekana gittiğimizde; ama aslında istediğimizin orası olmadığını farkettiğimizde yaşadığımız hayal kırıklığını anlatıyor söz gelimi, giderek anne babalarımıza benzeyişimizi, heyecanla çıkılan yolculuklardaki bezginliğimizi, yazmak için ideal köşeyi tam bulduğumuzda bütün hevesimizin kaçışını...

Mekan ya da mekansızlık, yabancılık ya da evinde hissetme duygusu kitabın başat meselelerinden biri; çünkü hem Lawrence hem de ölümünün ardından onun hayatına mercek tutan Dyer neredeyse hiç bir yerde tam olarak huzuru bulamazlar. Şimdi biz de, bir yerdeyken başka yeri özlediğimize göre çoğu defa, bu açmazın bir kıyısında kendimizi göremez miyiz? Uzaktayken, anavatanın umutsuz bir cazibesi olduğunu düşünen Lawrence, anavatanına döndüğünde bu kez, 'Ne de olsa insan' der, 'Hiçbir yerde evde olduğu kadar büyük bir yabancılık çekmez.' Böylesi bir çıkmaz sokağın bilgece bir meydana açıldığını da söylemek gerek; 'kendi içinde, varlığında bir ev bulabilmek'... Ne de olsa, 'uçan kuşlar, bir o hanede, bir bu hanede değildirler, hanelerini beraberlerinde taşırlar.'

Kitapta, hayat üzerine düşünmeyi sevenler için altı çizilesi ne çok satır var! Bir ağustos böceği kadar mutlu, aylaklık ettiğimiz zamanların, belki de en üretken anlarımız olabileceğine ilişkin bir düşünce söz gelimi ya da hayat ve işin sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiğine dair bir tartışma ve bir kenara kaydedilecek hoşlukta aforizmalar; "Hayat katlanılmaz olduğunda bile katlanılır bir şeydir, korkunç olan, onu katlanılmaz yapan da budur."

Sonunda Dyer'in kendine dair anlattığı gündelik, sıradan hikayelerin içinde aslında Lawrance'ın saklı olduğunu anladığınızda çok geç olmuştur, çıta iyice yükselmiştir. Yalnızca eserlerini okuyup bir yazar incelemesi kaleme almaya kim cüret edebilir bu durumda. Eski fotoğrafları da toplanacak yazarın, doğduğu eve gidilecek, geçtiği yollardan geçilecek, bu olmadı denilip bir daha geçilecek, en sevdiği ülkeler görülecek, etkilendiği yazarlar okunacak, ruhunun derinliklerine inilecek. Nihayet yazar, daha da önemlisi 'insan' çıkacak ortaya ki işte bu yüzden okunmalı '*Bir Hışımla*'... ■

Bir Hışımla
Geoff Dyer
Çev.: Seda Ersavcı
Everest Yayınları

BAHADIR YENİŞEHİRLİOĞLU

Beyaz Usta Siyah Çırak

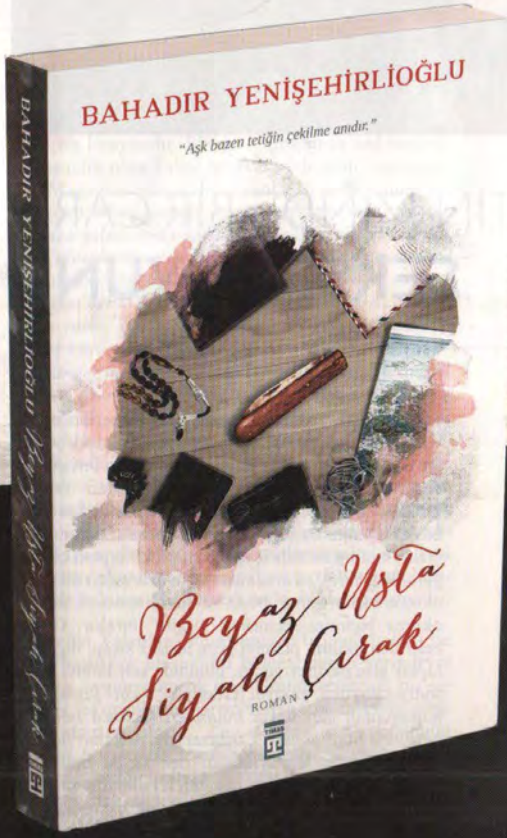

Aşk Çölü, Aşk Cephesi, Kanaviçe ve **Kerime** ile yakın tarihin acılarını en insani noktadan yakalayarak anlatan Bahadır Yenişehirlioğlu, **Beyaz Usta Siyah Çırak**'ta merceği bugüne taşıyor. Modern insanın en temel açmazlarından birini, hakikat arayışında savrulan bir genç adamın hikâyesini anlatıyor.

Beyaz Usta Siyah Çırak, geçmişinden yorgun, geleceğine hakiki bir yol arayan Sarp'ın hayal kadar şaşırtıcı ama gerçek hikâyesi.

timas.com.tr timasyayingrubu

iyi ki kitaplar var...

TİMAŞ

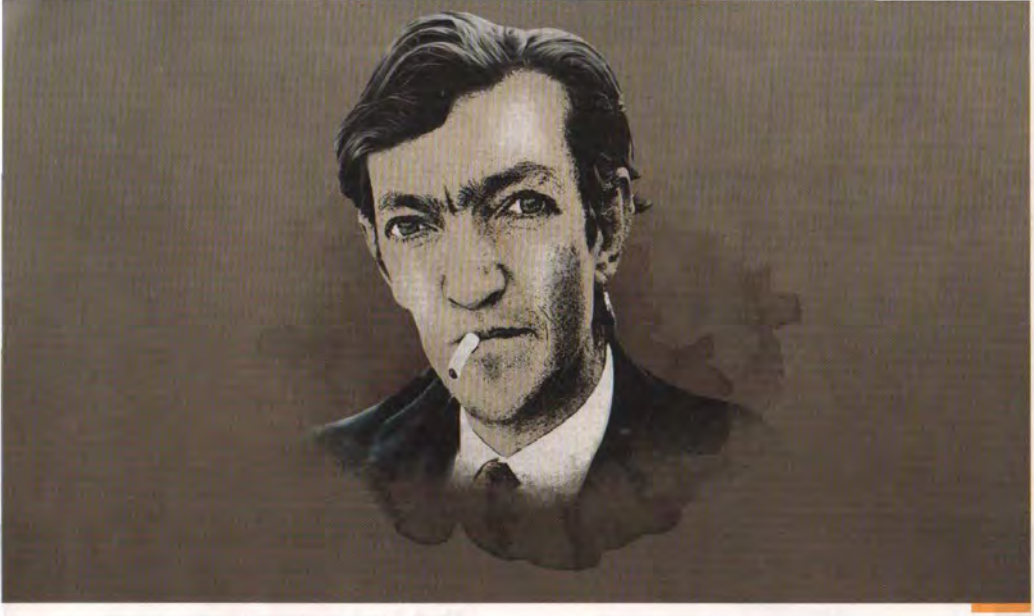

Çizim: Arka Kapak Grafik Ekibi

YİTİK CENNETİN İZİNDE BİR GARİP SEKSEK OYUNU

İlyas Koç

Pablo Neruda, bir yazısında: "*Cortazar okumamış bir insan, kader kurbanıdır.*" der. Oldukça şaşırtıcı ve bir o kadar da iddialıdır bu cümle. Bir yazara duyumsanabilecek sıradan bir hayranlık ve muhabbet cümleleri ile telif edemeyeceğimiz bu ifadeler şöyle devam eder: "*Eserlerini okumamak korkunç sonuçları olan, sinsi ve ölümcül bir hastalıktır. Hiç şeftali yememiş bir insanın durumu gibi. Kişi yavaş yavaş mutsuzlaşır.. ve büyük bir ihtimalle yavaş yavaş saçları dökülür.*" Neruda, hangi sâiklerle Cortazar'ı hayat ve edebiyat evreninde böylesi üstün ve –göreceayrıksı bir konuma yerleştirdi, bilemiyoruz. Ancak biçim ve içerik olarak çağdaş dünya edebiyatına damgasını vuran *Seksek* (*Rayuela*) romanının ruh ve düşünce dünyamızı aynı hislerle çepeçevre kuşattığını fark ettiğimizde Neruda'ya ister istemez hak veriyoruz.

Julio Cortazar'ın 1963 yılında yazdığı *Seksek*'in Türkçe baskısı uzun süredir bulunamıyordu. Telif haklarını yeniden satın alan Can Yayınları, birkaç yıl aradan sonra kitabın yeni baskısını yaptı. *Seksek*, yayınlandığı tarihten itibaren Latin Amerika edebiyatının en çok tartışılan ve bir sonraki kuşak yazarlar üzerinde en çok iz bırakan eserlerden biri olarak değerlendiriliyor. Kitabın girişinde yer alan "talimat tablosu" okura, hem biçime hem de öze ilişkin bambaşka bir okuma serüveninin kapısını aralıyor. Cortazar, kitabın aslında iç içe geçmiş iki kitaptan oluştuğunu belirterek okura, aynı metin üzerinden iki farklı okuma biçimi sunar. Buna karşın okuyucuyu istediği okuma biçimini seçmekte "özgür" bırakır. Girişte belirtilen okuma planına göre birinci kitap, diğer kitaplar gibi okunur ve 56. bölümde son bulur. Daha sonra okuyucu, yazarın ifadesiyle "*hiçbir pişmanlığa kapılmadan geri kalan bölümleri [üçüncü bölümü] okumayı bırakabilir.*" Cortazar geriye kalan üçüncü bölüm için "*çizilip atılabilir*" der ve bu bölümün, romanın anlaşılabilmesi için gerekli olmadığını belirtir. İkinci kitap (ya da ikinci okuma biçimi) ise bir nevi oyun hatta aldatmacadır. Bu okuma tarifinde okur, kitaba 73. bölümden başlar ve her epizodun sonunda yer alan rakamsal atıflarla adeta bir seksek oyunu oynarcasına üçüncü bölüme gider gelir.

Kitabın "Öte Yakadan" adlı birinci bölümü Paris'te geçer. Romanın ana kahramanı Arjantinli sürgün Horacio Oliveira'nın sevdiği kadın La Maga ile olan tuhaf ilişkisi, Fransa'da edindiği bir grup entelektüel arkadaşla giriştiği sanat, felsefe, edebiyat ve müzik sohbetleri oldukça imgesel ve ezoterik bir şekilde anlatılır. Her zerresi ile varoluşsal bir derde giriftâr olduğunu hissettiğimiz Oliveira'nın bohem, umursamaz ve egoist yaşantısını, "yitik cennet" arayışı çevreler. Bu arayış seksek oyunu ile ifadesini bulur. Buna göre, oyunun en üst çizgisinde Gökyüzü, yani Oliveira'nın ütopyasında var ettiği yitik cennet bulunur. En altta ise Yeryüzü vardır: "*Taşı iteleye iteleye Gökyüzü'ne ulaşmak çok zordur; ne denli nişan alsan, ne denli dikkatlice atsan ve itelesen de zordur, taş çizgi üstüne gelir veya çizgi dışına çıkar.*"

"Bu Yakadan" adını taşıyan ikinci bölüm ise Arjantin'de geçer. Oliveira, Fransa'dan sınır dışı edilmiştir. Buenos Aires'te kendisini Traveler-Talita çifti karşılar. İronik bir biçimde Traveler, Oliveira'nın *doppelgänger*'ı yani adeta ete kemiğe bürünmüş bir kopyasıdır. Bir sirkte çalışan ve asıl mesleği hemşirelik olan Talita ise Fransa'da izini kaybettiği La Maga'nın benzeridir. Fuentes'in enfes tahlili ile Oliveira, "*Ete kemiğe bürünmüş benzeriyle karşılaşınca yalnızca iki seçeneğinin olduğunu görür: Ya onu öldürecek ya da delirecektir. Aksi takdirde benzersiz olmadığını, yaşamının değersizliğini ve anlamsızlığını kabul etmesi gerekecektir: Kendisiyle benzer olan öteki, kendi adına düşünür, sever, ölürse ve şayet Oliveira benzerinin benzerinden ibaretse doppelgänger'inin yaşamını yaşıyor demektir. Oliveira korku üzerinden cinayet işlemeyi dener. Benzerini öldürmek intihar etmekten farksız olduğundan bu gerçek bir cinayet değil, suça teşebbüstür ve deliliğin kapılarını açar. Ya da en azından başkalarının Oliveira'nın delirdiğini sanmasını sağlar.*" Yine bu bölümde Oliveira'nın ruhsal sancıları ve varoluşsal devinimleri doruğa ulaşır. Cortazar, ana karakterin iç dünyasında yaşadığı medcezirler üzerinden ülkesi Arjantin'e karşı da üstü kapalı ve hayli imgesel eleştirilerde bulunur. Bu bir nevi örtük bir hesaplaşmadır.

"Her İki Yakadan" adını taşıyan üçüncü bölüm ise 100 başlıktan oluşur. Bu bölüm, deyim yerindeyse seksek oynamadan ilk iki bölümü kesintisiz bir şekilde okuyanların istemezlerse okumayabileceği epizotlardan oluşur. Zira Cortazar, bu bölümün başına "*okunması zorunlu olmayan bölümler*" notu düşerek sıradan okura bir nevi kolaylık sunar. Ancak "iddialı okura" asıl romanın akışını tamamlayacak şekilde, kitaba eklenen ayrıntılı okuma planı doğrultusunda, bu bölümden parçalar araya sokarak okuması öğütlenir. Okur, bu sıçramalar ile bizatihi sayfalar arasında seksek oynar. Bu bölümde anlatılanlar ise Profesör Morelli'nin (ki bu kişi, Carlos Fuentes'e göre Cortazar'ın *alteregosudur*) dil, yazın aşk, edebiyat ve yazın türleri hakkındaki yorumları, ilk iki bölümde olup bitenlerle ilgili gazete kupürleri, ilanlar ve yine ilk iki bölümde tamamlanmadan yer alan diyalogların devamı olarak tasarlanmış bir kolaj görünümündedir.

Buraya kadar yazdıklarımıza bir çizgi çekip *Seksek*'in "deneysel bir roman" olduğunu söyleyebilir miyiz? Her ne kadar William Faulkner ve Virginia Woolf gibi yazarlar kelimenin gerçek anlamı ile deneysel türde romanlar yazdıysa da Cortazar'ın *Seksek*'ini bu tanımlama içine yerleştirmek biraz yetersiz kalıyor. *Seksek*'in kendinden önceki ve sonraki kitaplardan pek azının yaptığı şekilde Latin Amerikalı yazarlara yeni yollar açtığını belirten Mario Varfas Llosa, buna deneysel bir roman haksızlık olacağını söyler ve ekler: "*Böyle bir nitelendirme soyut ve gösterişçi bir hava verir; deney tüplerinin, imbiklerin ve formüllerle dolu bir yazı tahtasının olduğu, âmi yaşamaktan, arzudan, zevkten uzak cansız bir dünya sunar. Oysa Seksek, yaşamı tüm zerreleriyle yeniden yaratır..*"

Seksek, anlatı ile anlatının yarattığı çağrışımlar üzerine inşa edilmiş bir kitap. Okuyucusundan entelektüel bir birikim istemesine, hatta okurken yer yer sıkmasına karşın şaşırtıcı kurgusu, enfes düş gücü ve teşbihleri ile okunmayı fazlasıyla hak eden bir kitap olduğunu söyleyebiliriz. ■

Seksek
Julio Cortazar
Çev.: Necla Işık
Can Yayınları

SÜRGÜNDE BİR ANLATICI: DEMİR ÖZLÜ

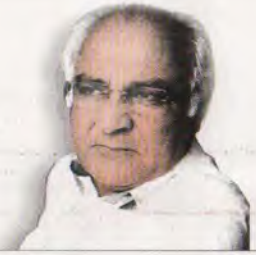

Feridun Andaç

Giden Söz

Kendini "giden" kılan bir anlatıcıdır Demir Özlü. Bir kentten bir kente, bir insandan bir insana, bir yazardan bir yazara... Onun anlattıkları bu yüzden birer yolculuk anlatısıdır. Görmek için giden birinin anlattıklarını okurken içteki yolculuklara çıkarsınız önce, ardından da o anlatıcının dıştaki yolculuklarının izlenimlerine/gözlemlerine verirsiniz kendinizi. Ve metinler/yazarlar çıkar karşınıza ansızın. İzleyen, gören, etkileyen, etkilenilen yazarlar... Kurduğu metne eş arayan, kendi sesini bulmada onlarla yol alan bir anlatıcıyla karşı karşıyaysanız bu kaçınılmaz.

Varmak için değil, gitmek için giden biridir o. Çünkü bilir ki; hep bir dönüşü yaşayacaktır. Aslında varılacak bir yer/ülke/kent de yoktur onun için. Hatta gidip kendini bırakabileceği bir insan da... Yaşadığı ân, o ândaki durumu (yalnızlık>boşluk>arkada bırakılmış şeyler>sakinlik>ve içimdeki şiir>) onu kendini anlatmaya yöneltir. Dahası bütün bunları anlatabilmek için nasıl bir anlatı yolu bulabileceği üzerine düşünür. İşte bu düşünce de bir sorguyla başlar. Bir bakıma onun sürgün zamanlarında yazdığı "*İthaka'ya Yolculuk*" romanı böyle oluşur: Karşılıklı konuşmalar, bir tür söyleşim biçiminde gelişir. İç sesle dış sesin anlatımıdır romanın anlatıcı sesini renklendiren.

Sürgünde kendini anlatabilmek için yola çıkan yazar/anlatıcı, bir bakıma Dantevari bir anlatışa yönelir. Ama onun anlatısı BEN değil, SEN'dir. O da "ayrı-düşme"yi ve kendi yaşadığı "Cehennem"i, "Araf"ı, ve "Cennet"ini anlatmaktadır. Çıkış noktasının bir yanında da Kavafis'in bildik şiiri "İthaka" vardır. "İthaka" bir sürgün için her şeyi barındırır. Öte yanında ise Homeros'un sürgün destan kahramanı "Ulysses" kendini gösterir.

Özlü, anlatısını çok boyutlu/çok katmanlı kılmak için böylesi bir anlatı yolculuğunu seçer. Bu da, anlatıyı, "ben"den öte kıyılara taşır. Anlatı, başlıklar verilmiş XXVII bölümden oluşur. "Özanlatı" diyebileceğimiz metnin kurgusu ilk bölüm "Kendi Ülken"de şöyle başlar: "Burada bir kahvede oturur. Bir kahve ve konyak iste servis yapan garsondan. İç odada otur, öte yanda kalsın bar." (s.11) Sonra, bir imgeden yola çıkar, "ev". Fotoğraftan ona, anlatıcıya yansıyan ev imgesi. Betimlenen bir evde yaşamak... Ardından, onu buraya taşıyanın ne olduğu sorusu/sorgusu başlar. Süren ve ne zaman biteceği bilinmeyen yolculuğunu anlatmak ister. Soru-yanıt minvalinde sürer roman. Anlatıcı BEN-ÖTEKİ arasında gider gelir. Soran/sorgulayan, yanıtlayan/açıklayan... Bu düzlemde romanda karşımıza çıkan iki anlatıcıdır.

İlk yolculuğundan söz ederek başlar anlatmaya: "*O ıssızlığı hatırlıyorsun sen de. Hamburg'dan kalkan tren gecenin geç saatinde, belki de sabaha doğru Danimarka topraklarından denizin kıyısına ulaştırmıştı sizi... Gemiye geçen vagonlarda başka bir yolculuğa çıkmıştın. Karşı limana varıp daha da kuzeye açıldığınızda göğün kızıllığı şaşırtmıştı seni.*"

Sürgün Bakış, Sürgün Dil

Parçalanmışlığın dili üzerine kurulu bir anlatıdır *İthaka'ya Yolculuk*. Öyle ki; bunu Demir Özlü'nün anlatı adasına yerleştirebilirsiniz. Özlü, öteden beri, *Bunaltı*'dan (1958) bugüne edebi yolculuğunda kendi adasını kurarken şuna öncelik vermiştir: Bireyin yeryüzü serüveninde yaşadığı yer, sıkışıp kaldığı zaman, çıkmazlara salındığı ilişkiler onun kurmaca dünyasında yeni bir bakış/biçimle yer alır.

Kuşkusuz bunda onun zorunlu/gönüllü sürgünlüğünün de payı var. Ama daha öncesinde Özlü'nün, 1950'lerde başlayan edebi serüveninde varoluşçu edebiyat ve "yeni roman" akımıyla tanışması, Batı edebiyatının/felsefesinin, ardından da Türkiye'de yükselen sosyalist hareketin yakınında durması onun etkileyici kaynaklarıdır. İlk kırılma noktası Paris yüzleşmesidir (1961-62). Ardından Doğu'da (Muş) askerlik yapması Anadolu'nun bu yöresiyle tanışmasını sağladı. 1979'da İsveç'e yerleşmesi ise edebi

Bunaltı
Demir Özlü
Sel Yayıncılık

güzergâhlarının dönüşüm duraklarını oluşturdu. Bu bağlamda Özlünün anlatı dünyasının ilk evresinde şu yapıtları çıkar karşımıza:

Bunaltı (1958), Soluma (1963), Boğuntulu sokaklar (1966)

İkinci evresinde:
Bir Uzun Sonbahar (1976), Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları (1979

Bir bakıma ara dönemdir bu. Ardından sürgünlük dönemi ürünleri uç verir. Bunu da tematik olarak üç eksende değerlendirmek gerekir:

öyküler/romanlar, anlatılar/denemeler, günceler

Özlü'nün, edebiyatımızda "yenilikçiler" olarak adlandırdığımız "1950 Kuşağı" yazarlarından biri olması, yeni edebiyatın kuruluşunda dil/anlatım, yapı ve izlek çeşitliliği açısından farklı bir ses olması dikkate değer bir olgudur. Özlü, Türkçe'nin düzyazıdaki kullanım olanaklarını zenginleştirmiştir. Aynı zamanda edebî duyarlılığı/bilinci farklı yerlere/mekânlara taşıyarak yeni duyarlılık alanları açmıştır edebi anlatıya. Ondaki kurgunun "ben" eksenli olması, bireyin varoluşsal sorunlarına değinmesi de bir anlatım tutumundan kaynaklanır. Öyle ki; zaman zaman "ben"le "öteki ben"in buluşup ayrıştığı yerleri/durumları anlatısının hem konusal/izleksel, hem de anlatım biçiminin belirleyici öğesi olarak öne alır. Bu anlamda İthaka'ya *Yolculuk* özgün bir anlatısı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Yerdeşliği, mekân duygusunu, kopuş ve bağlanışları önceler anlatısında Özlü. Ama anlattığı bireyin öyküsünde zaman yansımalarını buluruz.

anlatılan zaman, geçen zaman, yaşanan zaman, unutulan zaman, sığınılan zaman, düşlenen zaman

olarak karşımıza çıkar her biri bu anlatısında. Yerdeşlik, anlatıcının bilincinde bir çıkış noktasıdır. Çünkü o, bir anlatıcı olarak, artık kronolojik öykünün (anlatının) uzağındadır. Parçalanan, yabanlaşan bir dünyanın diliyle konuşmaktadır. Yarattığı (zamanın) bellek havuzlarında gezinir adeta. Anlatıcı orada hatırlayan, sorgulayandır. Ama neyin/nasıl yaşandığına bakarken; bir geminin palamarıyla bağlandığı yeri/kıyıyı da görmezden gelmez. Oradaki haline/durumuna da sık sık döner. Onu, İthaka'da yolcu kılanlara oradan bakar, hatırlar, karşılaştırır, öfkelenir, yer yer de hüzünlenir.

gezgin ruh / bakış, ülkeden kopuş / varış, anlatım biçimi, yolculuk anlatımı / romanı, parçalanan / anlatım –> yer/zaman/kişi/olay örgüsü, günümüz dünyasında iç sürgünlük, kentler > Helsinborg > Stockholm, sorularla yol almak, yolculuk nereye (s.12), sürükleniş, hatırlanan geçmiş, Ödemiş – çocukluk, Stockholm (s.13)

Yaşamdan Beslenen Yazı

Demir Özlü bize iki okuma yordamı, birçok bakış açısı verir. Onun ne anlattığına bakarken şunları gözleriz: Bunu nasıl anlatıyor, kime anlattırıp, neleri nasıl kuruyor, nelerden nasıl besleniyor bilgisiyle birlikte bir anlatı olarak anlatım tutumu nedir... Bunlardan hareketle edindiğimiz bakışlar bizi bir anlatıyı anlamaya/ çözümlemeye/yorumlamaya dönük bir kavrayışa yöneltir. Buradan edindiğimiz bakışla da 'ne/nasıl yazılır'a yönelebiliriz. Bu aynı zamanda hem anlamayı hem de eleştirelliği içerir. Öyle ki, onun anlatılarındaki yersiz yurtsuzluk, sürgünlük, kopuş, yalnızlık, aidiyet/kimlik sorgusu yerin anlamı/mekânın dili, hatırlayan belleğin yolculuğuyla yeni bir seyir yaratır okurda.

Kendisini yurt-ötesi bir yere/duyguya taşıyan Özlü; bir yanıyla göçebe, diğer yanıyla da yerleşikliğin huzursuz kahramanını anlatır. Ne kopup geldiği yer ne de yaşadığı yer onu yerdeş kılmaz. Hayatın/ın her devinimi onda geçmişine, geçmişteki yaşantısına dair bir imi, bir yeri, yaşanmışlığı hatırlatır. Bu nedenledir ki; anlatılarında kronolojik akış, olay örgüsü yoktur. Parçalanmışlık, sürükleniş, çözülme, içsesin sanrısı, parça bütün olarak karşımıza çıkan izleksel anlatılardır. Özlü, tablolar halinde çizer/kurar anlatısını. Hiçbir yer'de olan ben'in boşluktaki hali/durumu/sürüklenişi anlatılarının dokusunu oluşturur. Onun "ben" hali, sürgünlük durumu en iyi *İthaka'ya Yolculuk* romanına yansır.

Bir "otoportre" çizer orada Özlü. Olup bitenle yaşanılanı buluşturur. Hatırlanan zamandaki ben'i/sen'leştirerek anlatır. O konumdaki duruşuyla yaşanan zamandaki ben'ini yüzleştirir bir bakıma. Onun anlatılarındaki biz "içe ait görü"yü görür, insanın sezgisel yolculuğunun yansımalarına tanık oluruz. Anlatıcının kopamadığı yer/kent (İstanbul/Beyoğlu) o geçmişe iz bırakandır. Gelinen yer/kent (Stockholm) ise sürgün yeridir. Ona hiçlik duygusunu daha çok yaşatan/hatırlatandır. Özlü, yazınımıza sezgiselliği, içgörünün anlatımını taşıyan/kuran bir anlatıcıdır. Onda bize eşlik eden düşünce, bireyin yalnızlık>sürükleniş>boşluk içindeki halinin görünüşü/duyuş ve düşünüşleridir. ■

Bir Beyoğlu Düşü Demir Özlü Yapı Kredi Yayınları

Borges'in Kaplanları Demir Özlü Yapı Kredi Yayınları

Bir Uzun Sonbahar Demir Özlü Yapı Kredi Yayınları

KELİMELERLE ÇİZİLMİŞ KARİKATÜR: İHSAN OKTAY ANAR KÜLLİYATI

A. Yavuz Altun

Çizim: Başra Yıldırım

"Yalnızca yazma tutkusuna bağlı ve bundan ötesinin nereye vardığını önemsemeyen yazarlık tutumu..." Semih Gümüş, İhsan Oktay Anar'ın yazınını böyle değerlendiriyor bir eleştiri yazısında. Her ne kadar eleştirmen bunu "çok arayıp sık bulamadığımız" bir tutum olarak nitelese de, bence bir övgü gibi de bir yergi gibi de okuyabiliriz.

Önce övgü gibi okumayı deneyeceğim.

İhsan Oktay Anar edebiyatını herhangi bir kalıba sokmak istediğinizde, Semih Gümüş'ün de değindiği üzere, duvara toslamak muhtemel. Zira Anar, kendine özgü bir biçimin zanaatkârı. Bu biçim, her şeyden evvel yazılı kültürün değil sözlü kültürün bir parçası. Semih Gümüş bunu "uyku ile uyanıklık arasındaki alacakaranlık" olarak işaretlemiş. Ne bir 'ütopya yazarı' gibi düşlerinden bahsediyor, ne de bir 'tarihçi' gibi geçmişin hikâyelerinden dem vuruyor. Fantastik edebiyat derdinde değil, tarihin bir dekor olmaktan çok bir karakter olarak içinde yer aldığı postmodern bir anlatı derdinde de değil.

Bu özgünlük, *Puslu Kıtalar Atlası*'nın ve diğer bütün romanlarının hammaddesi olan 'ses'in karşılığı olarak var. Bu ses, yani sözlü kültürün parçası olarak düşlenmiş ama esasen metinlerarası bir hikâyenin anlatıcısı olarak hayli geç modern bir dönemin şekline bürünmüş olan ses, okuyucuyu her köşe başında terse yatırmak üzere kurgulanıyor aynı zamanda. İhsan Oktay Anar'a okuldayken 'şakacı' demeleri de bu sebeple.

Okuru kâh felsefenin bellli başlı meseleleriyle (*Puslu Kıtalar Atlası*'ndaki Rendekâr misal), kâh tarih öncesi efsanelerin bir deniz savaşının ortasında ete kemiğe bürünmesiyle (Âmât misal), kâh bir tarihî karakterin (*Yedinci Gün*'de Emile Zola'nın İdris Âmil Zula olarak zuhuru misal) durduk yere Cağaloğlu'nda, Eminönü'nde ya da bir Mevlevî tekkesinde (*Suskunlar* misal) belirmesiyle gıdıklıyor. Bu da meddahların hikâye anlatmasına benziyor.

'Ses'ine daha ilk kitabında kavuşan, bu yönüyle de ne yaptığının hayli farkında olan İhsan Oktay Anar, hiçbir kitabında üstelik bu sesten vazgeçmiyor. 17., 18. ya da 19. yüzyıl İstanbul'unda, yahut bir deniz savaşı sırasında, zamanın ipini kopararak oradan buradan hikâyeleri (Yedi Uyurlar'ı misal) bir araya getiriyor. Çok sık işlediği meseleler de var. Ölümsüzlük, zamanda yolculuk, tanrı-yazarlık, kurmaca gerçek ilişkisi, kutsal metinler gibi postmodern çağdaşlarının da çok kullandığı temalarla uğraşıyor.

Ama bir modern anlatı peşinde koşmadığı için postmodern roman kalıplarına da uymuyor. Her şeyden evvel modern anlamda bir vaka kurmadan, zihnindeki hikâyeleri anlatmak istediği kadar anlatıyor. Bir karakter inşa etme işine girmiyor. Roman bittiğinde karakter, yazarın dünyasında bir düşe, yazar da bir başkasının düşlediği bir düşe dönüşüyor. Bu durumda, karakterlerin günlük koşuşturmaca içinde işledikleri az bir amel, onları bir 'gölge oyunu'nda var etmeye yetiyor.

Bu durumda İhsan Oktay Anar neden yazıyor? Bu soru bizleri başlangıca götürür ve "Elbette yazmak için yazıyor!" deriz. Nitekim Anar'ın uzunca bir süre hiçbir yerde görünmemesi, *Yedinci Gün* romanına kadar doğru düzgün kimseye röportaj bile vermemesi, ama gene de (1997 ile 2005 yılları arasındaki molayı saymazsak) okuyucusuyla muntazaman buluşması, İzmir'de çok eski atalarımız olan Antik Yunanlılar gibi herhangi bir aidiyete bulaşmadan 'felsefeye

sarması' bu kanaati pekiştiriyor. Bunun gerçekten de 'nadir' bir durum olduğunu söylemem gerek.

Ancak bunun bir de yergi olarak okunabileceğini düşünüyorum.

İhsan Oktay Anar edebiyatını eğer bir şeye benzetmek isteseydim, meddahlık ve gölge oyunu göndermeleriyle anlatmak istediğim üzere, mizahtan yola çıkardım. Zira Anar'ın edebiyatında belirleyici olanın, 'keyif' olduğu kanısındayım. Bütün o bir araya gelmelerin, tarihin, felsefenin, tiplerin hâsılı kelimelerin parmaklarıyla işaret ettikleri o yer, bir karikatür ülkesi.

Tıpkı mizah dergilerindeki kargacık burgacık yazılarla ve çizgilerle kurulmuş dünyalar gibi Anar'ın dünyası da, zapzayıf bedeninde kocaman burunları olan, asimetrik gözleriyle dünyaya bakan tiplerin, yaşadıkları hep ölçüsüz bir abartının eteğine tutunmuş, bir hikâyeden çok bir fıkranın kahramanı olarak var olmalarına dayanıyor.

Bu yaradılıştan gelen zayıf varoluş, elbette Semih Gümüş'ün bahsettiği "uyku ile uyanıklık arası alacakaranlık" misali ne gündüz ne gece, ne hakikat ne hayal denilebilecek bir örgüye tekabül ediyor. Ki bu örgüyü, çoğu kez mizah hikâyelerinde, tek kareye koca bir dünya sıkıştırıveren karikatürlerin tarihle mavrayı, felsefeyle günlük hayatın kaba sabalığını, varla yoğu bir araya getiren 'tekinsizliğinde' de bulmak mümkün.

Karikatüre benzemek, edebiyatta her zaman 'hafiflik' anlamına gelmez. Baştan sona 'parodi' olarak kurgulanmış çok şahane eserler de vardır. Ancak İhsan Oktay Anar'ın "ne o ne de bu" diye tarif edebileceğimiz özgünlüğü, keyfe kederliği, "kendini ciddiye alan bir şaka" hüviyeti kazanmasına sebep oluyor.

Bir başka edebî varlığa bağlanmıyor ama kendisi bütün edebî varlıklarla alay ediyor. Tarihe net bir itirazı yok ama zamanın orasından burasından katıp karıştırıyor masalında. Ölümsüzlük, kahramanlık, kurmaca, tanrı-yazar gibi meseleleri ise sadece biçimsel lezzetleri adına kurguya yediriyor. Haliyle karşımıza, "yazmak için yazan" bir hazcı çıkıyor. Bu fevkalade bir 'lüks'.

Bu 'tekinsizlik' ve 'lüks' illa ki bir şeyleri çağrıştıracaksa, Antik Yunan'ı çağrıştırabilir. Ya da daha 'yerli' bir örnek vermek istersek, uyku mahmurluğuyla karışık bir İzmirlilik diyebiliriz buna.

Bu 'ses' ya da bu 'ruh hâli', en çok İhsan Oktay Anar'ın ısrarla devam ettirdiği Osmanlı Türkçesi ile Türkiye Türkçesi kırması olan dilinde kristalleşiyor. Galiz bir tabirle, etraftan 'arakladığı' – ki Picasso'nun dediği gibi gerçek sanatçı 'çalar' – hikâyeleri bozuma uğratmak ve bu bozuma uğratma işine orijinallik katmak için kullandığına ikna olduğum bu Anar'ca dil biçimi, yazarın edebiyatındaki en özgün icat. Semih Gümüş, 'ada' olarak niteliyor bu dili. Evet, hiçbir kara parçasıyla bağlantısı olmayan ve o oranda 'güvenli' bir ada. (Gümüş'ün bu edebiyata en büyük itirazı dil üzerinden ayrıca.)

Peki, bu kötü bir şey midir? Elbette değil.

Yıllar evvel, büyüdüğüm şehrin adamakıllı tek kitapçısına girdiğimde elime tutuşturulduğu günden beridir İhsan Oktay Anar'ın yeni kitap çıkarmasını iPhone'un yeni modeline kavuşmayı kuyrukta bekler gibi bekliyorum. Üstelik *Yedinci Gün*'ü okuduktan sonra, bir daha böyle aceleci olmam zannedip *Galiz Kahraman*'ı bir koşu alıp su içer gibi içtiğimi de not edeyim.

Ama benim bile kabul etmem gereken husus şu: İhsan Oktay Anar, Ege açıklarında nezih bir 'ada'dır. Yılda birkaç günü orada geçirmek 'ruhumu havalandırmak' gibidir, çok şey katar. Mizah dergileriyle otobüste kaçamak yapmaktır bazen. Yazı âleminin sırlarını merak edenler için orada, efsanelerin ve masalların özünden yapılma bir zanaatkâr vardır. Muntazaman ziyaret ediniz, hayır duasını alınız. ■

Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri
İhsan Oktay Anar
İletişim Yayınları

Yedinci Gün
İhsan Oktay Anar
İletişim Yayınları

Amat
İhsan Oktay Anar
İletişim Yayınları

Galiz Kahraman
İhsan Oktay Anar
İletişim Yayınları

Suskunlar
İhsan Oktay Anar
İletişim Yayınları

Kitab-ül Hiyel
İhsan Oktay Anar
İletişim Yayınları

UZUN İHSAN EFENDİ'NİN **PUSLU KITASI**

İbrahim Tüzer

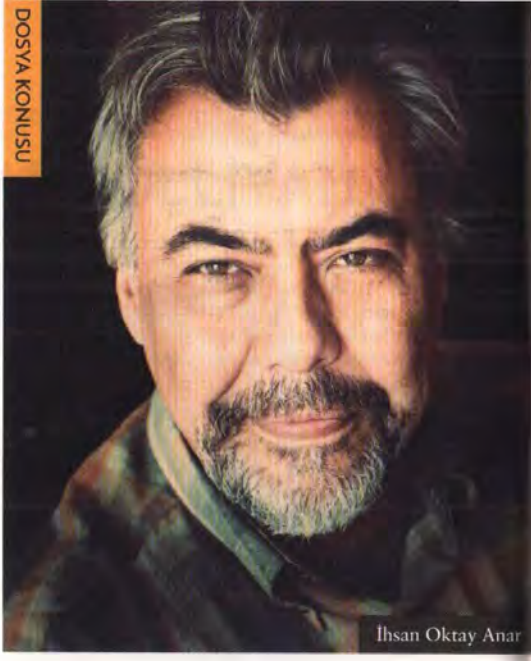

İhsan Oktay Anar

Yaşanmışlık ya da "Dünyanın Şahidi Olma" Bilinci

İnsanoğlunun nasıl bir dünya içerisinde yaşıyor olduğunu fark etmesi, kendi hayatının gidişine yön verebilmesi için en evvel aşılması gereken çetin bir yol olarak karşısında durur. Nefes alıp vermek, temel ihtiyaçları karşılamak ve diğer insanlarla bir arada yaşıyor olmak insan teki için aslında "yaşamak" anlamına gelmez. İlahi buyruklardan kadim öğretilere; temel felsefi doktrinlerden bireysel aydınlanmaya yönelik farkındalık oluşturmaya gayret gösteren tüm disiplinlerde esas olarak işaret edilen insanın kendi biricikliğini ve yaşadığı dünyanın sahiciliğini fark etmesidir. Çünkü insan, bunu başarabildikçe "insan" olabilmekte; dahası bu farkındalık sınırının içerisinde oldukça da "insan" kalabilmektedir.

Çepeçevre kuşatılarak içerisinde var olmaya çabaladığı dünya, eğer insan kendisi olmaya yönelik bir gayret içerisinde değilse; diğer bir ifadeyle kendi renkleri, acısı, trajedisi, zedelenmişliği, bırakılmışlığı ve yaşanmışlığı ile öznel bir hayatın sahibi olamıyorsa, diğerleri gibi sıradanlaşmış bir hayatın mahkûmu olarak onu da "yaşayıp giden"lerin arasına katar. Bu ise dünya üzerinde maddi taraflarıyla var olan insanın aslında "yok hükmünde" olması demektir. Çünkü insanın nasıl bir dünyada yaşıyor olduğunu fark etmesi ve "dünyanın şahidi olma" bilincine ulaşabilmesi, ruhun nefes alabileceği alanlarda var olmasına bağlıdır. Bu alanlardan biri, belki de içerden kuşatılıp sahici taraflarıyla anlaşıldığında en önemlisi, bu dünya üzerinden gelip geçerken insan tekinin çektiği acılar ve heybesinde biriktirdiği yaşanmışlıklarıdır. Bunlar duyumsanıp fark edildiği oranda bireyselleşme başlar ve aydınlanmanın şartı olarak insanın kendiliğiyle "yüzleşme"si gerçekleşir. Böylelikle hisseden, fark eden, duyan, anlamlandıran ve yaşanmışlıkları üzerine düşünme biçimi geliştiren insan en nihayetinde "dünyanın şahidi olmak" eylemini de gerçekleştirebilmiş olur.

İşarete çalıştığım bu bilinç alanına ulaşmak, yukarıda da belirttiğim gibi kolay bir iş değildir. Ortega Gasset *Tarihsel Bunalım ve İnsan* adlı eserinde, çetin olan bu yolu aşma cesareti gösterebilen insanlara "var olmanın çatışmalarını tek başına göğüsleme dehşetine katlanmak"tan çekinmeyen kimseler olarak dikkat çeker ve bunu gerçekleştiremeyenlerin başkalarının ya da maddi tutkularının güdümünden kurtulamayacağını belirtir. Dahası Gasset, kendi gücüyle ayakta duramayan ruhun boğulmaktan kurtulmak için sarılacak bir tahta parçası aradığını ve ezilmiş köpeksi bakışlarını çevrede gezdirerek kendini koruyacak birini araştırdığını belirtir. Yazara göre böylesi bir ruhun en çok istediği şey bir başka insana, bir imparatora, bir büyücüye, bir puta hizmet etmektir. Bu durumdan kurtulup hayatın kontrolünü elde tutabilmenin en esaslı yolu ise "merak" etmektir: Varlığın, eşyanın, olayların ve insanı bütünüyle çevreleyen şey'lerin niteliği üzerine merak etmek ve sahici bilgiyi esas alan bir dünyanın sınırlarında kalabilmektir.

> **"Bu dünyada insanların korktuğu tek şey öğrenmekti. Acıyı, susuzluğu, açlığı ve üzüntüyü öğrenmek..."**
>
> *Arka Kapak / İhsan Oktay Anar*

Puslu Kıtalardan Parlayan Mutluluk: Bilmek ve Şahit Olmak

Postmodern anlatının imkânlarını bütünüyle kullanarak okurlarına muhayyilenin sınır tanımayan alanlarını hissettiren İhsan Oktay Anar, anlatı evreninin derinliğini tam da bu noktadan oluşturur

ve merak unsurunu temel bir izlek olarak merkeze yerleştirir. Yüksek değer taşıyan edebi metinlerin her okunduğunda yeni anlam alanlarında çoğalmasına imkân tanıyan bu unsur, sadece "giz"in roman sonuna kadar muhafaza ediliyor olmasıyla değil okurun zihinsel konforunu bozarak anlatı içerisinde merak duygusunun peşi sıra gidebilmesine de fırsat tanımaktadır. Anar'ın 1995 yılında yayımlanan *Puslu Kıtalar Atlası* (Eserden yaptığım alıntılarda, İletişim Yayınları'nın 1999 yılında İstanbul'da yayımladığı 10. baskısını kullandım.) dikkat çekmeye çalıştığım yapının başarılı bir biçimde yer aldığı en önemli romanlarından biridir.

İç içe geçmiş farklı metin halkalarıyla zenginleşen *Puslu Kıtalar Atlası*, düş ile gerçek arasında kurgulanan sayısız metaforik anlatımla en temel vakaya, yani Uzun İhsan Efendi ve oğlu Bünyamin'in hikayesine bağlanır. Uzun İhsan Efendi, dünyayı dolaşmak için çıkacağı maceralı yolculukları göze alamadığı için yeşil uyku şurubunun yardımıyla dalıverdiği derin istihare uykularında bir dünya haritası oluşturmak ister ve bunu da başarır. Ancak oğlu Bünyamin'in kendi dünyasının şahidi olmasını istemektedir. Bunun için de ona "Bilmek ve şahit olmak en büyük mutluluktur. Macera ise büyük bir ibadettir; çünkü O'nun eserini tanımanın başka bir yolu olduğunu görebilmiş değilim. Kendi payıma ben, dünyayı rüyalarımla keşfetmeye çalıştım. Git ve benim göremediklerimi gör, benim dokunamadıklarıma dokun, sevemediklerimi sev ve hatta bu babanın çekmeye cesaret edemediği acıları çek. Dünyadan ve onun bin bir halinden korkma." diyerek türlü maceralara girmesinin yolunu açmış olur. Oğluna bu zorlu yolculuğunda yardımcı olması için "düş atlası"nı vermeyi de ihmal etmez.

Uzun İhsan Efendi'nin tüm yolculuğu boyunca oğlunun koynunda sakladığı Atlas Vacui'si yani Boşluğun Atlası, metaforik olarak nitelikli bir biçimde kurgulanmıştır. "Kendini sakın kaptırma. Adına Dünya dediğimiz kitabı oku." şeklinde tembihleyerek verdiği kitaba Bünyamin ne zaman dara düşse, girdiği maceralarda yolunu kaybetse sarılarak diri durmaya çalışır. Burada özellikle hayal ile ilişki kesilmeden, gerçekte var olana göre eyleme geçilmesi gerektiğine yönelik önerme dikkat çekicidir. Nitekim Bünyamin ölümlerden döndüğü ve yüzünün tanınamaz hale geldiği zorlu maceranın ardından "eski güzel, rahat, endişesiz ve tekdüze günlere dönmek" istediğinde babasının sözlerine ve düş atlasına tutunarak yaşadığı dünyanın şahidi olma yolundaki azmini devam ettirir. Böylelikle Bünyamin, tecrübe ettiği ve heybesindeki renkleri iyice koyulaştıran her türden yaşanmışlıkla acının, çirkinliğin, susuzluğun, açlığın ve üzüntünün de öğrenilebilen kıymetler olduğunu anlamış olur.

Dünyanın şahidi olma bilincine ancak bu yolla ulaşılabileceğini anlatının diğer kahramanları aracılığıyla da hissettiren Anar, "rahat döşeklere, daha leziz yemeklere ve daha neşeli dostlara sığınan" insanların öğrenmekten, sahici bilgiyi elde etmekten ve hayatlarının merkezine merak unsurunu koymaktan kaçındıklarını işaret etmiş olur. Zengin çağrışımlı vaka birimlerinin birbirine bağlanmasına ve farklı karakterlerin yollarının kesişmesine de yine merak ve bilgiye ulaşma yolunda girişilen arayış aracılık eder. Örneğin Uzun İhsan Efendi'nin dayısı külhani Arap İhsan, göğsünü hedef alan bir kurşundan talan esnasından koynuna sokuverdiği kitap sayesinde kurtulur. Bunda bir hikmet olduğunu düşünerek yabancı dilde yazılmış olan kitabı çevirtmek için Kubelik'i bulur. Kubelik ise ölü hayvan ve insan bedenleri üzerinden anatominin sırlarını çözmek isteyen meraklı bir cerrahtır. Nitekim türlü yöntemlerle yazmayı başardığı anatomi kitabı idam edilmesine neden olur. Vardepet, savaş meydanlarında düşmana en ince hesaplarla toprağın altından yaklaşırken işini bilgece yapar. Descartes'in, Aristotales'in fikirleri Uzun İhsan Efendi'den Teşkilat-ı İstihbarat-ı Humâyün'un başkanlarından Ebrehe'ye kadar daha birçok kahramana, dünyanın şahidi olabilmeleri adına anlam katar.

Yazar anlatıcı olarak İhsan Oktay Anar, Uzun İhsan Efendi'nin düşlerine ve düşüncelerine aracılık ederken "her insan şu ya da bu şekilde dünyayı okumalıydı" diyor. Kahramanının dünyayı okuma biçimine ise düşten ayrı kalmadan gerçeği aramak şeklinde dikkat çekiyor ve bu gayretle dünyanın şahidi olunabileceğini öngörüyor. Kurgunun sınırlarından çıkıp kendi gerçekliğimizle baş başa kaldığımızda Anar'ın sesi tüm gerçekliğiyle puslardan, kıtalardan, atlaslardan, dehlizlerden, cenk meydanlarından, darağaçlarından, cellatlardan ve düşlerden sıyrılıp bizi buluyor: Dünyamızın şahidi olabiliyor muyuz? ■

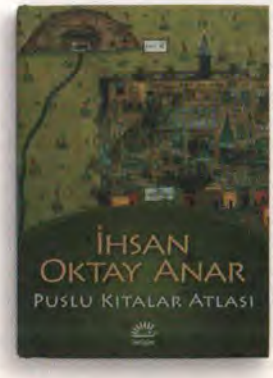

Puslu Kıtalar Atlası
İhsan Oktay Anar
İletişim Yayınları

"ANARCA"YA İHTİYACIMIZ VAR MI?

Cemil Üzen

İhsan Oktay Anar edebiyatının ayırt edici vasfı sorulduğunda akla ilk gelen birkaç sözcükten biri şüphesiz "dil" oluyor. Üzerine çokça yazılıp çizilen bu "yapay" dilin coşkulu taraftarları kadar öfkeli muhalifleri de var. O güne kadar Türk edebiyatında pek karşılaşmadığımız bu ilginç yazınsal tasarrufla ilgili eleştiriler temelde bu iki kampın çatışması üzerine kurulu.

Bu dilin savunucularının temel argümanı, böyle bir dili oluşturmanın son derece yaratıcı bir iş olması üzerinde temelleniyor. Anar'ın masalsı evreninin temel yapıtaşı olarak görülen bu dil, çoğu kez Tolkien'in diliyle birlikte anılıyor ve ihata ettiği sözcük dağarcığının zenginliğiyle dehanın ve dil cambazlığının güzide bir örneği olarak kabul ediliyor.

Karşı kamptakiler ise bu dilin tutarsızlığına ve gerçekdışılığına yoğunlaşmış durumda. Anar'ın sözcük seçimlerinde bir standart gözetmemesini ciddi bir kusur olarak görenler olduğu gibi, "tarihin hiçbir döneminde var olmamış bir dil" ile yazdığı için bunu yazarlık kumaşı ve dil yetisine bir eksiklik olarak kaydeden muhafazakâr bir okur/eleştirmen kitlesi var.

Bir argümanın doğru olması ve işlevsel olması farklı şeylerdir ve ikinci grubun eleştirisinde bunun açık bir şekilde görüldüğünü düşünüyorum. Evet, Anar'ın yazdığı dil hiç olmayan bir dildir, hatta Anar'ın yazdığı dönemin gündelik dili çok iyi bildiğimiz bir dil de değildir, zira kadı sicilleri, salnâmeler, vilâyetnameler, risale-i garibe gibi küçük metinler ve dönemin bilimsel metinleri dışında dönemin ruhuna nüfuz etmemizi sağlayacak nesir neredeyse yok gibidir. "Şuradan ekmek al gel"in 17. yüzyılda nasıl söylendiği bir muamma olabilir. Anar'ın İstanbul'u nasıl bugün yaşayan kimsenin görmediği bir İstanbul'sa, o günün gündelik dili de bugün kimsenin aman aman bilmediği bir dildir. Peki, Anar'ın dilinin derdi o günün ruhu mudur? Hayır, bunu söyleyemeyiz. Zira onunki bir diyalog dili değil; ambiyans yaratıcı, anlatım odaklı bir dildir. Zaten o güne ait olmayan sözcükler içermektedir ve Anar'ın farklı dönemleri anlattığı kitaplarında da pek değişmemektedir. Bu nedenle, Anar'ın dilinin tutarsız ve gerçekdışı olduğu eleştirisi ne kadar doğruysa bir o kadar da işlevsizdir.

Ya diğer tarafın tezleri ne kadar isabetlidir? Örneğin, Tolkien'in yapay dillerini ve Anar'ın yapay dilini aynı düzlemde savunmak doğru bir tercih midir? Bu meselede dikkat etmemiz gereken nokta işlev ve işlevselliktir. Tolkien'in dillerinin anlatım dili olmadığının, kurguda ve metinsel oyunda bir dayanak ve imkân sağlamak için yaratılmış işlev sahibi diller olduğunun farkına varmak gerekir. Tolkien için bu dilleri yaratmak neredeyse kurgusal bir zorunluluk haline gelmiştir. Anar'ın yapay dili ise hikâye henüz başlamadan, bir fon olarak vardır ve kurgusal bir mecburiyetin ürünü değildir. O yüzden bir "buluş" olarak Tolkien'in dillerinin sınıfında sayılamazlar. Anar'ın masalsı atmosferinin ancak bu dil ile mümkün olduğunu iddia edenler olabilir, fakat yeterli düzeyde eski Türkçe sözcük bilen biri için bu savunma pek de anlamlı değildir (Nitekim Anar'ın dilinin yapaylığı zamansaldır). Elfçeye nazaran eski Türkçe sözcükler çok daha bilinir vaziyettedir. Üstelik, Anar'ın anlatısı ve olay örgüsü bu dile muhtaç olmaksızın da masalsı bir renge sahiptir.

Peki, okur tarafından böylesine güzel bulunan bir dilin yaratılması için ille de ihtiyaç duyulması mı gerekir? Bu soru, sonu çıkmaz sokak olan bir estetik problemine aittir ve roman denen şeyden ne beklediğinizle ilgilidir. Bir şeyi sadece güzel olduğu için beğenebilir ve bunu estetik bir ihtiyaçla ilişkilendirebilirsiniz. Hatta edebiyat kimileri için sadece böyle bir ihtiyaçtan ibarettir. Ancak, bahsi geçen şeyle farklı bir beklentiyle temas kuran kişiyi ikna etmek için tek başına "estetik" argüman yetersizdir. Keza, Anar da sadece kişisel tatmin için bu dille yazmakta hürdür; elbette bu dilin romanın üzerinde gereksiz bir yük oluşturduğunu söyleyenler kadar. ■

UZUN İHSAN'IN OSMANLIPUNK ATLASI

Ümit Yaşar Özkan

Steampunk, silkpunk gibi bilimkurgunun alt türlerinde teknolojinin ve ona bağlı sosyal hayatın bambaşka bir şekilde geliştiği alternatif tarihler kurgulanır. Tamamen buhar ya da ipek üstüne kurulan teknik gelişmelerin şekillendirdiği hayalî tarih anlatılarıdır bunlar. Punk, hem bilinen tarih/gelecek tasavvurlarından kopuşu vurgular hem de yıkıma, kanun ve sistem dışı olana işaret eder. Bu girişten sonra sorabiliriz: İhsan Oktay Anar'ın *Puslu Kıtalar Atlası* ve *Kitabül Hiyel* romanları Osmanlıpunk'ın Türk edebiyatındaki ilk örnekleri sayılabilir mi?

Steampunk, alternatif tarihini sanayi devriminin gerçekleştiği buhar çağından başlatır. İhsan Oktay, kurgusu için tarihten belli bir kerteriz almaz. Geçmişin teknolojisinin yeniden kurgulanması noktasındaysa mekanik tasarımlarıyla orijinal bir Osmanlıpunk tadı yakalar. İhsan Oktay, bir çocuk heyecanı ve iştahıyla tasarlar düşlediği dünyanın makinelerini. Bu makinelerin işleyişini anlatırken o kadar ayrıntıcı ve "gerçekçi"-dir ki bir düş dünyasının içinde işleyen bu mühendislik harikaları, içinden çıktıkları ve ait oldukları dünyayla eğlenceli bir kontrast oluştururlar. Makineler hikâyede can alıcı roller üstlenirler. Ebrehe'nin kehanet aynası böyle bir role sahiptir. *Kitabül Hiyel*'de tasarımlar, çizimlerle desteklenecek ve Osmanlı mühendisliği hikâyenin aksını oluşturacaktır. Teknik icatlar ya da olağandışı nesneler parodi unsuru olarak da yer bulurlar kendilerine. Ebrehe'nin başında bulunduğu istihbarat teşkilatı bütün teknolojik alet edevatıyla James Bond romanlarının havalı casusluk teknolojilerinin parodisini yapar. Yine Ebrehe'nin peşine düştüğü o siyah para aslında modern fizikteki anti maddenin parodisidir. (Yazarımızın parodi hususunda ne kadar rahat ve cüretkâr olduğunu biliyoruz. Efrasiyab'ın hikâyelerindeki Süperman parodisi hatırlanabilir.)

Puslu Kıtalar Atlası ve *Kitab-ül Hiyel*'in Osmanlıpunk'ın Türk edebiyatındaki ilk örnekleri olduğunu söyleyebiliriz ama bakışımızı edebiyatla sınırlı tutmazsak (ya da edebiyatın sınırlarını daraltmazsak) Osmanlıpunk'ın izlerini bir çizgi roman klasiğinde bulabiliriz. Turhan Selçuk'un Abdülcanbaz adlı kahramanı, arkadaşı Karanfilli Hoca'nın tasarladığı araçlarla maceradan maceraya atılır, mesela Karanfilli Hoca "Minare-Tül-Füze-Tül-Kamer"adını verdiği araçla dünyanın sınırlarını aşarak aya gittiğini bile iddia etmekte ama kimseyi buna inandıramamaktadır. Osmanlıpunk'un ilk kıpırtılarının bir çizgi romanda belirmesi Puslu Kıtalar Atlası'nın da İlban Ertem tarafından çizgi romana uyarlanması tesadüf değildir. Bildiğimiz bütün Punk türler anlatıların sınırlarından taşarak kendi alt kültürlerini oluşturmuşlardır. İnternette küçük bir arama yaptığınızda bilim kurgunun punk türlerine tutkun olanların bütün o buharlı mekanik araçları nasıl gerçek kılmaya çalıştıklarını görürsünüz. Var olmayan bir tarihin teknolojisini gerçek kılmak, hayal edilmiş makineleri çalışırken görmek istemek... İhsan Oktay Anar'ın kurmaca metinlerinde bu tutkuyu görmek mümkündür. Şimdilik bir sergi ve çizgi roman uyarlamasında görsel karşılığını bulan bu tasarımlar belki ileride Osmanlıpunk alt kültürünün ipuçlarını verecektir.

Anar'ın kurguladığı Osmanlı, kaotik, tekinsiz ve acımasız oluşuyla da punktır. Bünyamin ve Uzun İhsan istisna edilirse kahramanların ve mekânların pek nezih sayılamayacağı söylenebilir. Yapma Osmanlıcanın bir parçası olan argo da bu karnavalın tuzu biberidir.

Steampunk, silkpunkın yanına Osmanlıpunk'ı neden eklemeyelim ki? ■

Puslu Kıtalar Atlası
İhsan Oktay Anar
İletişim Yayınları

AKIN TEK

Fotoğraf: Ahmet Nebil Yıldırım

İHSAN OKTAY ANAR, POSTMODERN BİR ROMANCIDIR

Röportaj: Yunus Emre Tozal, Erkan Şimşek

1995 yılında Puslu Kıtalar Atlası'yla edebiyat dünyasına zirveden giriş yapan ve her kitabıyla biraz daha kök salan İhsan Oktay Anar bugün sadece daha iyi anlaşılmak ve derinlemesine keşfedilmek için tartışılıyor. Biz de Türkçenin bu büyülü ve eğlenceli yazarını, 2009'da İhsan Oktar Anar sempozyumunu düzenleyen ve yine Anar hakkında yüksek lisans tezi hazırlayan, akademisyen Akın Tek ile konuştuk.

Her şeyden önce fotoğrafı netleştirmek adına İhsan Oktay Anar'ın Türkçe roman dünyasındaki koordinatlarını modern-postmodern tartışmaları bağlamında çizebilir miyiz?

Bu noktada kesin olarak söyleyebileceğim bir şey – benim tezim de bunun üzerineydi zaten- İhsan Oktay'ın post-modern bir yazar olduğudur.

Bir dünya tasavvur ediyor ve onu bize aktarıyor... İhsan Oktay Anar'a dair yaptığınız tez çalışmasında çıkış noktanız neydi?

Evet bu işin ayrı bir yönü ama teze dönersem benim çıkış noktam şuydu: O zamana kadar üç romanı çıkmıştı, "üçünde de üstkurmaca tekniği kullanılmıştır." iddiasındaydım. Ama daha fazlasının olduğunu fark ettim. *Puslu Kıtalar Atlası, Kitab-ül Hiyel ve Efrasiyab'ın Hikâyeleri*'ne baktığımız zaman tanım olarak "üst kurmaca roman"lar görüyoruz, bu sadece tekniğin hasbel kader kullanılmış olmasından öte bir durum. Üstkurmaca postmodern romanın anahtar tekniğidir. Tekniği ontolojik bir soruşturma için, mesela "farklı dünyaların varlığı ve bu varlık düzlemleri arasındaki ilişki" üzerine düşünmek için

kullanırsanız ortaya postmodern romanlar çıkar. Dolayısıyla Anar, postmodern bir romancı, bunu net bir şekilde söyleyebilirim.

Üstkurmacayı biraz daha açabilir misiniz?

Üstkurmaca yanlış algılanabiliyor. Hikaye içinde hikaye gördüğü zaman insanlar –kurmaca var bir de üstünde bir kurmaca daha var- o zaman bu üstkurmaca diye düşünüyorlar ama bu tanımlama için yeterli değil. Ne hedefliyor yazar bunu yaparak? Ve ortaya neler çıkıyor... Burada ontolojik bir meseleye doğru ilerliyoruz. Yani, modern romandaki daha epistemolojik diyebileceğimiz araştırmadan ziyade ontolojik bir yere doğru gittiğimizi söyleyebilirim çünkü varlık üzerine sorular soruyor. Başka dünyalar var olabilir mi sorusu bunlardan bir tanesi. Üstkurmaca dendiği zaman aslında bizim anlamamız gereken yazarın kendi taktiklerini, roman tekniklerini açık ettiği, dolayısıyla ortada kurmaca bir eser olduğunu okuyucuya tekrar tekrar hatırlattığı düzlem. Modern romanda, gerçekçi roman ya da klasik roman bu çerçevenin içindedir, bunun tam tersi. Size gerçeklik vehmi yaşatmak için, elinizdekinin bir kurmaca olduğunu unutturmak için her şeyi yapar. O romanlarda üstkurmaca taktikleri hiç mi görmezsiniz, elbette görebilirsiniz, ama bir gerçeklik yanılsaması yaratmayı önemser bu taktikleri kullanarak. Siz de buna kanmaya okur olarak dünden razısınızdır zaten.

Ahmet Mithat Efendi için de postmodern diyenler var, bu iddia hakkında ne söylersiniz?

Ahmet Mithat'ta mesela, postmodern bir romancıdır diye iddia edip bunu üst kurmaca kullanıyor şeklinde açıklamaya çalışabilirsiniz ama hedeflediği şey farklı olduğu için aslında tam tersi bir iş yapıyordur. Dolayısıyla ona postmodern demek çok mümkün olmaz. *Müşahedat* romanı üzerine tartışmalar var. Romancı romanın içine giriyor ama romana Uzun İhsan gibi dahil olan bir yazardan bahsedemiyoruz. Ahmet Mithat gerçek kimliği ile hatta gazeteci-romancı kimliğiyle romanın içine giriyor. Yani biz orada, evet roman içinde romanın yazılmasını izliyoruz ama izlediğimiz hikaye sadece bir romanın yazılma aşamaları. Hedeflediği şey, "bakın aslında bu bir kurmaca eserdir" iddiası değil, natüralist bir roman yazmanın peşinde, uç noktada gerçekçi olsun diye düşünüyor. Bunu da romanın içine girerek başaracağına inanıyor. Okuyucunun aklında şu canlanıyor: Ahmet Mithat vapurda birileriyle karşılaştı, bu bildiğimiz Ahmet Mithat, gazeteci ve yazar, bir tanıklığını anlatıyor ve biz de bu yolda onu izliyoruz, böylece anlatılanın gerçek olduğuna daha fazla ikna oluyoruz ama *Puslu Kıtalar Atlası*'nı okuduğunuzda sürekli size ben gerçek değilim diyen bir yapı var. Bence, *Karı Koca Masalı* üstkurmacalık bakımından *Müşahedat*'a göre daha fazla veri içeriyor ama en nihayetinde romancı olarak niyetiniz önemli, bu taktiği ne için kullandığınız konumlandırıyor eserinizi.

Umberto Eco 'Her dönemin bir postmoderni vardır.' der. Bu geçiş dönemlerindeki çalkalanmalarla dünyaya bakışı, evrene bakışı, kozmolojiyi aslında daha farklı değerlendiren, sil baştan değerlendiren, mevcut kozmolojinin dayatmalarına karşı çıkan denemeler var. Dolayısıyla, geçiş dönemlerinde farklı yazma biçimleri ortaya çıkabiliyor. Roman türünün ortaya çıkışına dönersek böyle bir krizden etkilenildiğini söyleyebiliriz. Farklı bir dünya anlatma ve bunun yazınsal türünü bulma çabası söz konusu. Dolayısıyla roman geleneğini başlatan eserlerde bu tür taktikleri görebiliyoruz. *Don Kişot*'ta da üst kurmacayı görebilirsiniz bolca. Benim de bu alana yönelmemi sağlayan, Jale Parla'dan aldığım Don Kişot dersleri oldu ve orası çok ilgimi çekti. Hakikati anlatmada, üstkurmacanın söylediği yeni bir şey var. Hakikatin içine anlatanı da sokuyor. Yazma sürecinin unsurlarının aslında birbirinden kopuk, moderndeki gibi çerçevelenmiş yapılar olmadığını gösteriyor. Bütün çerçeveleri ve içindekileri yan yana getirmek... *Don Kişot*'un yaptığı bu aslında. Onların bir çerçeve olduğunu bize hatırlatmış oluyor. Biraz da İhsan Oktay'da gördüğümüz şey o. Kitabın başında bir tarih bölümü vardı, hiç hatırlar mısınız hangi tarihten bahsediyordu?

17. yüzyıldı sanırım, kesin bir tarih yok, kainatın yaratılışını, İsa'nın doğuşunu baz alıp eğlenceli ve muğlak bir tarih düşüyor...

Klasik bir tarih romanı gibi değil farklı bir tarihlemesi var. Kun-i kâinattan 7079, İsa Mesih'ten 1680, Hicret'ten dahi 1092 yıl dediği zaman bütün hakikat çerçevelerini yan yana getirmiş oluyor. Şu anda kaç

Bildiğimiz anlamda bir kahramanı da yok romanın. Her biri kendi içerisinde kendi hikâyesini döndüren kahramanlar arasında belli bir hiyerarşinin kurulmadığı, birçok hakikatin yan yana geldiği bir roman bu.

Arka Kapak / Akın Tek

yılındayız? 2016. Neye göre? Bunu hiç düşünmüyoruz, evrensel kabul ediyoruz. Bu çok alıştığımız bir şey ama burada birçok tarihi bir arada görünce bir dakika diyorsunuz. Modern bir roman olsaydı bize 1681 diye kesin tarih verecekti gerçeklik vehmini yaratabilmek için, başka tarihleri karıştırmayacaktı. Biz de acaba o dönemde Osmanlı miladi takvim kullanıyor muydu diye sormayacaktık. Bütün o büyük anlatılarla dalga geçerek onların hepsini göreceli hale getiriyor. Hakikat dereceleri ile oynuyor. Romanda bize hakikati aktaranlar da, yani rivayet edenler de hiç güvenilir değil. Hem de bir değiller iki değiller, hangisinin söylediğini daha gerçek kabul edeceğiz?

Postmodern romana karşı "hakikatle, dünyayla ve insanla" ilgisi yok babında yapılan saldırılara ve dolayısıyla modern roman savunucularına da cevap gibi söylediklerinizi. Yani postmodern romanı siz mahkûm etmediğiniz gibi hakikatin farklı veçhelerini burada da bulabilirsiniz diyorsunuz.

Yani, tam aksine postmodern dil felsefesine baktığımız zaman, Aristo'nun, bir bakıma modern romanı da teknik anlamda temellendiren düşüncesinin tam tersini söylemeye başlıyor. Stendhal'ın söylediği "Roman, yol boyunca tutulan aynadır." lafı aslında şu demek: Kelimeler bir ayna gibi bire bir gerçekliği yansıtabilir. Yani önkoşul olarak şunu kabul ediyor: Dışarıda bir "gerçeklik" var. Ama postmoderne döndüğünüzde, bu bakışı temellendiren dil anlayışının tam tersi bir yere yöneliyorsunuz. Kabaca şöyle açıklayabiliriz: Aslında anlamlı bir gerçeklik yok, kaos var ortada, kültürümüzün dille yaptığı şey onu düzenleyip bize aktarmak, dahası bunu hakikat olarak kanıksamamızı sağlamak. Dünyayı anlamlandırdığın her anda zaten mevcut kültürün kelimeleriyle kurulmuş dünyayı hakikat olarak kabul ediyorsun. Dolayısıyla ben kelimelerle kurmaca bir dünya sunduğumda sana o anlamda hakikati sunmuş oluyorum, yani zaten kurmaca olan hakikati aktarmış oluyorum.

Dolayısıyla "halihazırda verili bir gerçeklik var, ben onu anlatıyorum" bakışını bir kenarı bıraktığınızda bu gerçekliği kurduğu iddia edilen o "öz"ler de kurmacanın sıradan birer parçasına dönüşüyor. Bahsettiğiniz "hakikat ilgisi yok" yorumu biraz oradan çıkıyor. Çünkü büyük anlamlar atfedilen, hakikatin üzerine kurulduğunu varsaydığımız temel kavramlar da alaşağı ediliyor ya da konumlarından ediliyorlar. Tabii bir de bütün o büyük anlatıları parodiye çeviren oyuncu hal de devreye girince, ciddiye alınmayacak bir duruş diye değerlendirilmesinin önü açılıyor. Ancak mesele hakikatse postmodern romanın abartı kaçmayacaksa hakikatler üstü olduğunu söyleyebiliriz.

Aslında modern bir karakter de vardır romanda. Bilgiye açlığı ve susamışlığıyla, bilginin güçle eşdeğer olduğu fikriyle Ebrehe. Bir nevi Faust.

Evet, bir şekilde kurtulmaya çalıştığı bir mahşer günü var. Ama içinde bulunduğu dünyadan çıkma, kurtulma düşünü gerçekleştiremez; yani üstkurmacasal anlamda düşünürsek roman dünyasının dışına çıkamaz. Kendi dünyasının çerçevesinin içinden çıkmaya çalışıyor ama bunu yapması imkânsız çünkü bunu çerçevenin içindeki bilgiyle yapmaya çalışıyor. O dünyanın sınırlarından çıkan kişi Bünyamin oluyor. Bir anlamda tevekkülle kendini akışa bırakan ve dışarıdan gelen sese, bu dünyayı kuran sese uyan Bünyamin. Dertli, onun elinden tutuyor, dışarıya, romanın kurduğu dünyanın dışına çıkarıyor. Ve orada Bünyamin'le biz okurlar birbirimize değiyoruz. Nasıl olduğunu söylemeyeyim, o da okurlara bir bulmaca olarak kalsın. Bu farklı dünyaları ya da farklı varlık düzlemlerini aynı hizaya getiren bir taktiksel çaba aynı zamanda. Ya da üstkurmaca taktiği bu yolda kullanılıyor diyelim. Romanın kurduğu hiyerarşiye dikkat ederseniz -Ümit Kıvanç imzalı ilk kapakta da görüyorduk bunu-, Saray'a girmiyoruz bile ve hiçbir karakter diğerinin önüne çıkmıyor.

***Puslu Kıtalar Atlası* modern bir roman olsaydı, padişahı ya da Safiye Sultan'ı falan merkeze alır mıydı?**

Bildiğimiz anlamda bir kahramanı da yok romanın. Her biri kendi içerisinde kendi hikâyesini döndüren kahramanlar arasında belli bir hiyerarşinin kurulmadığı, birçok hakikatin yan yana geldiği bir roman bu. Mesela Mehdi yakalandığı anda romana son versek ne olur? Öğrencilerime bunu soruyorum. Çoğunun Ebrehe'nin bilgilerinin kaybolmasına gönlü razı olmuyor, o bilgilerin korunmasını sağlardım, hatta saraya ulaştırırdım diyor bazıları. Bu, modern kozmolojinin etkisi. Ama burada aslında o bilgilerin hiçbir anlamı olmadığını gösteren, sadece hiyerarşi kurmaya yarayan bir yapı oluşturduğunu anlatan bir hikaye var. Romanda saray en üstte gözüküyor ama Ebrehe gizli teşkilatın elindeki bilgilerle onları yönetiyor, onun üzerine bir çarpı atabilirsiniz. Ebrehe ve

teşkilatının üstüne dilenciler bir çarpı atıyor, dilencilerin üstüne Dertli bir çarpı atıyor. Tipik olarak post modern romanda gördüğümüz özelliklerden biri bu. Kendi kurduğu dünyayı alt üst ediyor. Hatta kurmuyor bile bazen. Çünkü kurduğu anda modern yapıdaki gibi bir söz söylemiş, kozmoloji kurmuş oluyor.

İhsan Oktay Anar'ın sadece oyunbaz fanteziler kuran bir yazar olarak değerlendirmek doğru mudur? Hikâyelerinin aynı zamanda örtük bir siyasi eleştiri içerdiği söylenebilir mi? Yoksa alegoriden ısrarla kaçtığını söyleyebilir miyiz?

Son kitabında, *Galiz Kahraman*'da epey var. Tabii siyasi eleştiri ve alegori dediğiniz için akla ilk o geliyor. Ama *Amat* da alegorik pek çok unsur barındırıyor, gerçi siyasi alegori olarak alırsak pek mümkün değil. *Puslu Kıtalar* için de siyasi alegori demek mümkün ama *Galiz Kahraman*'daki alegoriyi başka tarafa çekmemiz çok mümkün olmayabilir. Çok net, belli bir tarihi anlatıyor, kimi kastettiğini biliyoruz. *Puslu Kıtalar*'da bu kesinlik yok. Bu şunu da getiriyor aslında bir bakıma. Kısıtlamıyor onu. Öğrencilerime bu romanın sonunu yazdırma hikâyesini tekrar düşündüğümde ilginç bir değişim geliyor aklıma: On sene önce bunu yazdırmaya başladığımda gizli teşkilat, MİT ya da derin devlet gibi konumlanıyordu. Sonrasında bu algı yavaş yavaş paralel devlet şekline dönüştü. Sürekli güncelleniyor hatta son yazdırdığımda Osmanlı'yı yeniden canlandırma, saraya şöyle bir destek atma hevesi de görünür bir tema olarak öne çıkıyor, şu padişahı bir uyandıralım mevzuya diye düşünen öğrenciler var. İçeriklerini bir tarafa koyarsak bu algı değişiklikleri eserin her döneme göre esneyerek farklı yorumlara kapı açabiliyor olduğunu gösteriyor. *Galiz Kahraman* diyelim ki elli sene sonra okuduğunda da o alegorik bölümleri doğrudan "2010'larda..." diye başlayan bir referansla anarsınız.

Oyunbaz fanteziler demiştiniz, evet kuruyor, kendisi de söylüyor zaten, ben bir panayırın içerisine giriyorum diye. Oyunbazlık, biraz önce bahsettiğim yere tekabül ediyor. Sadece oyunbazlık olsun diye yapmıyor. Dünyayı, evreni algılama biçimi söz konusu orada. Onu aktarırken oyunbazlık ön plana çıkıyor. Çünkü moderndeki ciddiyet bunu engelliyor.

Uzun İhsan karakteri aslında yazarın kendisi, yazarın romandaki varlığı sadece eğlenceli bir oyun mu yoksa enikonu varoluşçu hesaplaşma mı?

Bütüncül bir bakışla değerlendirdiğinizde özellikle ilk üç romanda Uzun İhsan'ın bir hikayesini görüyoruz. Bunu yazmayı da düşünüyorum ben, muhayyel yazarın evrimi. Bu yazar ilk romanda kendisinden masum ve şaşkın adam olarak bahsediyor. Modern romanda bunu görmeyiz. Tanrısallaşmış bir yazar vardır. Tolstoy'un bir fotoğrafı var, hafif aşağıdan çekilmiş, Mikelanj'ın Sistine Şapeli'ndeki tanrısına benzer; tip olarak da ona benzer ve çok emindir kendinden. Üst kurmacada zaten yapılan işlerden bir tanesi bu. O tanrı yazar fikrinin parodisini yapmak. Böylece yazar, okur, kahraman arasındaki sınırlarla da oynar. Modern romanda geçişlilik yoktur bunların arasında. Ama bu oyuncu yazar işin içine girdiğinde o hiyerarşiyi kırıyor. *Puslu Kıtalar Atlası*'nda Bünyamin'le eşleştiği anlar var Uzun İhsan'ın. Rüyasındaki akiste Bünyamin'i görüyor. Başka bir yerde sakalını tıraş ederken karşısında Uzun İhsan Efendi var. Gerçekliğin hangisi olduğundan, yazar Uzun İhsan, yoksa İhsan Oktay Anar mı demeli, emin değil. Biz, okur olarak romanı açtığımızda Bünyamin

de atlası açıyor ve okuyor, biz de onunla birlikte o fal tuttuğu yerleri aynı anda okuyoruz. Aynı anda onunla aynı macerayı yaşıyoruz. Okurla da eşitlendiğini görüyorsunuz kahramanın. Bu, sadece oyun olsun diye yapılan bir iş değil, hiyerarşiyi de belli anlamlarda kıran bir yapı.

Anar, okurla yazar arasında demokratik ilişki mi kuruyor?

Evet, böyle bir ilişki kuruyor, okuyucusuna daha geniş alan bırakıyor, son sözü söyleme iddiasında değil. Zaten romanını başkasına yazdırıyor, hikâyeyi

başkasına anlattırıyor, yazarlık otoritesini devrediyor bir bakıma ve romanların varlık düzleminde de olsa Ebrehe'nin o hayalini, bilgiyle kurabileceğini düşündüğü hayalini gerçekleştiriyor. Ölümden kaçıyor. İlk romandaki o mahzun ve şaşkın adam ikincide Hiyel/Hayal Nazırı oluyor, bir mertebe atlıyor, üçüncüde ise ölümden bile kaçabilecek bir hayaller dünyası kuruyor. Ölüm ve Cezzar Dede hikâye anlatma işini üstlenirken Uzun İhsan cennetin katlarında ölümle dalgasını geçerek dolanıyor.

İhsan Oktay Anar, hamasi tarih romanı geleneğine hiç bulaşmadan bambaşka bir fantastik tarih roman anlayışı inşa etti. Semih Gümüş'ün ifadesiyle yeni bir yazınsal durumdur bu. Bu yepyeni durumun tarihle ilişkisini nasıl kurabiliriz?

Tarihsel romana bakışta biraz önce söylediklerim geçerli. Bunun dışında ne söyleyebiliriz; çok farklı bir tarih okuyucusudur, bunu söyleyebiliriz. Hulki Aktunç'un yazdığı önsözde de zaten bu belirtiliyor. Derslerde okutulan tarihi okumuyor yani.

Tarih kitabı niyetiyle yazılmamış bir kitaptan bile İhsan Oktay hem tarihî hem edebî veri toplayabiliyor anladığım kadarıyla.

Evet, mesela bir dilenciler loncası var mıdır sizce Osmanlı'da? Ben çok merak ettim bunu. Öyle iç içe sokuyor ki bu bilgileri, hangisi gerçek hangisi uydurma anlayamıyorsunuz. Zaten hedeflediği de bu, tarihin kurmacalığına dikkat çekmek. Gerçeklik meselesinden konuşacaksak, bugün artık tarihçiler de bunu kabul ediyorlar, tarih bir kurmaca. Dil teorisi buraya kadar yaslandı. Buradan bakarsak da İhsan Oktay Anar'ın kurduğu tarih, onun edebiyata bakışıyla da eşleşiyor. Çünkü *Kitab-ül Hiyel*'in sonundaki kahraman Üzeyir Bey, romanı yeniden yazmaya başladığı zaman kafasındaki her şeyin uçtuğunu ve hayalinden yazdığını söylüyordu. Takdir ettiği üsluba baktığımız zaman bire bir Abdülhamit'i taklit eden paşalar, onun yardakçıları değil de bir meddahı kendine örnek alıyor. Çünkü meddah gerçeği taklit etmez bir anlamda yeniden yaratır, diye açıklıyor bunu. Diğeri, canlılığını yitirmiş bir kopyaya dönüşüyor. Dolayısıyla Anar'ın tarih anlayışı da bunun gibi. Tarihi bizim için yeniden kuruyor. Osmanlı'yı böyle de hayal edebilmenin yolunu gösteriyor. Ki diğer romanlardan çok da farklı değildir gerçeklik hissi açısından, hatta daha inandırıcı bulabilirisiniz.

Resmî tarihin Osmanlı anlatısından sonra İhsan Oktay Anar okuyunca Osmanlı bana sempatik geldi. Öncesinde Osmanlı karanlık bir dönemdi. Ya aslında bizim ecdat çok renkliymiş duygusu da uyandırdı bende.

Özellikle *Kitab-ül Hiyel*'de bunu görmek mümkün.

Kemalist anlatının Osmanlı'ya dair ön yargıları, işte bilimden eser yok, kapkaranlık çağlar yakıştırmalarından sonra bu çizimler, projeler, mühendislik hikâyeleri çarpıcı geliyor; sonra düşünüyorsunuz evet, bu adamlar gemi yaptı, saray yaptı, mimarlık var, mühendislik var... Anar, kendi yazınsal çizgisine getirilen, bunlar Osmanlı düşmanı eleştirisinin de sanki parodisini yapıyor...

Yaparken yine de dikkat ediyor. Yine de zorlanıyor. Daha dinsel parodilere geldiğimiz zaman hep İsa'yı görüyoruz. İslam'a dair konuşurken daha dikkatli...

Evet, İhsan Oktay'ın Osmanlısı çok seküler bir Osmanlı. 17. yüzyılda İstanbul'da illa ki İslam'ın güçlü izleri vardır ama onu görememek de ilginç.

Bu da zaten tarihe bakışı değiştiren şeylerden bir tanesi. Böyle de olabilir pekâlâ diyebiliyorsunuz. Hele ki 17. yüzyıla dair çok az şey varken elimizde. Bir şekilde sizi bu tarih daha farklı da olabilir düşüncesine yöneltiyor, çünkü gerçekten yeni bir tarih kuruyoruz. Cumhuriyet'e bakıyorsunuz o da yeniden tarih kuruyor. Osmanlı'ya bakıyorsunuz o da vakanüvislerle tarih kuruyor. O tarihler, kültürü mevcut iktidarın altında toplayabilmek için kurulmuş resmi tarihler aslında. Bugün de mesela Kut-ül Amare'nin hatırlanma biçimi böyle...

Yeni kurulan ülkelerde ve rejimlerde çok rastlanan bir şey... Balkan devletleri de yıkılınca 90'larda herkes yepyeni tarihler yazmaya başladı. Unutulmuş olanın hatırlanmasının yanında hiç yaşanmamış,

karşılaşılmamış olaylar bir anda toplum tarihinde çok önemliymiş gibi öne çıkarılabiliyor...

Tabii, Rusya da yeniden yazıyor mesela. Bu tür romanlarda dalgasını geçerek resmi tarihin otoritesine de karşı çıkan bir anlayış var. Bakıp, evet bunlar da vardı diyorsun, böyle de gerçekleşmiş olabilirdi diyorsun, hayal ürünü de olsa. Anar romanı bunu başarıyor.

Galiz Kahraman'a dönersek... Diğer kitaplarındaki kahramanlarla kıyaslandığında _Galiz Kahraman_'ı nasıl okumak gerekiyor?

Diğer kitaplara bakarsak, İhsan Oktay'ın gündemi temel alarak yazdığı bir roman olduğunu görüyorum. Yakın tarihin eleştirisi kadar bir yaratıcı yazarlık atölyesi eleştirisi de var orada mesela. Bunlar da gündemle alakalı. Üzeyir Bey'den bahsettik biraz önce, Üzeyir Bey nasıl yazdığını ve nasıl yazmak istemediğini anlatırken aslında İhsan Oktay'ın nasıl yazmak istemediğini anlatıyordu. Postmodern romanda böyle bir taktik de var. Eserini yazma üslubu ve bunun felsefesi de romanın içine dahil oluyor. Galiz Kahraman'da bunu da görmek mümkün ama daha kendi keyfine yazmış gibi hissettiğim bir roman. Diğerleri de öyle aslında. Anar bariz bir şekilde eğleniyor yazarken.

İlban Ertem'in çizgi romanını nasıl değerlendirmek gerekiyor? Türden kaynaklı farklılıkların ötesinde bir kayma söz konusu mu sizce?

Ben 2009'da sempozyum yaptığımda İlban Ertem çizmeye devam ediyordu, bizi kırmayıp bir sunumla katılmıştı. Orada nasıl çalıştığını anlatmıştı. Mekân, kıyafet ve atmosfer bence çok başarılı... Herkes daha farklı dünyalar kuruyor olabilir kafasında, o ayrı. Çok çalıştı üzerinde, çok net hatırlıyorum İhsan Oktay'ı ziyarete gittim bir seferinde telefon geldi, arayan İlben Ertem. Yarım saat bir silahın horozunun biçiminden bahsettiler. Bir sürü teknik mevzu. Tamamen içine sinerek yaptığını düşünüyorum çünkü çok uzun zamana yayarak yaptı. Sadece bu üstkurmaca meselesine hiç girmedi. Ben Ertem'e bir röportaj teklif etmiştim, oradaki sorularımdan biri İhsan Oktay'ı çizgi romana koymayı düşünüyor musunuz şeklindeydi. Onu koymayı düşünmediğini söyledi. Yaşayan birilerini ben eserimde kullanmak istemem demişti. Bu, üstkurmaca tekniğinin onun çok da meselesi olmadığını gösteriyor. Ertem maceraya odaklanmış ve hakkını da vermiş diye düşünüyorum. Diğer katmana inmediğini söyleyebilirim. ■

TÜM DÜNYADA MÜTHİŞ İLGİ UYANDIRAN 101 DİZİSİNİN YENİ KİTABI _EVREN 101_ SİZİ YILDIZLARLA BEZENMİŞ GÖKYÜZÜMÜZÜN ARDINDAKİLERİ KEŞFETMEYE ÇAĞIRIYOR.

Carolyn Collins Petersen • Çeviren: Özlem Özarpacı • 288 sayfa

Ünlü astronom Carl Sagan, "Hepimiz yıldız tozuyuz," derken neyi ifade etmişti? Bütün Beatles üyelerinin kendi adlarına asteroitleri vardır. Evren'i bir teleskop aracılığıyla gözlemek zaman yolculuğu yapmakla eş değerdedir... İlginizi her daim canlı tutacak ilginç astronomi bilgileri _Evren 101_'de.

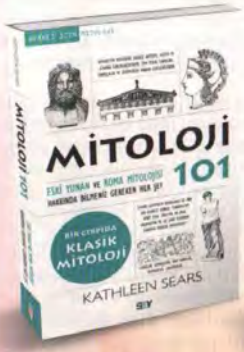

Kathleen Sears
Çeviren: Ekin Duru • 264 sayfa

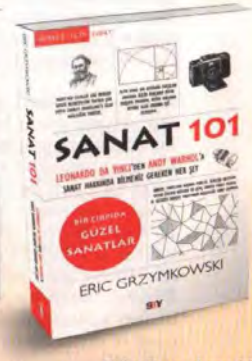

Eric Grzymkowski
Çeviren: Orhan Düz • 288 sayfa

YENİ ÇIKANLAR

KEREM ile ASLI - Anonim
KUANTUM ÇAĞI - Brian Clegg
EUTHYDEMOS ve PARMENİDES - Platon
KÖTÜLÜĞÜN ANATOMİSİ - Simon Baron-Cohen
BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ - Søren Kierkegaard
TOPLUMSAL CİNSİYET VE BİLGİ - Susan J. Hekman
GEÇMİŞİN VE GELECEĞİN HÜKÜMDARI SELAHADDİN EYYÜBİ - John Man

internet satış: www.saykitap.com
Tel.: (0212) 512 21 58 • e-posta: dagitim@saykitap.com
www.facebook.com/sayyayinlari www.twitter.com/sayyayinlari
www.instagram.com/sayyayincilik
SAY

İNSAN NE İLE YETİNİR?

Özkan Ali Bozdemir

Şule Gürbüz ismini duyan hemen herkes, yazarın ilk romanı olan *Kambur*'u hatırlar nedense. Çünkü ilk kitaplar, yazarların kaderidir aynı zamanda. Kimi yazar ilk kitabı yayımlandıktan sonra beklediği ilgiyi göremez, ortadan kaybolur ve başka bir mecraya, maceraya sürüklenir; kimi yazar da henüz ilk eseriyle bir efsaneye dönüşür. *Kambur*'la yazın dünyasına hızlı bir giriş yapan Şule Gürbüz'ün ilk romanını henüz 18 yaşındayken yazdığı göz önüne alınırsa bu haklı beğeni de gerçek karşılığını bulacaktır elbette. *Kambur*, yayımlandığı 1992 yılından itibaren çokça konuşulmuş ve övgüler almış bir ilk roman olarak o özel yerini halen koruyor. Şule Gürbüz de art arda yayımladığı birbirinden güzel kitaplarla okurunun beklentilerini boşa çıkarmadı ve o efsanevi konumunu daha da sağlamlaştırdı diyebiliriz.

Şule Gürbüz şimdi de yeni romanı *Öyle miymiş?* ile çıktı okurun karşısına. İletişim Yayınları etiketiyle çıkan *Öyle miymiş?*, biçimsel olarak yazarın önceki kitaplarıyla kimi benzerlikler gösterse de geniş bir zamanı içine alan çok katmanlı bir dünya yaratması, insan ve doğa arasındaki ilişkiyi keskin bir gözlem gücüyle ifade etmesi bakımından da farklı bir eser. Kitap, 'Cennet Varken Cinnet Olabilir mi?', 'Hayır Demeden İtiraz', 'Öyle miymiş?' ve 'Sanki Daha Dünkü Cennet Kuşuyum' adlı dört bölümden oluşuyor.

Kitabın ilk bölümü 'Cennet Varken Cinnet Olabilir mi?', insanın din ile kurduğu ilişki etrafında ilerliyor. Burada, kâinatın sırlarla dolu tarihini kendi gözlemleriyle anlamaya ve anlatmaya koyuluyor yazar. Bireyin bu gizem karşısındaki tutumunu kimi zaman mizahi, kimi zaman da gerçekçi bir bakışla ele alıyor. Bu bölümün merkezindeki bir soru, aslında bütün kitabın ana meselesini ortaya koyuyor da diyebiliriz: 'Hiçbir şeyin yetmediği insana kitap yeter mi?' Buradaki kitap sözcüğü elbette ki kutsal metinlere ithafen kullanılmış. Gürbüz'e göre, dinlerin ortaya çıkışı ve yayılışıyla başlayan süreci günümüz koşullarıyla düşündüğümüz zaman insanın çaresizliğini, kabullenmişliğini ve yaşanan olaylar karşısındaki sabit görüşlülüğünü daha net anlayabiliriz. İnsan, inandığı dinin buyruklarını yerine getirdiği halde neden ona karşı şüpheci bir tavır sergiler? Yazara göre bu şüpheci bakışın temelinde insanın yetinmez bir varlık olması, hep daha fazlasını arzulaması yatıyor. İlerleyen sayfalarda yer alan cümleler de bu görüşü destekler nitelikte: *'Böyle hem sözde iraden olup hem de "Teslim" dini ile kolay yaşanabilir sanma. İnsan şeytan ile uğraşmaktan daha Allah'a hiç sıra gelmedi. Hiç yakınlık kuramadan Allah'a inanan adam güneşe tapandan hâllicedir sanma.'*

Öyle miymiş?
Şule Gürbüz
İletişim Yayınları

'Hayır Demeden İtiraz' adlı bölümdeyse din ve insan arasındaki bu çapraşık ilişkiyi bir kenara koyup kendi çocukluğuna dönüyor yazar. Okuduğu kitaplardan, okul günlerinden, bir türlü anlaşamadığı arkadaşlarından, öğretmenlerinden söz ediyor ve yaşamını şekillendiren tüm o eski hatıralarıyla yüzleşmeyi deniyor böylelikle. Kitaba aynı zamanda ismini veren Öyle miymiş? adlı bölümdeyse, klişe sözlerden adeta bir hikâye oluşturuyor Şule Gürbüz. Yanlış bilinenleri, öyle sanılanları, öyle olmayanları art arda sıralayarak cevabı henüz bulunamayan soruların kucağına itiyor okurunu. Tüm bu cevapsız sorulara ilkin kendi düşünceleriyle dahil oluyor, daha sonrasında da klişe cümlelere yer vererek bu anlam bulanıklığını iyice derinleştiriyor. Yazarın Öyle miymiş? adlı bölümde sıraladığı düşünceler, arzusunu dizginleyemeyen, yetinmeyi bir türlü öğrenemeyen ve kendi ile başkası arasında sıkışan günümüz insanının yaşadığı trajediyi çok iyi özetliyor aslında:

'Herkes bu ülkede kendini dinlemeden ve bilmeden başkasını duymuş, ona uymuş. Başkasının neşesini bile kendine yormuş... Bu ahali hiçbir işittiğini aslında duymamış, gerçekten tam bir ahmak mı bilinmezmiş ama onun hayatını yaşamış.' ■

MÜSTESNA BİR **ADA YOLCULUĞU**

Nihal Yormaz

Hem dilini hem de hikâyenin imkânlarını doya doya kullanan bir yazar olan Muhammet Erdevir'in ilk kitabı *Lav Denizindeki Ada*, Kaynak Yayınları'ndan okuruna ulaştı ve çoğunluğun aksine ilk kitap seçimini romandan yana kullanmak yerine hikâyeciliğin narin basamaklarına adım atan yazar, akıcı üslubuyla da şimdiden aldı yürüdü.

Henüz mürekkebi kurumamış hikâyelerle dolu bir kitap düşünün; her satırı yeni bir heyecanla ıslak ıslak gülümsüyor size. Şimdi de elinizde muhtelif konulardan ilmek ilmek örülmüş bir kelimeler dizini ve sorular yumağı tuttuğunuzu düşünün; cevaplar da sorular kadar muhtelif. Muhammet Erdevir'in "Doluyum. Uçsuz bucaksız çorak topraklar kadar doluyum." dediği ilk kitabı "*Lav Denizindeki Ada*" da işte böyle muhtelif cevaplarla dolu muhtelif konuların işlendiği bir hikâyeler bütünü.

Son yıllarda oldukça revaçta olan hikâyecilik, eskisi kadar ilgi görmese de gözle görülür bir artış var yeni çıkan hikâye kitaplarında. Şu an elimde tuttuğum "*Lav Denizindeki Ada*" kitabı ise ilgiyi fazlasıyla hak ediyor. Kitaba genel hatlarıyla baktığınızda oldukça hüzünlü ve melankolik; ancak akıp giden hayatın kaçırdığınız detaylarına öyle ince dokunuyor ki yazar, kendinizi içinden geçtiğiniz boşluktan kurtulma ihtiyacı içinde hissediveriyorsunuz. Satır aralarında hayatı fark ederken buluyorsunuz kendinizi. Sıradan, öylesine, alelade karakterler bir kahramana dönüşüyor yazarın kaleminde. Ağlatıyor, güldürüyor, düşündürüyor. Her okurunu başka bir yerinden yakalıyor, bazı satırları sizi en korunmasız yerinizden vuruyor. "Ben sabırlı olacaktım ama sabrı da iyilikle aynı mezara gömdüler." vurgun yediğim cümlelerden biri misal. Bir çocuğun para sıkıntısı sebebiyle kalan son at arabasını da satmak zorunda kalan babasına duyduğu acımayla karışık en masum haldeki hüznünü anlatan bu satırlar, iyiliğin ve sabrın bir çocuğun gözünde geldiği hali vuruyor yüzünüze. Çocuk gözüyle dünyayı yargılamak hafife alınabilir mi sizce?

Yazar "Hangi dalga savurdu beni buralara? Ya menzilime varamaz, emanetimi yerine getiremezsem?..." ve "Cahilim, haklı. Dışarıda ne olursam olayım, Lav denizinin ortasındaki bu adada cahilim. Hoş aslında dışarıda da cahildim. Ne annemi, ne de Safinur'u anlayabildim." derken ağır bir hüzün, pişmanlık, korku ve acı yayıyor sayfalara. Para hırsının

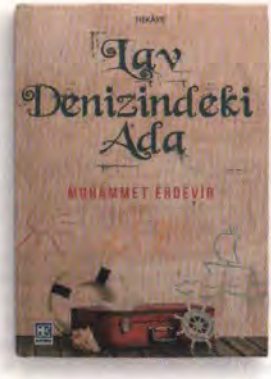

Lav Denizindeki Ada
Muhammet Erdevir
Kaynak Yayınları

insanların arasına nasıl nifak tohumları ektiğine, iş hayatıyla aile hayatını dengeleyememiş bir kahramanın acı çığlıklarına, dua kuşlarının sevinçle kanat çırpışına tanıklık ediyorsunuz bu kitapta.

"Kitap diyorum. - Ne kitabı?" diyorlar. Öykü, diyorum. - Yani içinde hikâyeler mi var?" diyorlar. Evet, diyorum. Ve döngü böylece sürüp gidiyor. Boşa mı kürek çekiyoruz ne?" diyen yazar belli ki anlaşılmıyor, anlaşılamıyor. Mistik öyküler yazıyor, mecburi hizmetin ayırdığı yürekleri anlatıyor, modern dünyanın insanının içine düştüğü açmazları irdeliyor ve "Korku özgürlüktür!" diyor en şahane satırlarından birinin arasında; sarsıyor, şaşırtıyor, baştan düşündürtüyor.

"Sular kabardı. Ustam rüzgârla birlikte fısıldadı. Şimdi emin ol. Müsterih ol yavrum. Gurbet bitmiştir. Duhâ... Leyl... Sâbâ..." diyor yazar ve okur, geçmişin kötü izler bırakmış kavgalarına, savaşlarına, dava ve darbelerine tanık olmaya çağrılıyor. *Lav Denizindeki Ada*'da değerlerine sahip çıkmaya çalışan bir avuç insanla kavuşuyor elleriniz, zamansız bir hikâye denizinde ustaca yüzüyor zihinleriniz. "Boşuna mı geldik canım şu yalan dünyaya?" sorusunun ardından "Yağmur Altında Uzun Bir Uyku"ya dalıveriyor bedenleriniz. ■

DANTE ve BATINÎ YORUM

Özgür Dikmen

Goethe'nin dostu Franz Passow'a yazdığı 20 Ekim 1811 tarihli mektubunda şikâyetçi bir ton vardır: "*Hep problem olarak gördüğüm bir şey var. Hatta geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısından bu yana gittikçe derinleşen bir felaket. Artık kimse zahirî olanla batınî olan arasında bir ayrım yapmıyor.*" Goethe'nin işaret ettiği şey, modern epistemolojinin yerleşmeye başlamasıyla İslam tasavvufunda zahirî ve batınî anlam ayrımına tekabül eden bilginin katmanları arasındaki ayrımın ortadan kalkışıdır. René Guénon 1925 yılında muhtemelen benzer dertlerle bir kitap kaleme alır. Guénon'un 1925 yılında ortaya koyduğu metin, Dante'nin *İlahi Komedya*'sına dair batınî bir okuma önerisidir. *İlahi Komedya*'yı temel olarak Batı'daki bazı batınî halkaların yoğun sembolizmi ışığında çözümler. Haçlı Seferleri sırasında Kudüs'te kurulan ve sonraları hermetik bir tarikate dönüşen Tapınak Şövalyeleri ve sonraları onlardan etkilenen Masonluk'un karmaşık ve yoğun sembolizmi, Guénon'a göre *İlahi Komedya*'nın anlaşılmasında oldukça önemlidir. Zira Dante bu geleneklerin hâkim olduğu bir atmosferde nefes alır, çeşitli mensubiyetler kurar ve *İlahi Komedya*'nın kurgusunu da bu geleneklerin yoğun sembolleri üzerinden gerçekleştirir. Guénon kitapta, bütün bu yoğun sembolizme işaret ederken kendisinden önce Gabriele Rossetti ve Eugene Aroux'un bu konuda yaptığı çalışmanın bazı yerlerini tartışmaya açar ve bir takım düzeltmeler önerir.

Guénon'un metin çerçevesinde asıl tartışılması gereken fikirlerinden biri, muhtelif yerlerde yayılan batınî geleneklerin, seküler muhayyilenin karşısında daralan "din" tasavvurunu aşan bir yönü olduğudur. Dahası Guénon'a göre bu gelenekler evrensel batınî bir birliğe ulaşmaktadır. Yazar metinde bu birliğe yaptığı vurgu üzerinden bilhassa doğu ve batının batınî gelenekleri arasındaki ilişkiye dikkat çeker. Metnin satıraralarında bu ilişki, Hıristiyan ezoterizmiyle İslam tasavvufu arasındaki etkileşimler olarak okunabilir. Guénon'a göre Dante'nin *İlahi Komedya*'da bahsettiği döngü ile İbn-i Arabî'nin Hz. Peygamber'in miracına dair yazdıkları ciddi ölçüde örtüşmektedir. Daha da enteresan yanı ise Guénon'a göre bu örtüşme, Dante'nin İbn-i Arabî okumasından kaynaklanmaz. Şeyhu'l Ekber'in Tapınak Şövalyeleri'nin öğretilerine derinden yaptığı etki Dante'nin metninde kendini açığa vurur. Guénon metninde bu tarz etkileşimler üzerine başka örnekler de sıralarken Ortaçağ'da Doğu ve Batı arasındaki entelektüel köprünün ve batınî etkileşimin şövalye tarikatleri üzerinden gerçekleştiğini belirtir. Ancak her şeyin ötesinde, yazara göre bahsi geçen benzerlikler, coğrafi merkezler arasındaki etkileşimden çok, geleneklerin üzerinde yer alan evrensel doktrinel birliğe işaret etmektedir.

Guénon'un metnini asıl kıymetli kılan husus, zahirî anlamla batınî anlam arasındaki ayrıma vurgu yaparak bilginin batınî yorumuna alan açmasıdır. Bu durumu kitabın başında hermenötik çerçevede tartışmakla birlikte, ilerleyen kısımlarda yaptığı şey bu tartışmasını *İlahi Komedya* üzerinden derinleştirmek olmuştur. Komedya'da geçen bir ifade üzerinden Guénon, modern okumalarda kaybolan anlamın, kendi kelimeleriyle, "dört anlamdan dördüncüsünün", yani batınî anlamın derdine düşer. Modernlik öncesi dönemde bilginin içkin bir özelliği olan batınîlik, gerek düşünürlerin siyasi otoritenin müdahalesinden uzakta kalmak için asıl düşüncelerini metaforlarla saklamaları gerekse "emanetlerini ehline tevdi edebilmeleri" adına yaygın bir yöntem olarak kullanılagelmiştir. Dante'ye etkisi bağlamında metinde sıkça zikredilen Pisagor, bu geleneğin öncülerinden kabul edilir. Bilginin bu yönüne yaptığı referansla Guénon satıraralarında Ortaçağ'dan modern döneme aktarılamayarak unutulan, bilginin çok katmanlı yapısını hatırlatarak modern bilginin tekdüzeliğine ciddi bir eleştiri yöneltir. Dante'nin sapkınlığı önkabulüyle başlayan modern Komedya yorumlarına karşı olarak çokluğu ölçüsünde birbirini tamamlayan anlam katmanları üzerinden bir yorum önerir. Ancak her ne kadar Aydınlanma'nın vaad ettiği bilgi idealine ciddi eleştiriler getiriyor olsa da nihayetinde geldiği yerde saflık ve evrensellik tutkusunun modern bilgi eleştirisine gölge düşürmesi muhtemeldir: "Saf metafizik ne pagandır ne de Hıristiyan; o, evrenseldir." ■

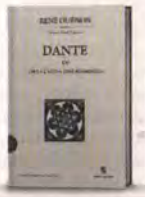

Dante ve Ortaçağ'da
Dini Sembolizm
Rene Guenon
Çev.: İsmail Taşpınar
İnsan Yayınları

"KÖTÜLÜĞÜN SIRADANLIĞI": SERİ KATİLLER

Erkan Şimşek

Yazıya başlamadan evvel başlıkla ilgili bir not düşmek isterim. *Kötülüğün Sıradanlığı*, Hannah Arendt'in bir kitabı ve ismi itibariyle bir tür anahtar. Yani insanın kötülüğüne, cinayetlerine topyekûn suçlarına dair söylenecek sözlerin eşsiz bir özetini çıkarıyor. Hal böyle olunca Yahudi soykırımının mesullerinden biri olan Adolf Eichmann'ı anlatan bu sarsıcı ve trajedi yüklü kavramsallaştırma başka birilerini de pekâlâ anlatabilir; mesela sıradan ve bireysel suçluları. Bu yüzden bu ismi ödünç aldım. Evet, seri katillerden bahsediyoruz. İkinci bir not da bu bireysel ifadesi için düşmüş olayım. Elbette suçu bireyselleştirmem işlenme biçiminin pratik ifadesi olsun diyedir. Yoksa modern hukuk felsefesinin tuzağına düşmek istemem. Kurbanları genelleştirirken suçluyu alabildiğine bireyselleştiren, suçluyu suç işler hale getiren toplumsal sebepleri kasten izole eden bir hukuk diline yaslanmıyorum. Kitapta da bir örneği olduğu üzere iki kişilik (veya daha fazla) seri katil organizasyonları da elbette vardır ama seri katilin psikolojisi gereği bu suçlar çoğunlukla tek başına tasarlanır ve işlenir. Cinayetler bu haliyle bireyseldir. Kitap da zaten toplumsal bir analize kalkışmıyor.

Hayatımıza filmlerle, romanlarla giren seri katiller estetik zevkleri gelişmiş, genellikle erkek, zeki, entelektüel psikopatlardır. Dünyaya ve insanlığa ders verirler. Cinayetleri, propaganda kokan bir söylev ya da bir manifestodur. Peki gerçek hayatta bu seri katillerin profili nedir, neden ve nasıl öldürürler? Seri katil kime denir? Türkiye'nin suç tarihindeki seri katiller kimler? Gazeteci Sevinç Yavuz, *Türk Seri Katiller* kitabında son 60 yılın haberlerini süzerek çıkardığı 25 katilin profili üzerinden bu soruların cevabını veriyor.

Bazılarını medyadan, üçüncü sayfalardan tanıdığımız ama çoğunu unuttuğumuz bu seri katiller aynı zamanda Türkiye toplumunun ürettiği toplumsal hastalıkların da bir bakıma deşifresi gibi. Tabii seri katillerin ortaya çıkışı elbette çok boyutlu bir süreç. Bütünüyle bireysel ve toplumsal değil. Bunların yanında ekonomik, psikolojik, psikiyatrik birçok gerekçesi var. Bazen de sadece saf kötülüğün sonucu... Teknik olarak seri katilden bahsetmek için aynı kişinin benzer şekillerde üç cinayet işlemesi gerekiyor. Bir kere başladılar mı kendi iradeleriyle bu cinayetlere son vermiyorlar. Bazısının ise cezai ehliyeti yok. Yani yargılansa da suçlanamıyor, bir süre tedavi edildikten sonra denetimli veya denetimsiz serbest kalıyor. Metin Erksan'ın o harikulade filmi gibi "*Suçlular Aramızda*" dolaşıyor. Kitapta seri katillerin izleri ısrarla sürülmüş. Fikri takip konusunda Sevinç Yavuz'un gazeteciliği çok başarılı. Dava dosyalarını ve medya malzemesini hakikatten koparmadan öyküleştiren Yavuz, katillerin son durumlarını da kitaba eklemiş. Cezaevinde olanlar insanın içini biraz olsun rahatlatsa da bazı katillerin yanına düşülmüş dışarıda veya hastanede notu okuyucuyu ürpertiyor.

Kitap gazetecilik öğrencileri, senaristler, edebiyatçılar, akademisyenler, doktorlar ve psikologlar için kıymetli bir veri kaynağı. 80'ler ve 90'lar çocuklarınca iyi bilinen 'Çivici katil' Süleyman Aktaş, Konya'nın Çumra ilçesi sakinlerinin kolektif hafızasından kazımaya çalıştığı, 60'lı yıllarda cinayetler işlemiş Abdullah Aksoy, 2000'li yılların başına damgasını vuran Kolici katil Orhan Aksoy ve Ekim 2006'yı kana bulayan Amok koşucuları Yiğit Bekçe-Mehmet Karahasan ikilisi Türkiye'nin hafızasında yer etmiş seri katiller olarak kitapta ayrıntılı bir şekilde inceleniyorlar. Bekçe-Karahasan ikilisi 53 saat içinde 1944 km yolculukları boyunca kimseye yakalanmadan 6 farklı şehirde 7 cinayet işlediler. Neden diye soran gazetecilere verdikleri cevap zevk için olmuştu.

Türk Seri Katiller, böylesi 25 profili işlerken bu niyetle yazılmamış olsa da Türkiye'nin toplumsal yapısının doğurduğu karanlık ruhların ne derece ileri gidebildiklerini ve ne şekilde cinayet tasarlayıp, insana kolayca kıyabildiklerini gösteren ve bu yüzden okuması biraz zor bir kitap. Sayfalardan fışkıran şiddetin tarifi bile ruhumuza bir çentik atıyor. En kötüsü de şu: Seri katil, insanın her an maruz kalabileceği veya her an dönüşebileceği bir gerçeklik. Kitap bize bunu söylüyor. ■

Türk Seri Katiller
Sevinç Yavuz
Profil Yayınları

YERALTINDA **AŞK** VAR!

Mehmed Ali Çalışkan

Neyin gerçek neyin hayal olduğunu karıştırdığımız filmleri severim. Bir kere zekamıza karşı bir meydan okuma yaparlar. Bunlar öyle keyifle uzanıp elinizde mısır patlağıyla kolayca izleyip anlayacağınız filmler değildir. İzlerken çaba sarf edip kafa patlatmalısınız. Bu filmlerde sevdiğimiz şey gerçekliği bildiğimiz haliyle değil de biraz bozarak, biraz ters çevirerek, bazen farklı gerçeklikleri birbirinin içine sokarak, bazen gerçeği ve hayali aynı zamansallıkta birleştirerek bize göstermeleri olsa gerek.

Hayal ile gerçeği birleştirme konusundaki kurgusunun ustalığı ile dikkat çeken 1999 tarihli *Fight Club* filmi de üzerine çok yazılmış çizilmiş bu türün en önemli yapımlarından. Filmde iki karakter var, birisini Edward Norton oynuyor, diğerini Brad Pitt. Filmin aynı zamanda anlatıcısı olan ve adını bilmediğimiz ilk karakteri Amerikan kapitalizminin sıkıştırdığı, iş hayatında bunalmış, aynı ezber hayatı yaşamaktan sıkılmış genç bir adam. Bu genç adam bir gün uçakta ilginç bir tiple, Tyler Durden ile tanışır ve sıradan hayatı birden çok renkli bir döneme girer.

Tyler Durden, kadınların lipo-suction artıklarından merdiven altı sabun üreten bir adam. Kendi dövüş kulübünü kurmuştur ve burada insanlar özgürleşebilmek için birbirlerine ve liderlerine bağlı olarak dövüşürler. Dövüş kulübü esasında kapitalist sistemi çökertmeyi amaçlayan ve bu sebeple şehirdeki çokuluslu şirketlerin binalarına yönelik bombalama eylemleri planlayıp uygulayan bir tür isyan örgütüdür.

Fight Club Anglo-Amerikan kapitalizminin bilinç altı korkusu olan aylakların başkaldırısını işler aslında. Film bu başkaldırıyı onaylamaz ama bilet paralarını ödeyip salonlara doluşan binlerce kapitalizm askerine bu başkaldırı ihtimaline yönelik bir uyarı verir.

Zaten, hikaye bir felsefi manifesto olarak ilerlemez, aslında esas oğlanın terapi grubunda tanıştığı Marla karakteri ile yürüyen sıradışı bir aşk hikayesini de çaktırmadan merkezde tutmaktadır. Marla karakteri filmde kayboldu kaybolacak hayali bir yarım gerçeklik sergiler ama filmin sonunda o herkesten daha gerçek çıkar. Ana karakterle bir gökdelenin en üst camından az önce patlamadan kurtardıkları şehrin ışıklarını izlemektedirler.

Tyler ana karakterin ikinci kişiliğidir, aslında tüm filmi klişe bir aşk hikayesi, klişe bir isyan filmi veya klişe bir tüketim ekonomisi karşıtı manifesto olmaktan kurtaran bu psikiyatrik kurgudur. Tyler gerçek değildir, bunu anlarız. Yani kapitalizme karşı bir isyan ancak bizim alt-egomuzda gizli anarşik dürtülerimizdir.

Filmin kurgusunda, kendisini baskı altına alan ve sıkıcı bir hayata mahkum eden kapitalizme ikinci kişiliği ile isyan eden adamın hikayesi var. Şizofrenik

ikinci kişiliklerle ilgili belki birçok film vardır ancak *Fight Club* filminde ana karakterin kendi alter-egosu ile diyalektiği bence sinema tarihinin en muhteşem icatlarındandır. Kendi ikinci kişiliği Tyler ile tanışması, onun önerdiği yeni ve renkli bir hayata girmesi, onunla aynı evi paylaşması, daha sonra onun meydan okumaları altında zorlanması, onunla mücadele etmesi, dövüşmesi, çeşitli akıl yürütmelerle Tyler'ın kendisi olduğunu keşfetmesi, onun başlattığı anarşik isyanı durdurmaya çalışması, bu diyalektiğin zekice kurgulanmış parçalarıdır. Dolayısıyla filmin bizim için en önemli özelliği konusundan ziyade kurgu tekniğine getirdiği bu yenilik olabilir.

Bu tip filmleri izlediğimde, bizdeki kurgu üstatları aklıma gelir. Türk sinemasının diline bu tip yenilikleri ekleme imkanını elimizin altında tuttuğumuz edebiyatımızın gizli hazinelerini hatırlarım. Boş arsalarda koştuğumuz o yıllarda, okuldan eve alacakaranlık akşamlarda dönerken veya şehre metrelerce karın yağabildiği hava ile hep temas halinde yaşadığımız o eski mevsimlerde, yani çocukluk günlerimizde Türkçe ders kitaplarındaki birkaç cümleleriyle hayatımıza değer katan o üstatları...

Bunlardan birisi de "Eskici" hikayesinde o muhteşem "çiviler ağzına batmaz mı senin" repliği ile çocuk kalbimizi heyecanlandıran, burkan, dağlayan, hüzün ve neşe ile karıştıran Refik Halid Karay'dır. Şimdi bu yaşımda ve bu yazımda onu anma imkanını o zamanın çocuklarının kalbine bir borç ödeme fırsatı olarak değerlendirsem ve desem ki; üstadın "*Yeraltında Dünya Var*" romanı, gurbette, uzak ülkelerdeki vadileri, çölleri, platoları, dağları, yolları Anadolu kılan memleket gibi Türkçesi, o Türkçenin ana yüreği gibi üslubu bir kenara, hikayesinin kurgu tekniği açısından günümüzde ulaşılmış tüm anlatı teknikleriyle yarışacak ince bir zeka içerir.

Yeraltında Dünya Var, Lübnan'da geçiyor. Halasından miras kalan bir çiftlikte yaşayan Nebil Bey, hayatının sıkıcılığı ve orta yaşın etkisi ile buhran dönemindedir. Sıkıcı hayatı bir gece yağmur yüzünden çiftliğe sığınan esrarengiz bir kadın ile değişir. Nebil Bey, çiftliğinde savaş zamanından kalma büyük bir miktarda altının gömülü olduğunu öğrenir. Esrarengiz kadınla birlikte birçok gizli örgüt de bu altın peşindedir. Nebil Bey'de genç kadın Nihan ile birlikte altını herkesten önce bulmak planları yapmaktadır ve aşık olduğu bu kadınla yeni bir hayata başlamak istemektedir.

Ne var ki gerilimi hızla artan ve altının merkezde olduğu birçok aksiyon dolu sahnenin ardından hikaye bizi yavaşça açık edilen bir sırra doğru ilerletir ve Nebil Bey'in şizofreni marifeti ile esrarengiz kadını, altın hikayesini, gizli örgütleri ve onun etrafında yaşanan bir çok olayı hayal mahsülü olarak ürettiğini anlarız. Evet çiftliğe esrarengiz bir kadın gelmiştir ama gece ufak bir diyalogdan başka Nebil ile görüşmemiştir ve sabah erkenden çiftlikten ayrılmıştır. Karay, romanı kurgularken, bir miktar gerçekten yola çıkarak üzerine koca bir hayal eklemiştir, sonunda akıl hastanesine hapsedilen adamın yaşadıklarının gerçekten hastalık ürünü mü yoksa düşmanlarının bir komplosu mu anlamaya çalışırken gerçeği bize gösterir. Tüm hikaye hasta bir adamın hayal mahsulüdür.

Ancak ardından bütün aksiyon dolu hikayeyi umut dolu bir aşk hikayesine çevirecek yeni bir gerçeklik katmanına taşınırız; bu sefer hikayenin aslında Nebil Bey'in çiftlikte sıkıntıdan yazdığı bir roman olduğunu öğreniriz, gerçek biraz daha azalır. Evet bir kadın vardır ve Nebil Bey gece kalıp sabah erkenden yok olan kadından o kadar etkilenir ki onun merkezde olduğu bir roman yazmıştır. Fakat tam biz burada altınların bir hastalık hezeyanı olduğuna ilişkin hayal kırıklığının üzerine bir de bunların sadece bir roman olduğunu öğreniyor iken muhteşem bir teselli gelir ve romanın Nihan'ı romandan taşar ve çiftliğe asıl adı Ravda ile geri döner. Aslında sadece çiftliğe değil romanın yazarı Nebil'in de kalbine dönmüştür.

Fight Club filmindeki Marla bana Nebil'in Nihan'ını hatırlatmıştı. Filmde hayalsi kişiliği ile arzı endam ediyordu ve ben izlerken sonunda hayal ürünü çıkacak zannına kapılmıştım ama sonunda Marla gerçek çıktı. Tıpkı "*Yeraltında Dünya Var*" romanında Nihan'ın hayal ürünü iken birden rüyadan sıyrılıp gerçeğin yalnızlığında bize umut dolu bir sığınak olarak katılması gibi. Karay'ın hikayelerinde erkek Arabistan çöllerinde susuz kalmış bir gezgin gibidir ve ancak bir kadın onun susuzluğunu giderir.

Sonu aşkla biten hikayeleri seviyoruz. Çünkü yalnızlığımızı gidermenin şimdilik tek yolu... ■

Yeraltında Dünya Var
Refik Halid Karay

ADALETİN KILICI
SULTANIN ELİNİ KESER Mİ?

İshak Arslan

Sıhhat derecesi kuşkulu olsa da Evliya Çelebi'nin rivayetinden mülhem, kılıktan kılığa sokularak anlatılagelen hikaye malumdur: Fatih Sultan Mehmet, yaptırdığı caminin sütunlarını olması gerekenden fazlaca kısalttığı gerekçesiyle Rum mimarbaşına öfkelenip elini kestirir. Çalışamaz hale gelen ve mağdur olan mimarbaşı tavsiye üzerine mahkemeye başvurur. Tarafların hiçbir ayrıcalık tanınmaksızın ayakta yargılandığı duruşma sonunda kadı kısasa kısas ilkesini uygular ve sultanın elinin kesilmesine hükmeder. Buraya kadar her şey normal! Hikaye bu noktadan itibaren tarihteki emsalleri gibi o tipik paterni izleyerek menkıbeleşmeye başlar. Adaletten gözleri kamaşan müşteki, bu eşsiz tablo karşısında dayanamaz ve başvurusunu geri çekerek tazminata razı olur. Elbette akıl ve vicdanın gereği ihtida eder. Final bölümünde erdemli sistemin ancak erdemli bireyler sayesinde mümkün olacağını vurgulayan son bir mesaj daha saklıdır: Sultan kayrılma ve adaletsizlik ihtimaline karşı topuzunu, kadı ise baskı ve zulüm ihtimaline karşı hançerini gösterir. Böylece hem kurumsal, hem bireysel düzeyde sistem test edilmiş, kalite kontrolleri yapılarak onaylanmış olur. Hikaye "müşteki talebinde ısrarcı olsa ve tazminatı kabul etmese acaba ne olurdu" sorusunu örtbas ettiği gibi, kevn ve fesadla malul hayatı adalet dairesine sokma ısrarını sürdürür.

Bu tür rivayetleri kurgusal ya da uydurma oldukları gerekçesiyle yalancı çıkarmak yahut cerh ve tadil etmeye kalkışmak menkıbelerin temel işlevini kötürümleştirir. Menkıbeler modern dönemin meşru muhalefet imkanlarından mahrum bir toplumun keşfettiği incelikli yöntemlerden sadece biri olarak pek çok işlevle mücehhezdir. Bu açıdan bakıldığında hikayemiz topluca verilmiş uzun vadeli bir dilekçedir! Onu ilk kez rivayet edenin de, arketipi bire bin katarak aktarıp yaşatan ortak bilincin de amacı aynıdır: adalet arzusu ve talebini açık, keskin, zarif ve kalıcı bir üslupla dile getirmek. Pek çok anlam katmanı bulunmakla birlikte ana tema "hikayede anlatıldığı derecede adil bir devlete ve sultana" yönelik tutkulu taleptir. Üstelik toplum hafızasına kaydedilen bu yüksek standart, gelecekteki iktidarları teşvik ettiği kadar daha baştan borçlandırır da. Topluluk, sıradan bir kula yapıldığı gibi gerektiğinde sultanın kolunu dahi gözünü kırpmadan kesebilecek seviye ve kudrette bir adalet arzular. Elbette bu ütopik bir taleptir. Her ütopya gibi gerçeklikten uzak, çekici ve katlanılmazdır. Tarih boyunca hiçbir medeniyetin hiçbir mahkemesinde eli kesilmiş tek bir emir, sultan ya da krala rastlayamayışımız bu talebin anlamsız oluşuna işaret etmediği gibi vazgeçilmesini de gerektirmez. Çelişki hikayede değil, bizatihi "adalet-mülk" denkleminin kendisindedir. Muzaffer ve mütehakkim, kanla elde ettiği mülkü, baskıyla kurduğu düzeni adaletle cilalayıp medeniyet zarfına koymak zorundadır. Mabedler, mektepler ve mahkemeler temizler, ehlileştirir, örter. Sonuçta özü itibarıyla kendinden menkul, temelsiz bir kazanım, meşru bir hak hüviyetini kazanır.

Hikayenin teorik katmanı ise iktidar, istikrar ve şiddet arasındaki karmaşık, karmaşık olduğu kadar doğurgan ilişkiye işaret eder. Sürekli çatışma ve kaos tehdidi toplumları düzen ve istikrar adına itaate zorlar. Düzen ve istikrarın ise gerektiğinde kolunu kaybetmek gibi kaçınılmaz maliyetleri vardır. Her iktidar zorunlu olarak bir biçimde şiddet uygular ve toplum üstünde kurabildiği baskı oranında hayatiyet kazanır. Ancak, iktidar zamanla kendisini çürütecek virüsü de (şiddet) içinde barındırır. Gücünü kaybetmekten korkan muktedirin artan adalet talepleri karşısında başvurabileceği yegane araç yine şiddettir. Başka şiddetleri bastırarak gücünü artıran ve meşrulaştıran mütehakkim, nihayet "hukuk normları içinde şiddet uygulama yetkisini" kullanan tek merci kalmanın çelişkisiyle yüzleşir: Şerik kabul edemeyeceği için tekilleşir ve zorbalaşır. Tekilleşip zorbalaştıkça kaçınılmaz son yaklaşır.

Hamit Bozarslan, *Lüks ve Şiddet:* İbn *Haldun'da Tahakküm ve Direniş* (İletişim Yayınları, 2016) başlıklı kitabında iktidar-tahakküm-şiddet etrafında süregelen tartışmaları oldukça güncel ve yakıcı bir sorunsaldan, İslam dünyasının yönetim krizinden hareketle başarıyla yorumluyor. Fransızcadan çevrilen kitap, Bozarslan'ın Gabriel Martinez-Gros ile birlikte Paris Sosyal Bilimler Yüksek Okulu'nda (EHESS) yaptıkları ortak derslerin ürünü. "İslam Dünyası"nın içine düştüğü krize, çağdaş siyaset bilimi teorileri yerine 14. yüzyılda yaşamış bir İslam düşünürü olan İbn Haldun'un penceresinden bakmayı hedefleyen yazarlar, bir yandan iktidar-şiddet, bedeviyet-hadariyet, emniyet-özgürlük, din-devlet, toplum-itaat-isyan, yerellik-evrensellik, kurallılık/pasifleşme, kuralsızlık/gaddarlaşma benzeri karşıtlıkları çağdaş sosyal bilimlerin ışığında analiz ederken, metafizik kabullere, felsefi kurgulara itibar etmeyerek yaşadığı toplumların pratik tecrübesine odaklanan *Mukaddime*'yi bugüne taşıyor. Kitabın dikkat çekici pek çok özelliğinden biri, metinle kaynaşmış çarpıcı alıntılara yer vermesi. Bunlardan biri de İbn Haldun'cu düşüncenin seleflerinden olan ünlü hukukçu/fakih Maverdi'nin (972-1058) devletle ilgili görüşleri:

"Biliniz ki devlet (dawla), insanların iktidara biat etmeye can attığı, mizaçların sertleşmesiyle ve aşırı şiddet ile başlar. Ardından, bir ara aşamanın sonunda, iktidarın istikrara kavuşmasını ve huzurun egemen olmasını sağlayan sükunet ve sağduyuya ulaşır. Nihayetinde son aşamasının bir özelliği olarak, durumu zayıflar ve istikrarsızlaşır; böylece adaletsizliğin yayıldığı ve zafiyetin arttığı bir aşamaya varır. Birbiri ardına tahta çıkan hükümdarların görüş ve kişiliklerini bu üç aşamaya göre değerlendirmek gerekir. Eskiler, devleti meyveye benzetirdi: Yemyeşildi, görümü hoş ama tadı çok acıydı; olgunlaştığında, yumuşak ve değerli olurdu; zamanı geçtiğindeyse neredeyse bozulacak bir hale gelir ve tabiatı değişecek gibi görünürdü." (s. 31).

"Bazı iktidarların çökmesinin, diğerlerinin direnebilmesinin temelinde ne tür dinamikler vardır" benzeri temel soruları İslam kültür ve medeniyeti tecrübesi içinden, yerel-evrensel dengesini gözeterek *asabiye* gibi kendine mahsus kavramlarla analiz eden İbn Haldun "toplum ve medeniyetin vardığı son aşama olan *medine*nin nasıl ve hangi şartlarda kurulduğunu, niçin ve nasıl çöküşe uğradığını" bugünü dahi kapsayacak uzun erimli ve yetkin bir modelle açıklamıştı. Buna göre şiddetle kurulan bir iktidar "zaman içinde medenileşmekte ve ehlileşmekte, toplumu 'ısırabilmesini' mümkün kılan dişlerini kaybetmekte, güvenliğini ancak parayla satın alabilmekte ve üç devrelik Aristotelesçi süreç sonunda çökmekteydi." İbn Haldun'a göre "kent medeniyeti ancak 'bedevilerin' (ya da 'barbarların') kentlileşmesi ve medenileşmesi sürecinden geçmeleri yoluyla sağlayabilmekteydi."

Arap Baharı sonrası kan gölüne dönen Ortadoğu'yu, yine bu topraklardan doğan evrensel bir model üzerinden anlamayı deneyen yazarlar "Acı olan, İbn Haldun'un 14. yüzyıl Arap alemi üzerine yazdıklarının neredeyse harfi harfine günümüzde gözlemlediğimiz tabloyla çakışmasıdır" hükmünü paylaşıyor ve uyarıyorlar: "Bugün Irak ya da Suriye'de yaşananın, yarın istikrarlı görünen refah devletlerinde yaşanmayacağı konusunda hiç kimse emin olamaz."

Bozarslan'ın kitabının önemli kazanımlarından biri de okuyucuyu *Mukaddime*'yi aslından bir daha, dikkatle okumaya teşvik etmesi, hatta zorunda bırakması.

Başlanan ancak bitirilemeyen bir *Mukaddime*! ■

Lüks ve Şiddet
Hamit Bozarslan
Çev.: Melike Işık Durmaz
İletişim Yayınları

YENİDEN
SOHBET MEDENİYETİ

Ömer Gök

Sohbet bahsine ilişkin bir "sohbet" açıldığında zihnimde derhal Enderunlu Vasıf'ın şu mısraları belirir: "Şimdi münafıka nedür ülfet zamanede / Ahbab ile muhabbet o da bir zaman imiş / Ne zevkler idi leyle-i helvada yar ile / Ağz'ağza tatlu sohbet o da bir zaman imiş". Yasin Şen'in kitabını elime alır almaz bu dizeler gözlerimin önünden koyu puntolarla akıp geçtiler. Hakikaten de dört bir yandan görüntü ve sese maruz bırakıldığımız şu zamanlarda kulak ve göz başta olmak üzere beş duyumuzu bilinçli tercihlerimizle muhatap kılamıyoruz. Şunu demek istiyorum: sohbet bilinçli bir tercih ve yöneliştir. Bunun da bir bedeli vardır. Siz vaktinizi, gözünü, kulağınızı bu eylem için hazırlamalısınız. Çağımız bir bedel ödemeden hedefe vasıl olma çağıdır. Böyle olmaklıkla da kolay yoldan para kazanma, kolay yoldan paye kazanma, kolay yoldan kazanç elde etme zihinlerimizin merkezini sultası altına alıyor. Böyle bir ahval içerisinde sohbet etmeyi, hemhal olmayı tercih etmek elbette çağa bir başkaldırıdır. Evet, bu görüntü ve ses çağında görmeye, duymaya, okumaya, dinlemeye çalışmak büyük ehemmiyeti haizdir. Dünya üzerinde özne olarak varlığını devam ettirmenin yolu da buradan geçer.

Sohbet Medeniyeti
Yasin Şen
Erdem Yayınları

Yasin Şen'in hazırlamış olduğu kitabın sayfaları arasında gezinirken geçmişte ortaya koyduğumuz muhabbet ve sohbet halkalarını görüp de iç geçirmemek, bu sohbetlerden hâsıl olan ülfete imrenmemek elde değil. Bugün de belki bilmediğimiz birçok köşede, bilmediğimiz birçok kimse sohbet meclisleri kurup meşk ile mest oluyor. Gönülleri mesrur kılan sözlerin dudaklardan süzüldüğü; söz hükümranlarının musahiplerini şevk ile cûşa getirdiği; rezme hayır, bezme ber-devam denildiği mahfiller de vardır elbet. Şen'in kitabında "Yeni Zamanların Sohbet Tiryakileri" başlıklı bölümde son dönem edebiyat ve sanat tarihimizin önemli simalarının oluşturduğu sohbet meclislerine tanıklık ediyoruz. Bu isimler sohbet halkalarının son büyük temsilcileridirler. Ama sonuncuları değildirler diye ümit etmek istiyoruz, ediyoruz. Çünkü büyük bir medeniyet inşa etmiş Türk toplumunun bakiyeleri olan Anadolu insanı, daha nice cevherler barındırıyordur. Bunu Anadolu'nun herhangi bir köyünde, herhangi bir kahvehanesine girip de müşahede etmek mümkündür. Bu coğrafyanın insanı âriftir, irfan sahibidir. Göğsüne bir bıçak gibi sokulan 20. yüzyılın inkırazını da alt edecektir. Umuyoruz ki, geçmişte sahip olduğumuz bu güzide sohbet halkaları şehirlerimizi besleyen irfan ırmakları olarak yeniden tebarüz ve temayüz edeceklerdir.

Şen, "Sohbet, rahlesiz divitsiz bir eğitim müessesesi, hayata hazırlık hususunda vazgeçemeyeceğimiz bir kültür unsurudur." diyor, kitabın "Netice" kısmında. İfade edilmek istenilen meram, bu cümlenin çevrelediği sınırlar içerisinde kendini gösteriyor sanki. Kültür damarını besleyen bu önemli ögenin, yani sohbet halkalarının canlı bir şekilde varlığını devam ettirmesini istiyor isek, can kulağıyla ve can gözüyle ehl-i dillerin birbirine yaklaşmasını sağlamalıyız. Nef'î merhumun dediği gibi "Ehl-i dil birbirini bilmemek insâf değil." Kitabın tarihe bir güzelleme olarak kalmaması, kültür hayatımız içerisinde dolaşıma girip yeni sohbet halkalarının doğmasına öncülük etmesi temennimizdir. Büyük bir emek ürünü olduğu, içerisine aldığı geniş tarihî ve coğrafî sınırlarından belli olan bu kitap, muhakkak ki önemli bir boşluğu dolduracaktır. ■

HİTLER YIKICI MIYDI?

Selcan Karabulut

> **"İnsan bir yandan kendi türüyle kavga etmesi yönünden birçok hayvan türünün akrabasıdır. Ama öte yandan da o, kavga eden binlerce tür arasında, kavgasını yıkıcılığa ulaştıran tek türdür... İnsan, kitle katliamcısı olan tek türdür, kendi toplumu içinde bir çıbanbaşı olan tek varlıktır."**
>
> *Arka Kapak / Erich Fromm*

İnsandaki Yıkıcılığın Kökenler
Erich Fromm
Çev.: Şükrü Alpagut
Say Yayınları

Ruhçözümsel kurama ilişkin kapsamlı bir çalışma olan *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri* tek cilt halindeki yeni baskısıyla yeniden okuruyla buluştu. İlk olarak kırk üç yıl önce yayımlanmış olan eser şiddet ve saldırganlığın doruk noktasına ulaşması nedeniyle günümüzde de ayrı bir öneme sahip olacak gibi görünüyor.

Çalışmasına başlamadan önce kendi uzmanlık alanı olan ruhçözümleme sınırları içinde insanın yıkıcılık güdüleri hakkında yeterli bilgiye ulaşabileceğini düşünen Erich Fromm, daha sonra bu fikrinden tamamen uzaklaşmıştır. Çünkü her ne kadar dar bir çalışma alanının yeterli olacağı düşünülse de insandaki yıkıcılığın kökenlerini derinlemesine inceleyebilmek için birçok alanda araştırma yapmak ve elde edilen verileri karşılaştırmak gerekir. Bu veriler birbiriyle çelişmediği takdirde doğru yolda olunduğu sonucuna varılır. İşte Fromm'un izlediği yol da bu şekildeydi. Yararlandığı alanlara ise sinir fizyolojisi, hayvan ruhbilimi, fosilbilim ve insanbilim örnek olarak gösterilebilir.

Fromm işe insandaki yıkıcılık olgusunun nedenlerini araştırarak başlıyor. En büyük neden olarak insanların çoğalması ve kaynakların azalması sonucunda kişinin az bir gelir için oldukça çok çalışmak zorunda kalması gösteriliyor. Çünkü kalabalık arttıkça insanlar birbirlerine düşman oluyor bunun kaçınılmaz sonucu ise düzensizlik ve düşmanlıklar artıyor.

Yüzyılımızın giderek artan ve önüne geçilemeyen sorunları haline gelen şiddet ve yıkıcılık olgusunu ortaya çıkaran bu eser, ülkelerini ve dünyayı felakete sürükleyen diktatörlerin de şiddet eğilimlerini derinlemesine inceliyor. Özellikle Hitler'i mercek altına aldığı bölümlerde insandaki bu yıkıcılık olgusunu ve nedenlerini anlamak mümkün. Fromm, kıyıcı saldırganlık olarak nitelenen bu olguyu incelemek için iki yol izliyor; bunlardan birincisi kişiyi güdüleyen itici güçleri ya da bu tür davranışlara yönlendiren tutkuları; ve ikinci olarak da bu özelliklerin gelişmesine neden olan koşulları ortaya çıkarmak. Sadizm doğrultusunda kişilik kökenli kıyıcı saldırganlığı inceleyerek sınırsız iktidar tutkusu ve yaşamı yok etme, ölü olan, çürüyen ve tam anlamıyla mekanik olan her şeye hayranlık bağlamında da ölüseverlik olgusunu inceleyerek yakın geçmişin en önemli sadist ve yıkıcılarından Stalin, Himmler ve Hitler'in karakter çözümlemesini yapıyor.

Genel olarak şu sonuca varılabileceğini düşünüyorum: Son derece rahatsızlık verici duygular olan korku ve kaygıyı başından atmaya çalışan insan bundan kurtulmak için en kolay yol olarak etrafına saldırmayı seçiyor. Oysa siyasal ya da ruhsal engeller ortadan kalkarsa bu duygulara maruz kalmayacak. Böyle bir dünyaya kavuşma imkânı olup olmadığı ise büyük bir muamma... ■

BU KİTABI **MAN BOOKER**'LASAK DA MI SAKLASAK?

@kitapolog **İhsan Sönmez**

Nobel ile Oscar ödüllerini nedense birbirine karıştıran bir zihne sahibim. Yaratıcı alandaki ödüllerin (Nobel benim için edebiyat ödülü demek, ne yapayım?) birbirine karışmasını doğal görüyorum. Belki Man Booker ile Cannes'ın aynı tarihlere denk gelmesi tetikliyor olabilir bu durumu.

Londra - Paris - Bologna ve Abu Dabi karmaşasının ardından yayıncılık dünyasında Mayıs ayının en heyecanlı edebiyat olaylarından biri, hiç şüphesiz MAN Booker International ödülü. Dünyanın dört bir yanından yapılan "perestijli" bir seçki ile önce longlist (bilmeyenler öğrensin canım, yarı finalistler işte) sonra short list (tabii ki tahmin ettiniz, finale kalan yazarlar - kitaplar ve bittabi o canım kitapların tercümanları) ile giderek yükselen bir Meksika dalgası haline gelen MAN Booker International, yazar ve çevirmenlere verilen toplam 50.000 Poundluk bir ödül...

Bu sene Man Booker'da finale kalan 6 kitabın her biri ayrı güzeldi de, Orhan Pamuk'un yanında Jose Eduardo Agulalusa ve Robert Seethaler benim yüreğimi hoplattı durdu 17 Mayıs gecesi. (Yakında neden olduğunu anlarsınız... Az sabır yahu...). İçimden bir ses gönlümüzün şampiyonu Orhan Pamuk kazanırsa yine sevinecekti ama esas derdim Seethaler iken bir yandan dilim Agualusa için de Barış Manço'dan "Gibi gibi" şarkısını mırıldanıyordu.

Sonuçta ipi The Vegeterian ile Han Kang göğüsledi, ben de heyecanlandığımla kaldım. Yarışmak güzeldi vesselam... Artık gelecek maçlara bakacağız...

Neydi o kitapları bu kadar önemli kılan, derseniz, buyrun, Man Booker 2016'da finale kalan kitaplar efendim...

Not 1: Baileys, Nebula, Orange, Pulitze veya Hugo ödüllerini ekleyeyim diye düşündüm başta ama hangi birini? Belki gelecek yazılara...

Not 2: Temmuz yazısı muhtemelen Belçika'dan Copyright maceralarına veya dünyada göçmen edebiyatı veya tamamen alakasız bir konuya dair olacak, haydi hayırlısı...

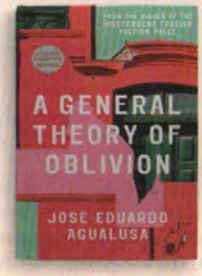

A General Theory of Oblivion
José Eduardo Agualusa

A General Theory of Oblivion (Harvill Secker), José Eduardo Agualusa (Angola), Daniel Hahn (İngiltere) - Kapısını tuğla örerek kendini dış dünyaya kapatan bir kadının yıllarca evinde yalnız başına yaşamasının muhteşem hikâyesi...

The Story of the Lost Child
Elena Ferrante

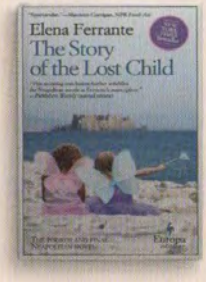

The Story of the Lost Child (Europa Editions), Elena Ferrante (İtalya), Ann Goldstein (ABD) - Kendi meçhul kalemi meşhur "women fiction".

The Vegetarian
Han Kang

The Vegetarian (Portobello Books), Han Kang (Güney Kore), Deborah Smith (İngiltere) - Bilgisayarda yazmaktan bilekleri mahvolunca kurşun kalem - deftere geri dönen Kang'ın toplamda ikinci, İngilizce'ye çevrilen ilk romanı. Üç novella'dan oluşan kitap 2009 yılında beyaz perdeye de aktarılmış...

A Strangeness in My Mind
Orhan Pamuk

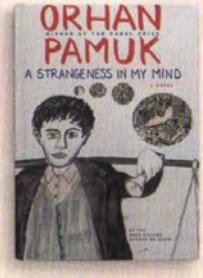

A Strangeness in My Mind (Faber & Faber), Orhan Pamuk (Turkiye), Ekin Oklap (Turkiye) - Kafamda Bir Tuhaflık... Alkışlar Orhan Pamuk'a olduğu kadar kitabı İngilizce'ye tercüme eden, aynı zamanda Pamuk'u uluslararası arenada temsil eden agent Ekin Oklap'a...

A Whole Life
Robert Seethaler

A Whole Life (Picador), Robert Seethaler (Avusturya), Charlotte Collins (İngiltere) - Yalnızlık ve sessizlikte huzuru bulmaya çalışan yaralı bir adamın hikâyesi. Yakında Türkçe'de...

The Four Books
Yan Lianke

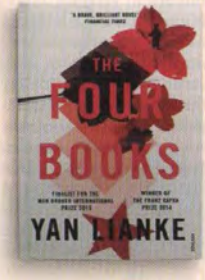

The Four Books (Chatto & Windus), Yan Lianke (Çin), Carlos Rojas (ABD) - Bir tür yeni bir Hayvan Çiftliği, bu kez hayvanlar değil mesleklerle kurulan atmosferik bir satir.

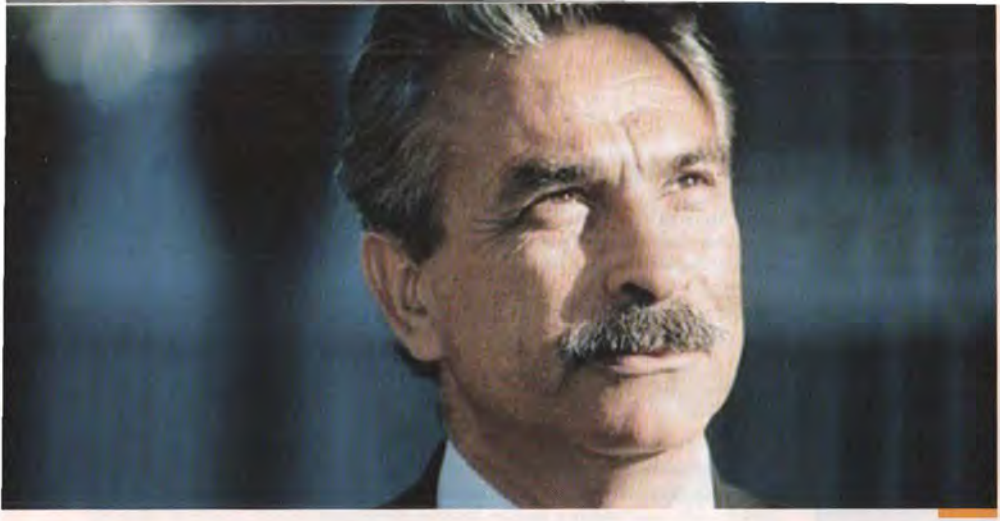

TERRY EAGLETON'DAN İSMET ÖZEL'E
ŞİİR OKUMA KILAVUZLARI

İsa Karaaslan

Şiirin nasıl yazıldığı sorusundan çok şiirin nasıl okunduğu cevaplanması gereken bir sorudur. Çünkü şiir, yazmaktan çok bir okuma biçimidir. Terry Eagleton'ın kitabını okurken, oldukça yerinde bir soruyla muhataptır okuyucu bu yüzden. İsmet Özel'in kendi poetik görüşlerini ifade ettiği, Türk şiirinin poetik tarihinde oldukça önem arz eden Şiir Okuma Kılavuzu kitabının adı, pekâlâ Şiir Yazma Kılavuzu da olabilirdi. Fakat İsmet Özel'in bu başlığı tercihinin arka planında, Terry Eagleton'ın da aynı bağlamda kullandığı ifadenin işaret ettiği poetik tutum yatmaktadır.

"Eleştirinin sonu mu?" diye sorarken eleştiri bağlamında oldukça güncel soru ve sorunlara da değiniyor Eagleton. Bunu işe edebiyat öğretmenlerini de katarak tartışıyor, bugünlerde pek az edebiyat öğretmeninin edebiyat eleştirisiyle uğraştığından, bu konudaki eğitimlerinin yetersiz olduğundan söz ediyor. Eagleton, bütün önemli edebiyat teorisyenlerinin bir "yakın okuma"ya girişerek şiiri değerlendirdikleri üzerinde duruyor. Ona göre mesele, metne ne kadar azimle sarıldığınız değil, böyle yaptığınızda neyi aradığınızdır. Eagleton'nın bahsini ettiği teorisyenler yalnızca yakın okuma yapmakla kalmazlar, aynı zamanda edebiyatta biçim meselelerine karşı da duyarlıdırlar. Günümüzün çoğu öğrencisinden ya da okurundan ayrıldıkları nokta tam olarak burasıdır. Yazar, sıradan okur ya da günümüz edebiyat öğrencileri, biçim meselesi söz konusu olduğunda, bu kişilerin ölçüden-uyaktan bahsettiğinizi düşündüklerini söyler. Bu okuyucu grubunun yanıldıkları husus, şiire söylem olarak değil, dil olarak yaklaşmalarıdır. Eagleton, bu durumu çarpıcı bir örnekle geliştirir. Ona göre çoğu öğrenci, "Ay imgesi üçüncü dizede yinelenerek yalnızlık duygusunu artırmaktadır" gibi şeyler söyler, pek azı ise "Şiirin gürültülü edası onun gönülsüz sözdizimine aykırı düşer" türü şeyler söyleyebilir. Eagleton T.S. Eliot örneğini vererek tartışmasına devam eder, Eliot'ın bazı dizeleriyle ilgili olarak, "Buradaki noktalama işaretlerinde çok üzücü bir yan var" diyen eleştirmenle aynı dili konuşmamaktadır sıradan okuyucu. Bir kazı faaliyetidir çünkü şiir okuma girişimi, bunu anlatıyor bize Eagleton.

Şiir nasıl okunur? Bu soruyu, kendi poetik anlayışını ortaya koyduğu Şiir Okuma Kılavuzu kitabında İsmet Özel de cevaplamaya çalışmıştı. Mesele şiir olunca, her cevap bir soruyu da beraberinde getiriyordu. Şiirin ne olduğunu bilmiyoruz henüz, ne olmadığı hakkında ise konuşabiliriz. "Şiir, gençlik yıllarımda üzerine titrediğim bir şeydi," der İsmet Özel ve devam eder: "bugünse şiirin üzerine titrenilecek bir şey olduğunu kavrayabilmek için ayrıca bazı titizlikler gerektiğini anlıyorum." Saf şiirin idrakine varabilmiş her okur için altı çizilmesi gereken satırlardır Özel'in ifadeleri. "Mısra haysiyetimdir" diyen Yahya Kemal'in titizliğini çağrıştırır bu ifadeler. İsmet Özel, gerçek şiir okuyucularının aynı zamanda şair olduklarını da söylerken, aslında kendi şiir yazma serüveni hakkında çarpıcı bir ipucu veriyordu.

Şiiri başarılmış bir endişe olarak tanımlayan Harold Bloom, eleştirinin şiire giden saklı yolları bilme sanatı olduğunu söyler. Ona göre bir şiirin anlamı yalnızca başka bir şiir olabilir. T.S Eliot'ın "organik bütünlük" olarak ifade ettiği mesele ile de bazı yönlerden benzer bir durumdur Bloom'un yaklaşımı. Eagleton'ın bu kitaptaki bütün çabalarının ardında Bloom'un tanımındaki endişe yer alır.

Ziya Osman Saba da durumun farkındadır, "Ben ve Ötesi" isimli Necip Fazıl'ı anlattığı yazısında Necip Fazıl'ın şiirdeki başarısını, onun her şiirin yalnızca iyi mısralarını alıp işlemesiyle ve beğendiği şiirleri yeniden okuyabilme yetisiyle ilişkilendirir. Şiir yazma sanatının, daha çok bir yeniden okuma girişimi olduğundan söz etmiştim. Ziya Osman'ın, Necip Fazıl şiirinde dikkatini çeken nüans –kendisi bundan bahsetmese de- metinlerarasılık bahsidir esasen. Her yetkin şairde varolagelmiş bir özelliktir yeniden okuyabilme yetisi. Bugün, İsmet Özel'in Erbain'deki şiirlerini okuduğumuzda, sayısız yeniden okumalar görürüz. İyi şiir okurlarının gözünden kaçmayan bir meseledir bu, İsmet Özel, yeniden okuma girişimlerini, çok titizlikle ve bilinçli olarak gerçekleştirir. Ortaya koyduğu mısralar, etkilendiği mısraları oldukça gölgede bırakır; kendi rengini, kendi sesini alabildiğine katar İsmet Özel, yazdığı şiirlere çünkü. Bu yüzden, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* kitabında, Behçet Necatigil'in de ilgisini çeker Özel'in çabaları. Necatigil, Özel'in İkinci Yeni şiirinin deneylerinden yararlandığını, taze buluşlar, yoğun söyleyiş, esrarlı ve mistik bir hava yaratma ustalığıyla kişiliğini pekiştirdiğini söyler ki bu tespitler İsmet Özel'in poetik anlayışının iyi bir özetidir.

Eagleton'un kitabı, günümüz modern Türk şiirini anlamlandırma yolunda İsmet Özel gibi kaygılar taşıyan şairlerle birlikte de ele alınabilir. Şiirle irtibatını güçlendirmek isteyen okurlar için bir bakıma kılavuz niteliği taşıyor kitap. Sıradan okuru eleştirmekle birlikte onları ihmal de etmiyor Eagleton. Şiir konusunda daha az deneyimli okurlar için, kitabın Dördüncü Bölüm, ("Form Arayışı"), Beşinci Bölüm, ("Şiir Nasıl Okunur") ve Altıncı Bölümle ("Dört Doğa Şiiri") başlamalarını salık veriyor. ■

Şiir Okuma Kılavuzu
İsmet Özel
Tiyo Yayınları

Şiir Nasıl Okunur?
Terry Eagleton
Çev.: Kaya Genç
Ayrıntı Yayınları

klasikleri
okumuş gibi yapamazsınız!

Asmalı Mescit, İstiklal Cd. No:96,
34430 Beyoğlu/İstanbul, Türkiye
Tel: 0212 249 5555 Pbx, Faks: 0212 249 5556
www.insankitap.com
insankitap
insankitap
insankitap

KAPI DEYİP GEÇMEYİN

Muhittin Şimşek

Kapı açılandır, hayra, güzelliğe, iyiye, doğruya, sevdaya, sevgiye açılınca ümitler çoğalır, kapanınca yalnızlığımız. Hane kapımız vardır. Mahremimizdir. Sığınağımızdır. Güvende hissederiz sağlamlıklarından eminsek. O yurda açılır, yurtluğa; kapı muhteremdir, ümitsizliği ümide devşirendir. "*Allah bir kapıyı kaparsa, bir kapıyı açar.*" boşuna söylenmemiş, ne mutlu çok kapısı olana, hayf gidecek kapısı olmayana, ne zordur kapısızlık, çalacak bir kapının olması ne büyük saadet; yoksa eğer çalınacak kapınız, yoksa eğer çalacak kapınız, gir ağla çık ağla...

Kapı, bizim kültürümüz kadar önemsenmemiştir hiçbir kültürde, avlu kapısı, Cümle kapısı, mabed kapısı...

Çeşit çeşit, boy boy, kapıların üzerindeki tokmaklar bile farklı farklıdır. Bugün her türlü estetikten uzak, ruhsuz ve kulak tırmalayıcı kapı zilleri; medeniyetimizde sosyal statüyü tayin eden, kapımıza gelenin cinsiyetini, yaşını bildiren birer sanat eseri olan kapı tokmakları vardı. Tok ses çıkaran tokmak erkek misafir geldiğini, tiz sesli olanı misafirin hanım olduğuna işaret eder. En alttaki tokmak çocuklara aittir.

Nezaketini kapı tokmaklarına bile işleyen medeniyet ne muhteşem medeniyettir. Kapılar, tıpkı mezar taşlarındaki gibi sahibinin sosyal statüsünü de ortaya koyardı. Tevazuu, kulluğu hatırlatması için camilerin muhteşem kapılarına zincirler konmuştur. Allah'ın evine giren, her kim olursa olsun, eğilerek girsin diye... (Sultan Ahmet Camii'nde hâlâ var)

Bir nesne olmanın ötesindedir: Devlet kapısı, el kapısı, ekmek kapısı. "Kapı gibi" babamız vardır mesela. Her şeyimize yetişen, arkamızda duran. Ahde vefa'yı öğretmiştir bize kapı. Zira kapısında yetiştiği, büyüdüğü, istifade ettiği hiçbir yere ihanet edemez insan. Namusumuz olmuştur o kapı. Cemiyette bilmeden, ve daha kötüsü bilmediğini bilmeden konuşan, fikir beyan eden, her işe karışan boşboğazlar vardır. Bu tiplere en güzel cevabı da yine içinde kapı geçen cümle ile veririz: "dış kapının dış mandalı"

Hüzünlendirir açılmayan kapılar, hele terk edilmişse... Köy evlerimiz vardır, artık çerçilerin geçmediği, kapı önü sohbetlerinin yapılmadığı, düğün yazgısı için "kapı kapı" gezilmediği, Ramazan'da gençlerin kapı kapı dolaşıp sahura uyandırmadığı, çocukların şeker toplamadığı köy evlerimiz... Terkedilmiş, her tarafı sarmaşıkların kapladığı ya da ayrık otlarından girilmez, sürgü mekanizması çalışmaz olmuş kapılar... "Şeref-ül mekân bil-mekî"n derler eskiler. Mekanları şereflendiren insanlardır. Kapının arkasında kimse kalmamışsa, koyunlar kuzular meleşmiyor, anne çocuğuna bağırmıyorsa avlusunda. Kapı çalınmasına içerden "Kim o?" denmiyorsa artık, yaşanmışlıklar bitmişse, hüzünlendirir, burkar, yıkar insanı... Tam da Ali Kızıltuğ'un dediği gibi;

Asr-ı gurbet harap etmiş köyümü,
Bülbül gitmiş baykuş konmuş gel hele,
Ben ağayım ben paşayım diyenler,
Kapıları kitlemişler gel hele.

Bir duamız vardır bizim: "Allah'ım bol kapıyı daraltma, dar kapıyı bolaltma" diye; doğrusu duanın "bol kapıyı daraltma" kısmını anlardım, fakat "dar kapıyı bolaltma" kısmını pek idrak edemezdim. Şimdilerde anlıyorum ki duanın ikinci kısmı, birinci kısmı kadar önemli. Zira nice olaylara şahit olmuşuzdur ki, yapısına uygun olmayan bir iş verildiğinde, bir makama getirildiğinde, bir zenginliğe ulaştığında nice insanların kayıp gittiğine şahit olmuşuzdur. Bol kapının daralması, insanın gördüğü günden geri kalması ne kadar ızdırap verici ise, hazmedilmeyen bol kapının verilmesi de o kadar vahimdir.

Kapı, o kadar yerleşmiş ki bize, kötülük görmek istemiyorsak, kötülük etmemek anlamında, "çalma elin kapısını, çalarlar kapını" darb-ı mesel olmuştur. Dedik ya; kapı mahremimizdir, setredenimizdir. Evin içinden kapanan kapı güvencemizdir, huzurumuzdur, sığınağımızdır. Yani Medine'mizdir. Dışarıdan kapattığımız kapı gurbetimizdir, yalnızlığımızdır. Gurbetlik çok uzaklarda değil, evin çıkışında başlar. Zira orada kapı gibi babamız vardır, her şeye yetişen annemiz, dua makamında dedemiz yahut her derdimizi unutturup yorgunluğumuzu alan yavrularımız vardır.

Kapı, geleceği düşünmeyi öğretir bize. Yaşlılık, fakirlik, hastalık, kimsesizlik *kapıya dayanmadan* tedbir almayı salık verir. Bu sebeple kimsenin suratına kapanmasını istemez kapı. Bizim medeniyetimiz *kapıya gelenin çevrilmediği* ve *kapının kimseye olur olmaz gösterilmediği* bir medeniyettir.

'Derdi veren Allah dermanı da verir' kabilinden, derdimize deva bulmak için *her kapıya başvurmalıyız* ancak olur olmaz işler için *her kapının çalınmaması* gerektiğini de unutmamalıyız.

Hayatımızı bölümlere ayırır kapılar, dünya evinin kapısına "Baba kapısı"nda açarız gözlerimizi. Saadet hanesine açılandır. İlk emekleyişimiz o kapının eşiğinde olur, sonra paytak paytak yürüyüşümüz. Onun eşiğinde düşe kalka büyürüz, kendimizi buluruz. 6-7 yaşına geldik mi, başka kapılar açılır önümüze: "okul kapısı". Annemizden sonra bizi kucaklayan, sarmalayan, şekillendiren ilk öğretmenimizi görürüz açılan kapıda. Sevmişsek öğretmenimizi akşam olmasını, okulun kapısının kapanmasını istemeyiz. Tatil günlerinde okulun önünden geçerken kapalı kapı hüzünlendirir bizi. Sonra ortaokul, lise kapıları açılır, sonra, üniversite kapısı... Her gencin rüyasını süslerdi İstanbul Üniversitesi'nin o meşhur kapısı. Oradan girebilmek için ne uykusuz geceler geçirip ne badireleri atlatırız. Artık "baba kapısı" bitmiştir. O kapıdan bir misafir gibi girer çıkarız... Üniversitenin tatil olmasını dört gözle bekleyen anamız, o kapının ardında bekler durur geleceğimiz günü. O kapıdan girdiğiniz an şeker dağıtmak için mahallenin çocuklarına...

Okulun bitmesi ile başka kapılar aramaya başlarız... Önce asker ocağının kapısı, sonra iş kapısı. Kapıların en güvenlisi "devlet kapısı"dır anne babalarımızın gözünde. Ama onlar artık hatıralarımızı saklayan kapı eşiğinde bizi beklerler. İçimizde bir sızıdır artık arkamızda bıraktığımız eşikler... Ömrümüzün her anında o kapının eşiğinde emekleyişlerimizi, düşüşlerimizi, çimmelerimizi hatırlarız (Anadolu köylerinde çocuklar eşiklerde yıkanırlar). Eşiğinden geçtiğimiz kapılar kadar yol yürür, iz bırakırız... Her nefes alışımız bir kapıya açılır, her verişimiz bir kapıyı kapar. Gönül kapılarımız zorlanır kimi zaman...

Kapılar, ah kapılar!... Saatleri, günleri, ayları, mevsimleri, yılları sayarız da, kaç kapıyı kapatıp kaç kapıyı açtığımızı saymayız nedense... Oysa ömür denen çok kapılı handa, bir kapıyı kapatıp bir kapıyı açarak koşarız son kapıya doğru...

Fazla söze ne hacet; "o kapıyı" Necip Fazıl şöyle özetler:

Kapı kapı, bu yolun son kapısı ölümse,
Her kapıda ağlayıp, o kapıda gülümse... ■

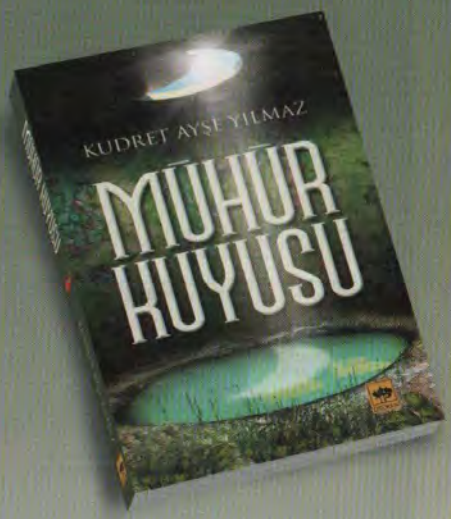

MÜHÜR KUYUSU

KUDRET AYŞE YILMAZ

Hangi mühür varlıktan daha girift ve daha muhteşemdir? Ve hangi kuyu insandan daha karanlık ve daha derin olabilir ki? Hüzün nedir, insan neye hüzünlenir ve hüzün insanı hangi yöne götürür; geçmişe mi, geleceğe mi? Mühür Kuyusu, başarılı üslubu ve müstesna konusuyla insanı geçmişten alıp geleceğe götüren ama hep şimdi ve daima burada gerçekleşen bir oluş, bir yürüyüş, bir serencam. O, hem Son Elçi'nin derin ve güzide örnekliğinin, benzersiz söz ve davranışlarının tanıklığı, hem O'ndan önceki elçilerin kutlu hikâyesi; hem O'nun dört eşsiz dostunun, cihâr-ı yâr-ı güzînin hüsnü ve hüznü... Bilgelerin ve şairlerin eşliğinde insana dair bir sorgulama, ışığa ve aşka yolculuk. Kıymetli sözler ve kudretli ifadelerle Mühür Kuyusu, edebiyatımızın en güzel metinlerden biri. Okudukça içimdeki kuyu aydınlandı, duygularım zenginleşti ve imanım ziyadeleşti!

Prof. Dr. Ali Ulvi MEHMEDOĞLU

Siparişlerinizi web sitemizden verebilirsiniz.

ÖTÜKEN

www.otuken.com.tr

twitter.com/otukennesriyat facebook.com/otukennesriyat

Aktolot 2, Les Hommes-singes d'Ilya Ivanov, P. Boud - Bill © Éditions Delcourt - 2015

...DUM

BRR..
KİMİN AKLINA GELİR BÖYLE İZBE BİR YERE GELİP DE YAŞAMAK...

OOH!

EEE, MERHABA!
HÜKÜMETÇE GÖREVLİYİM. BURAYA DOKTOR IVANOV'U GÖRMEYE GELDİM.
KENDİSİ BURADA MI?

...
HMM, ÇOK GÜZEL, BEN... BEN SİZİ TAKİP EDİYORUM...

EE...
BU IŞIK...

?!

BU...
BU İNANILMAZ!
NASIL OLUR?

?

EE, NEREYE GİTTİNİZ ACABA?
HEY!

KİMSE VAR MI?

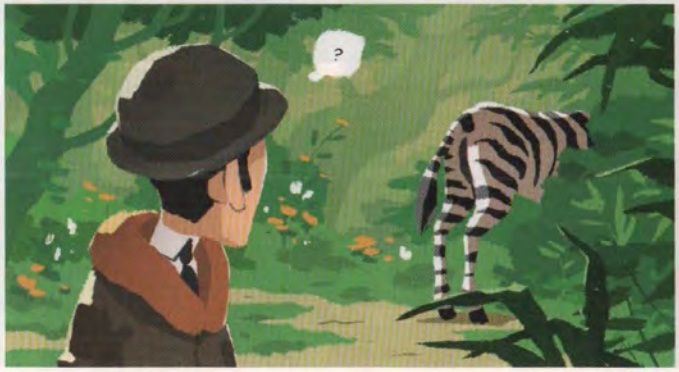
?

BİR... BİR ZEBRA MI?
BU HİÇ BEKLENME-DİK BİR ŞEY.

?!

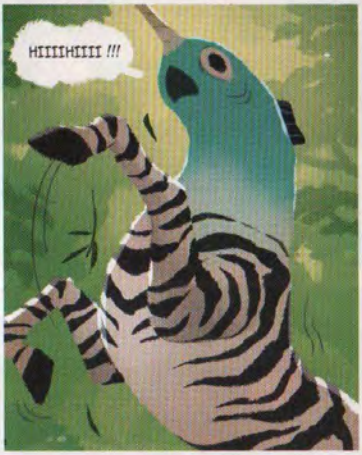
HIIIIHIIII !!!

?

BU DA NEYDİ
...BÖYLE?

DEVAM EDECEK

babil.com hediye kutusundan
dilediğiniz hediyeyi seçebilirsiniz.

Sipariş tutarınıza göre açılan hediye bantlarından
tek tıkla istediğiniz ürünü sepetinize
ücretsiz olarak ekleyebilirsiniz.

babil com

VİCDANIN SÖZLÜK KARŞILIĞI: EDUARDO GALEANO

Medeni Yılmaz

2009 yılında Venezuela devlet başkanı Hugo Chavez, ABD başkanı Barack Obama ile ilk defa resmi olarak aynı salonda bulunacaktı. Hugo Chavez, yüzyıllarca Avrupalılar ve ABD tarafından sömürülen ve şimdilerde sosyalist sistemle yönetilen bir ülkenin lideriydi; Obama ise onun tam karşı kutbundaydı, yani kapitalizmin merkezi Amerika Birleşik Devletleri'nde. Dolayısıyla iki karşıt görüşlü lider, sömüren ve sömürülen, kuzey ve güney yan yana gelecekti. Chavez tüm dünya basınının gözü önünde Obama'ya doğru yürüdü ve elindeki kitabı ona hediye ettiğini açıkladı. Obama anlık şaşkınlığını örtmek istercesine tebessümün ardına sığındı. Hediyeyi kabul edip teşekkür etmekle yetindi. Kitabın adı "*Latin Amerika'nın Kesik Damarları*" ve yazarı Eduardo Galeano idi. Avrupalıların son 500 yıldır Latin Amerika ülkelerini yağmasını konu alan kitap, aslında 1970'lerde yazılmıştı. Ama asıl ününü o efsanevi hediye olayından sonra kazandı. Tüm dünyada satış rekorları kırdı, ardı ardına yeni baskıları yapıldı. Dünyanın en büyük online satış sitesi Amazon'da, en çok satılanlar listesinde 54 bin küsüründüncü sıradan beşinciliğe kadar yükseldi. Kült kitap statüsü kazandı. Yazarı Galeano'ya ise tüm yapıtlarındaki insancıl yan nedeniyle "dünyanın vicdanı" lakabı takıldı. Ülkesi Uruguay'da ise artık bir "Aziz" mertebesinde idi.

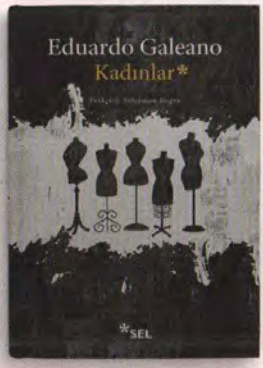

Kadınlar
Eduardo Galeano
Çev.: Süleyman Doğru
Sel Yayıncılık

'Aziz' Eduardo Galeano İkinci Dünya Savaşı'nın tüm dünyayı kasıp kavurduğu yıllarda, 1940'ta Uruguay'ın başkenti Montevideo'da dünyaya geldi. Yıllarca futbolcu olabilmek için uğraştı; ancak gazeteci oldu. Henüz on dört yaşındayken bir gazetede çizimleri yayınlanıyordu. Çeşitli dergilerde editörlük yaptı. 1971'de ise sol literatürün başyapıtlarından "*Latin Amerika'nın Kesik Damarları*" kitabını yayımladı. Kitabın yayımlanmasından iki yıl sonra gerçekleşen darbede hapse atıldı. Hapisten çıkınca Arjantin'e yerleşti. Orada da darbeye yakalandı. Öldürülecekler listesine girdi. Kitapları Arjantin'de ve ülkesi Uruguay'da yasaklandı. Sonrasında İspanya'ya yerleşti. Burada oldukça verimli yıllar geçirdi. *Ateş Anıları* adlı üçlemesini yazdı. 1985'te yeniden Uruguay'a dönebildi ve ömrünün sonuna kadar da orada yaşadı. Geçtiğimiz yıl, Nisan 2015'te, akciğer kanserinden dolayı 74 yaşında vefat eden Galeano, sol kültürün en önde gelen isimlerinden biriydi. Dünyadaki adaletsizliği vurgulayan bir başka dev edebiyatçı Günter Grass'ın ölümünden birkaç saat sonra Galeano'nun da gidişiyle birlikte, tüm dünyadaki ezilmişler bir gün içerisinde daha da sahipsiz kaldı.

Galeano'ya "dünyanın vicdanı" denmesi boşuna değildir. Sadece "*Latin Amerika'nın Kesik Damarları*" adlı yapıtı bile bu ünvanı hak ettiğinin göstergesi olmaya yetebilirdi. Ama Galeano, dünyanın diğer coğrafyalarındaki ezilmiş, sömürülmüş, unutulmuş, dışlanmış, yok sayılmış ve yoksul bırakılmış halkları ve kişileri de kitaplarında konu edindi. Onların hikâyelerine, baskıya karşı direnişlerine ve çığlıklarına yer verdi. Onların yazı dili oldu. Tüm yapıtlarının merkezine insanı koydu. Gazetecilik yaptığı dönemlerin etkisiyle, kısa cümleler ve şiirsel bir dil kullandı. Bu üslup sayesinde, bir başkası elinde sıkıcı bir tarih kitabı olabilecek metinleri edebiyata dönüştürmeyi başardı. Tarihi, resmi kurumlardan değil, ezilmişlerin perspektifinden kaleme aldı. Bu nedenle baskıcı rejimlerin egemen olduğu topraklarda yapıtları yasaklandı. Zira Galeano direnişlerin ve direnenlerin sesiydi. Ama tüm bu büyüklüğüne karşın, oldukça alçakgönüllü biriydi. "Ben kimseye bir şey öğretmek

istemiyorum. Tek isteğim, anlatılmayı hak eden hikâyeler anlatmak; hepsi bu." demişti.

Sel Yayıncılık'tan Şubat 2016'da çıkan *Kadınlar* adlı kitabı da işte böylesi direnişleri ele alır. Direnenlerin merkezinde bu defa kadınlar vardır. Aslında Galeano'nun bu yapıtı bir seçkidir. Tüm yapıtlarında yer verdiği kadınlara dair denemelerini tek kitapta topladığı bu seçkide, dünyanın yedi iklim dört bucağından tarihte iz bırakmış kadınları kendine özgü şiirsel üslubuyla anlatıyor Galeano. Tabi sadece direnenlere değil, eylemleri, sözleri ve yapıtlarıyla fark yaratan kadınlara da yer veren yapıtta kimler yok ki: Kral olan kocası tarafından öldürülmemek için her gün etkileyici masallar anlatmak zorunda olan Şehrazat'tan koskoca Sezar'ı aşktan deliye döndüren Mısır Kraliçesi Kleopatra'ya, Holywood'un sıkı kurallarını altüst eden Marilyn Monroe'dan faşistler tarafından dipçikle öldürülen devrimci Rosa Luxemburg'a, "*İş isteyin. Eğer iş vermezlerse, ekmek isteyin. Eğer ekmek vermezlerse ekmeğinizi alın.*" söylemiyle ünlü anarşist Emma Goldman'dan hemşirecilik mesleğinin bayrak ismi Florence Nightingale'e, 10 bin kişinin önünde diri diri yakılan azize Jan Dark'tan iki Nobel ödülü birden alan Polonyalı Marie Curie'ye kadar tarihte iz bırakmış daha onlarca ünlü kadın... Ama Galeano'nun vicdanında sadece ünlü kadınlar yok. Özellikle batı dünyasının es geçtiği Latin Amerika diyarlarının adı pek bilinmeyen direnişçi kadınlarına da selam veriyor. Savaşçı kimlikleriyle ünlü efsanevi amazonlardan Meksikalı direnişçi kadınlara kadar adı sanı duyulmamış onlarca kadın bu kitapla birlikte yeniden doğuyor. Galeano kimine birkaç satır, kimine birkaç sayfa ayırıyor... Ama hepsine hakkını teslim ediyor. Galeano kadınları öylesi epik bir dille anlatıyor ki, bazen bu kitapta hikâyesi anlatılanlardan biri olmadığınız için, bazen de yalnızca bir kadın olmadığınız için hayıflanabiliyorsunuz. Çünkü onları oldukça gerçekçi bir biçimde, zaafları ve güçlü yanlarıyla, cesareti ve yılgınlıklarıyla, tutku ve umutlarıyla beraber anlatıyor. Kadına dair hiçbir duyguyu es geçmiyor. Hiçbir kadını abartmıyor. Hiçbir kadının mücadelesini küçümsemiyor. Dolayısıyla, her kadının kendinde mutlaka bir şey bulacağı bir yapıt ortaya çıkarıyor.

"Dünyanın Vicdanı", "Latin Amerika'nın Vicdanı" gibi lakapları olan Galeano, otoriteye, erkek egemenliğine ve baskıya karşı direnen kadınların öykülerine yer veren "Kadınlar" adlı yapıtıyla, benim gözümde "Kadınların Vicdanı" lakabını da hak ediyor. Onun kadınlara yüklediği anlamın derinliği, bu kitapta da yer alan (sayfa 110) birkaç cümlede görülebilir:

"Uyumayı başaramıyorum. Gözkapaklarımın arasında uykumu kaçıran bir kadın var. Eğer yapabilseydim ona gitmesini söylerdim; ama boğazımda konuşmamı engelleyen bir kadın var". ■

ŞARK MESELESİNE DAİR
ve eski "Şuray-ı Ümmet"te çıkan makalelerimden
YUSUF AKÇURA

Türk fikir hayatının en önemli isimlerinden Yusuf Akçura'nın külliyatı içinde, Şark Meselesine Dair ve Eski "Şûrây-ı Ümmet"te Çıkan Makalelerimden başlıklı hacmen küçük, ama muhtevaları bakımından yoğun iki kitapçığını birlikte sunuyoruz. Osmanlı Devleti'nin 19. ve 20. yüzyıllarda Avrupa devletleri ve bilhassa Rusya karşısında siyasî, askerî, iktisadî ve kültürel geri çekilişinin kavramsallaştırıldığı "Şark Meselesi" Türklüğün hayat-memat meselesidir. Yusuf Akçura, tarihten beslenmeyen siyasetin etkisiz ve daha önemlisi zararlı olacağının şuurunda bir münevver olarak, "Şark Meselesi" olarak adlandırılan Osmanlı Devleti'nin paylaşımı ve Türklüğün topyekûn yok edilmesi meselesinin ortaçağlardan günümüze nasıl bir tarihî seyir izlediğini ortaya koyuyor.

Siparişlerinizi web sitemizden verebilirsiniz.

ÖTÜKEN

www.otuken.com.tr

twitter.com/otukennesriyat facebook.com/otukennesriyat

SAATİN KADRANI

Hasan Parlak

Kaleme aldığı üçüncü romanı olan *Kuğu Boynu*'nda Ayşegül Genç'in üslubu ve anlatım tekniğine bakıldığında, yazarın kendine özgü yönteminin ipuçları görülebiliyor. Romanda, hem olay örgüsünün hazırlanış ve sunuluşu hem de aslî karakterlerin işlenişindeki özellikler itibariyle farklı gelişimlerin anlamına varmak mümkün. Eserdeki kurgusal yapı incelendiğinde; bölüm başlıkları ve içeriklerinde ifadesini bulmuş çok yönlü bir etkinin varlığı kendini hissettirmekte.

Roman yazmak için yazarın anlatmak gerektiğine inandığı bir meselesi olmalıdır derler hani, öyküde ise bu durum biraz farklıdır, öykü için daha geniş sınırlar çizilebilmiştir, çünkü romana göre daha küçük dünyalar, sınırları kendince ortaya çıkan hayatlar bir öykücü için iyi bir çıkış noktası olabilir. Ayşegül Genç öykülerinde en başta karakterlerin sahiciliğinin göze çarpması, metnin içindeki ara başlıklar, yazarın hayatla nasıl bir iletişimde olduğunu gösteriyor bize. İşlenen zaman diliminin simgesel bir özetini içeren bu ara başlıklar, okunacak kısmın anlamlandırılmasına bir hazırlık safhası oluşturuyor. Saati ve onu oluşturan mekanik parçaların işleyiş sistemlerini, hayata uygulanabilir bir mantık disipliniyle bu başlıklarda dile getiren yazar; bu yolla okurun ilgisini diri tutmayı başarmakta.

Ayşegül Genç, eserindeki hâkim tema olan zaman kavramını, saatin nesnel varlığıyla özdeşleştirerek vurgularken olayın cereyan ediş ve sonuçlarının somutlaşmasında o saat ustasını meselelerin merkezinde buluyoruz. Evinin duvarı içinden saat sesi geldiğinden şikâyetçi olan Bülent'in, geçmiş yıllarının önemli bir eşyası olan duvar saatini hatırlamasındaki ayrıntılar da yine zamanın değişik cephelere açılan pencerelerini simgeliyor. Olay örgüsündeki önemli ve sürekli konumuna rağmen adı zikredilmeyen saatçi ustası, dükkânına uğrayan diğer roman kahramanlarını tanımamıza önemli bir vesile oluşturuyor. Saat tamirciliğini bilindik bir zanaat olmanın ötesinde, felsefi bir eylemin icra zemini olarak gören bir anlayışın işaretlerini bulmak da mümkün. Bu mesleğe girişindeki olağandışı şartların yansımalarını okura yansıtan yaşlı usta, geçmişi ve yaşadığı anı düşündürücü bir sorgulamayla dile getirmiş.

Kitapta, birbirleriyle olan farklı yakınlık ve ilişkiler seviyesine rağmen ortak noktaların olduğu kadar zıt düşüncelerin etken olduğu insanlık hikâyelerine de

Kuğu Boynu
Ayşegül Genç
İz Yayıncılık

tanık oluyoruz. Aile müessesesinin kırık hayatlar üzerinde ne denli naif izler bıraktığına satır aralarında tanık oluyoruz. Mualla ve Bülent'in baba sevgilerini derinden derine yaşatmakta oldukları hatıralar boyutunda izliyor, ortak bir geçmişi ve kırılgan duyguları benzer bir ruh haliyle canlı tutmaya devam ettiklerini görüyoruz. Ve yine bu iki insanın hayatlarında yer bulmuş, iz bırakmış söz konusu saatlerin uğradığı olumsuz bir sonucun bilgisine vakıf oluyoruz. Hem Mualla'nın hem de Bülent'in saat camlarının kırık olması ve bu camların birbirlerine yakın bir yöntemle yapıştırılarak onarılma durumundaki bu benzerliğin raslantıdan uzak bir hikmet gereği olduğu düşüncesi de kitabın sayfalarında sıklıkla yer bulan inanç ve tasavvuf temalarını destekleyen bir örnek gibi kabul görmesine zemin hazırlıyor.

Romanın son bölümünde ise, kitabın en başında yer alan Metin ve saatçi ustası arasındaki diyalogun, ilerleyen satırlarda beklenmedik bir sonuca yönlenişi gerçekleşiyor. Başlarda hayal ürünü sayabileceğimiz olayların metafizikle olan ilişkisine indikçe yazarın zihin dünyasını da keşfediyoruz. Anlatımın akıcı ve yalın olması, zihinsel bir inşa sürecini hızlandırmakla kalmıyor, içinde yaşadığımız dünyanın belli belirsiz zaman aralığındaki hikmetleri kavratmaya yönlendiriyor. ■

OSMANLI POLİSİYESİNDE BİR DEDEKTİF: **YILDIRIM AGÂH**

Taner Afşar

Yıl 1900'lerin henüz başı. Dünya siyasetinde kimin eli kimin cebinde belli değil. Hızla büyük bir savaşa doğru gidiliyor. Büyük bir karmaşanın ortasında denge bulalım derken dengeler iyiden iyiye bozuluyor: Tabii bu durumdan nasibini Osmanlı da ziyadesiyle alıyor. Yalnız önceki zamanlara göre değişen bir şey vardır; devletler artık bu yeni yüzyılın başında farklı, çok farklı işlerin içerisine giriyordu. Dünya kazanımı kaynatan, insanların kaderlerini karıştıran kurumlar ve kurumlara bağlı kişiler. Özellikle devletler kendi çıkarlarını gözetmek, başkalarının niyetlerini öğrenmek, gerektiğinde olayların gidişatını kendi lehlerine çevirmek adına gizemli, varlığıyla yokluğu birbirine karışan, kolaylıkla sırra kadem basacak kurumlar oluşturmuşlardı: İstihbarat Teşkilatları, bizdeki adı "Hafiye Teşkilatı".

Panoptik Bela, Kadir Danış'ın okuyucularına sunduğu "Bir Osmanlı Dedektifinin Fevkalade Maceraları"dır. Eserde; Osmanlı Devletinin aleyhine çalışan, gerçek ile hayal arasında sıkışıp kalmış cinler, periler, cadılar ve daha nice mahlûkatın cirit attığı İstanbul sokaklarında korkusuz ancak bir o kadar da ilginç bir dedektifi takip edeceğiz; Yıldırım Agah! İç dünyasında çocuksu, dış dünyada ise cengaver!

Tür olarak polisiye-istihbarat olarak belirleyebileceğimiz kitap, merkezine suçluları ve suçu almış. Osmanlı Devleti'ni yıkmaya çalışan örgütlere, devletlere karşı mücadeleyi konu alan kitapta akla hayale gelmeyen çok ilginç olaylar yaşanırken her seferinde bu puslu havayı dağıtması için dedektifimizin yardımına ihtiyaç duyulur. Tabii düğüm üfleyerek çözülür mü? Özel maharetleri, cesareti, farklı kişiliği dedektifimizin ismini tüm şehre duyurmuştur bile. İsmi zalimlerin kalbine korku, mazlumlarınkine ise umut katar olmuştu.

Polisiye edebiyat için cinayet veya herhangi bir suç bahanedir, asıl olan zincirleme olarak devam eden olaylar zinciridir. Suçun işlenişi bu kadar sıradan, suçluların yakalanması da basit olan dünya düzeninde esrarengiz olaylara rastlamak pek mümkün olamamaktadır. Çağından beklenmeyecek teknolojik silahlar, girift ilişkiler ve esrarengiz varlıkların yirminci yüzyılın başlarında geçmesi kitabı ilginç kılan özellikler. Eseri polisiye edebiyatın genel geçer eserlerinden ayıran bir diğer özellik ise yer yer nüktedan bir dile hâkim olmasıdır. Muhtemelen çok ciddi ve soğuk insanların yer alacağı polisiye kurguda lakaytlık seviyesine geçmeyen nüktedanlık kullanılması esere sıcak bir hava katmış. Yazar olayların geçtiği zamanın dilini günümüze çok iyi yansıtmış. Anlaşılmama riski çok yüksek olan eski Türkçe ifadeleri özenli bir işçilikle olay kurgusu içinde eriterek hem biz okuyucuları olayların geçtiği dönemden koparmamış hem de eserine farklı bir üslup kazandırmıştır.

Tüm kurguların arka planına yerleştirilmiş sosyal mesajlar da okuyucunun dikkatine sunulmuş, yazar mesaj verme kaygısını fazla tekrarlamadan yer yer ortaya koyarak metni kurgu merkezinden uzaklaştırmamış. Ancak vermek isteği mesajı da vermekten geri durmamıştır. (sf.57: Zaten yetimleri asla küçümsememek gerekli; zira vaktiyle bir yetim örtündüğü yorganın altından çıkıp dünyayı değiştirmiştir.)

Kitapta ayrıca dikkati çeken bir diğer husus kurgu ilerlerken mekân olarak seçilen yerlerin gerçeğine uygun olarak aktarılmasıdır. Mekânların gerçekliğiyle anlatılması, bilenlerin gözünde canlandırılabilmesi ya da hiç bilmeyenlere tahmin etme imkânı verilmesi kurguya karşı hissedilen aidiyet duygusunu artırıyor. Yazar detaylı anlatım kullanarak olayların gidişatını kare kare okuyucuya sunmayı seçmiş. Böylece gerilimli bir üslup ortaya çıkmış. Tüm bu detaylar eserin hızlı okunmasına katkı sunmuş; doğrusu kitabı okurken IMDB notu 9.0 olan gerilim aksiyon türünden bir dizi izler gibiydim. Akıcı, hayretlik uyandıran, sonraki bölümde ne olacak dedirten cinsten.

Polisiye, tarih, bilim kurgu temalarının iç içe geçtiği "*Panoptik Bela*" edebiyatımıza sunulmuş çok farklı ve bir o kadar da zevkli bir eser. Suç merkezli sunulan kitapların, filmlerin ve dizilerin olabildiğince arttığı bu dönemde polisiye ruhundan taviz vermeden farklı bir kurgu ile hazırlanmış bir hikâye sizleri bekliyor. ■

Panoptik Bela
Kadir Daniş
Timaş Yayınları

Kolaj: Step Ajans

İSA KİMDİ?

Yunus Emre Tozal

Freud ve Adler'le beraber üç önemli psikologdan biri olan Jung, dini hem birey için hem de bireylerin soy tarihi için önemli görmekteydi. Jung'a göre kişi inanç ve ibadetler vesilesiyle arzu dolu dinsel bir hayat yaşayabildiği gibi Tanrı'yla yakınlaşmayı da gerçekleştirmekteydi. Jung'un içinden geldiği Hıristiyanlık geleneğinde Tanrı'nın üç unsurdan meydana geldiği kabul edilir ve bu durum teslisle ifade edilir. Teslis genel olarak Tanrı'ın eşit ve tek cevherli üç kişi (Baba, Oğul, Rûhu'l-Kudüs) olduğu şeklinde tarif edilmektedir. Hıristiyanlığın bu temel inancı üç görüntüde tek Tanrı anlayışını anlatmaktadır. Buna göre "Oğul" diye nitelendirilen Hz. İsa da bir Tanrı olarak kabul edilmiştir. Günümüzde birçok Kitab-ı Mukaddes araştırmacısına göre geleneksel Hıristiyanlık inancı, miladi birinci asırda yaşamış Hristiyan misyoner Pavlus'la beraber doğmuştu. Pavlus'a göre Yahudileri doğru yola çağırmak için Hz. İsa, günümüzde yaşanan Hıristiyanlığı insanlara tebliğ etmemişti. Bu yüzden Hıristiyanlık olarak bildiğimiz dini üreten kaynaklar, Hz. İsa'nın ya da Nasraniler'in tebliğinden çok, Pavlus'un şekillendirdiği öğretiler bütünüdür. Yeni Ahit'in şekillenmesindeki en büyük rol de yine ona aittir. Ancak Hz. İsa hakkında, herkesin uzlaştığı bir anlayış hiçbir zaman olmamıştır.

Son zamanlarda İnciller üzerinde yoğunlaşan çalışmalar, tarihsel bir şahsiyet olduğu kabul edilen Hz. İsa'nın üzerinde algılanan farklı İsa prototoiplerini de ortaya çıkardı, her birinin hareket noktası İnciller olmasına rağmen ulaştıkları sonuçların da birbirinden farklı olduğu görülüyor. Lübnan'lı tarihçi Kemal S. Salibi'nin 1988'de yazdığı İsa Kimdi? (orijinali Who Was Jesus?: Conspiracy in Jerusalem) kitabı, Mahya Yayınları'ndan çevrildi. Salibi'nin kitabı iki tezden hareket ederek ilerliyor; öncelikle İnciller'deki anlatıların tek bir İsa'nın değil, birbirinden farklı İsa'lar anlattığını ortaya koyarak bunların nasıl tek bir İsa karakterinde birleştirildiğini gösteriyor. Bunu yaparken de ana kaynaklar olarak yalnızca Dört İncil, Pavlus'un Mektupları ve Elçilerin İşlerini kullanıyor. Salibi, ikinci tezinde Eski Ahit hakkındaki çalışmalarında, Kitab-ı Mukaddes'te tarihleri anlatılan insanların yaşadıkları bölgenin, genel olarak kabul edildiği gibi Filistin değil (İncillerde zikredilen İsa ile ilişkilendirilen köylerin, kasabaların ve şehirlerin aynı ismi taşıyanlarının bugün hâlâ var olduğu) Arabistan olduğunu göstermeye çalışıyor. Bunu yaparken de -Arabistan'ı merkeze alışını- yine Yeni Ahit'te Pavlus'un Hıristiyan oluşu arkasından, bu inanç hakkında bilgi almak için İsa'nın yaşadığı ve talebelerinin hâlâ

yaşamakta olduğu Kudüs'e gitmek yerine hemen Arabistan'a gitmesine dayandırıyor. Salibi'ye göre bunun en önemli işaretlerinden biri, Kuran'ın Hıristiyanları ifade etmek için, bu ismin karşılığı olan el-Mesihiyyûn yerine, nasârâyı kullanmış olmasıdır.

Salibi'nin İncillerde varlığını savunduğu üç İsa prototipi var. Birincisi Üzeyir peygamberden kısa bir süre sonra peygamberlik yapan İsa, ikincisi Davud peygamberin soyundan oluşuna dayandırdığı beklenen Mesih iddiasını gerçekleştirmek için miladi otuzlarda Arabistan'dan Kudüs'e giden ve çarmıha gerilerek öldürülen Mesih İsa ve üçüncüsü Arabistan'da bulunan ölen ve dirilen el-İsa adlı bereketlilik tanrısı... Prof. Dr. Fuat Aydın'a göre, Salibi her ne kadar üç İsa prototipinden bahsetse ve bunların kaynaklarını göstermeye çalışsa da, bu üçünün dışında İncillerin bu üçünün niteliklerini kendisinde bir araya getirdikleri bir İsa prototipi de dördüncü bir İsa olarak kabul edilebilir. Öyleyse Salibi'nin İncillerde ikisi tarihsel şahsiyet, biri bir kült ve biri de ilk üçünün niteliklerinin kendisine giydirildiği, bugünkü Hıristiyan inancına konu olan İsa ile dört İsa'nın bulunduğunu göstermeye çalıştığını söyleyebiliriz.

Salibi'nin kitabında üç/dört İsa anlayışını nasıl temellendirmeye çalıştığını, Pavlus'un kim olduğunu, sahip olduğu inançlarının kaynağını; İsa'nın kardeşlerinin olup olmadığını, evlenip evlenmediğini gibi birçok sorunun cevabını aradığını görüyoruz. Fuat Aydın, Salibi'nin, üç/dört İsa anlayışıyla ilgili tezlerini ortaya koyarken araştırmalarında İslami kaynakları İsa portresini oluşturmak için kullanmış olmasıyla diğer tarihçilerden ayrıldığını belirtiyor. İslam dünyası dışındaki İsa çalışmalarında, Yeni Ahit'ten sonra İsa ile alakalı en yoğun malzemeyi içeren Kur'an ve diğer İslâmî literatür, sonraki bir kaynağın önceki bir olguyu anlamak için kullanılmasının anakronik olarak görülmesinden dolayı olsa gerek, hiçbir zaman başvurulan bir kaynak olarak bu çalışmalara dahil edilmediğinin de altını çiziyor. Son olarak kitabın kapağındaki kolaj çalışması başarılı olmuş. Salibi'nin peygamber İsa, çarmıha gerilen ve Tanrı olarak kabul gören İsa ve Arabistan'da olduğu kabul gören havarileriyle birlikte Hz. İsa protiplerinin figürleri bir araya getirilmiş. Umarım bu çalışmayla birlikte Kuran ve diğer İslâmî literatürdeki kaynaklarda yer alan Hz. İsa hakkındaki çalışmalar gün yüzüne çıkar. ■

İsa Kimdi?
Kemal S. Salibi
Çev.: Fuat Aydın
Mahya Yayıncılık

Tüm kitapçılarda ve marketlerde!

Gerçek kahramanlar başarısızlıklarına ağıt yakmazlar.

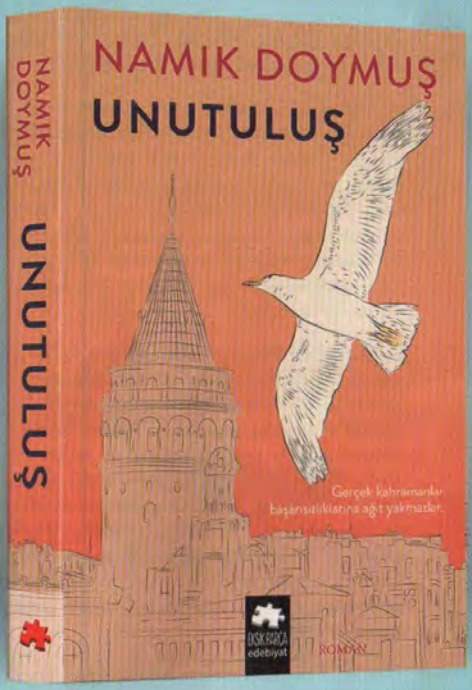

Zorluklar üstesinden gelinmek için vardır.

İKİ A YAYIN-DAĞITIM
EKSİK PARÇA

ÇİZGİLİ FELSEFE ANSİKLOPEDİSİ

Burçin Aydoğdu

Felsefe tarihinin 3000 yılını 60 filozofa sığdırmaya çalışması yetmezmiş gibi bunu, sayfaların yarısını bant karikatürlerine ayırarak en sade biçimde başarmaya çalışması *Filozoflar Dünyası* adlı çalışmayı takdir etmek için tek başına yeterli sebep.

Kitabın yazarı Charles Pépin Paris'te çeşitli okullarda felsefe dersleri veren, felsefe temalı televizyon yapımı[1] da olan ve bu konuda yazılar ve romanlar yazmış bir felsefe sevdalısı. *Filozoflar Dünyası* kitabının Fransa'da çok tutması üzerine bu kitabın çizeriyle birlikte 2013 yılında Platon La Gaffe - Survivre au Travail Avec Les Philosophes[2] ve 2015 yılında da 44 ilave isimle Filozoflar Dünyası'nın 2. cildini çıkarttığını belirtelim.

Kitabın çizeri Berjeaut Julien, kitapta da kullandığı adıyla Jul, özellikle geçtiğimiz yıl uğradığı bombalı saldırıyla gündeme oturan mizah dergisi Charlie Hedbo ekibinden, tanınmış bir kalem. Çocuk yaşta aldığı ödüllerle kendini kanıtlayan Jul'un şimdiye kadar 20'yi aşkın çizgi öykü, karikatür albümü ve illüstrasyon kitabı yayınlanmış. Kitabın yazarı Charles Pépin'le tanışıklığı, birlikte çalıştıkları felsefe dergisindeki[3] teşrik-i mesailerine dayanıyor. Böyle bir kitap yazma fikri de okurların merak ettiği hususları cevaplamaya kafa yordukları bir çalışma günü akıllarına gelmiş.

Hem mizaha hem felsefeye hakim olmayı gerektiren bu kitap çevirmen yönünden de şanslı. Hem mizah çalışmalarıyla hem de felsefe ve siyaset kitabı ve altyazı çevirileriyle tanınan Sertaç Canbolat metni her yönüyle kotarmış. Başka dile tercüme edilmesi imkansız görünen kelime oyunlarıyla bezeli olduğu belli olan kitapta hiçbir espriyi havada bırakmadığı gibi yer yer Türkiye siyasetinin çok yakın tarihine damga vuran klişelere göndermeler yaparak kitaba kendi ruhunu vermeyi başarmış. Karadeniz şivesiyle konuşan Kierkegaard bu örneklerden biri. Türk mizah literatüründe yer etmiş olan ama kitapta da yerli

Filozoflar Dünyası
Charles Pepin
Çev.: Sertaç Canbolat
Aylak Kitap

yerinde kullanılan "Eğitim şart" hatırlatmaları için de aynı şey geçerli.

Kitabın göze çarpan ilk özelliği filozofların belli bir sırada ele alınmaması. Felsefe tarihi kitaplarında alışılagelen kronolojik sıralama, tema sıralaması ya da önem sıralamasına bu kitapta yer verilmemiş fakat filozoflar arasındaki etkileşimlerin hiçbirinin belirtilmesi de ihmal edilmemiş. Naçiz tahminimce, rastgele gibi görünen ama filozoflar arasındaki atıf zincirinin anlamsızlaşmamasına da dikkat edilen bu sıralamadan maksat insanlığın son 3000 yılını 60 filozofa sığdırmanın imkansızlığı. Bu filozoflar ne kronolojik olarak ilk 60'tır ne de önem sırasına göre ilk 60'tır. Kitap, anlatmaya değer filozofları anlatıp tükettiği iddiasında değildir. Hukukçuların ifadesiyle, söz konusu 60 filozof kitapta tahdidi değil tadadi olarak sayılmıştır. Nitekim ikinci ciltte Ghandi, Einstein ve

İsa gibi ilk 60'ı aratmayacak isimler olduğu ikinci cildin kapağından anlaşılmaktadır.

Kapak derken şu hususu da belirtmek isterim ki *Filozoflar Dünyası* kitabının Fransa baskısında kapak resminde bir maymun resmi de vardır. Zira kitap isminin mot-a-mot çevirisi "Bilgeler Gezegeni"dir[4] ve bu adlandırmada Maymunlar Cehennemi'ne[5] atıf vardır. Fakat bilinçli bir tercihle Türkçe basıda bu dolambaçlı yola başvurulmamıştır. Filozoflardan ibaret bir dünyanın hiç de yaşanası olmayacağını kitap her sayfasında zaten hatırlatmaktadır.

Kitap içeriğinin bir diğer özelliği ise yaşayan hiçbir filozofu içermemesidir. Bunun sebebini tahmin etmek güç değildir. Ömrünü tamamlamadıkça hiçbir filozofun öğretisini kağıda sabitlememek gerekir. Tıpkı Krezus ölmeden onun hakkında yorum yapmaktan kaçınan Atinalı Solon'un son perdede haklı çıkması gibi.[6]

Kitabın soldaki sayfalarında filozofların hayat görüşlerini tiye alan bant karikatürü yer almaktadır. Burada yazarla kafa kafaya veren çizer tersinden bir öğretme yöntemini benimsemiştir. Bazen bir sözdeki ya da davranıştaki esprinin varlığı onun sahibine bağlı olmaktadır. Mesela rastgele bir insana "Sen gelme lan ayı!" demek hiç de gülünç olmayan kaba bir tutum sayılırken Kemal Sunal'ın daha önceki Şaban filmleriyle de aşına olduğumuz Kibar Feyzo adlı karakteri söz konusu olduğunda karaktere çok aşına olduğumuz için espriyi anlayabilmekteyiz. İşte Jul'un bu bant karikatürleriyle yapmaya çalıştığı da bir filozofun öğretisini iyice anlamadıkça esprisi olmayan durumlar ve diyaloglar yaratarak öğretinin birer sağlamasını yapmak. Tabii bu yöntemin 60 filozofun 60'ında da geçerli olduğunu söyleyemeyiz. Kitapta bazen ilgili filozofun bir karakter özelliğini ya da retoriğini vurgulayacak esprilere de yer verilmekte. ■

Dipnotlar

1. Les Lundis Philo de Charles Pépin" (Charles Pépin'yle Pazartesileri Felsefe)
2. Türkçeye çevrilmemiş olmakla birlikte anlamını "Çamdeviren Platon - Filozoflarla Yapılan Mesaiden Sağ Çıkmak" diye aktarmak mümkün
3. Philosophie Magazine
4. La Planète Des Sages - Encyclopédie Mondiale Des Philosophes et Des Philosophies
5. Filmin orijinal adı Planet of Apes yani, yorumsuz çevirisiyle Kuyruksuz Maymunlar Gezegeni. Film Türkçeye orijinal adından çok farklı bir yorumla çevrilmiş olduğu için Sertaç Canbolat'un bu atıfı görmezden gelmesini taçizane hakkı bir tercih olarak değerlendiriyorum. Türkçe baskıda kapak resminde maymuna yer verilmemiş olması da bunun bilinçli bir tercih olduğunu gösteriyor.
6. Herodot'un aktardığına göre Lidya krabisi ziyarete gelen Solon, onun dünyanın en mutlu insanı olduğu görüşüne katılmamıştır çünkü ömrünü tamamlamadan bir insan hakkında böyle bir yorumda bulunmanın yanlış olacağını düşünmektedir. Onun bu tutumu Krezus'u çok kızdırır ve Solon'dan yüz çevirir. Fakat talihsizlikler arka arkaya gelip de ülkesi işgal edilince Krezus ne kadar yanıldığını anlar ve orada olmadığı halde haklılığını geç de olsa anladığı arkadaşı Solon'un adını haykırır.

Turuncu Öyküler

Güneş gibi sıcak
Portakal gibi tatlı öyküler

Çekingen kaplumbağanın, yarım kalan bir masalın, yolunu kaybeden arının, şapkasız dolaşmayan kirpinin, iyi şeyler biriktiren bir köpeğin, "Aa! Tıpkı bizim gibi!" diyeceğiniz pek çok kahramanın yer aldığı, umut veren ve neşeli turuncu öyküleri okumaya var mısınız?

Bu kitaplar, sizlere değerlerle örülü sımsıcak bir okuma saati vadediyor. Onları yalnız bırakmak olur mu?

Üstelik eğlenceli Türkçe etkinlikleriyle güzel bir öğrenme süreci sizleri bekliyor.

10 KİTAP
2-3. SINIF

Figen Yaman Coşar
13,5x19,5 cm, 48 sayfa
Resimli
2-3. sınıf

erdem çocuk
"okumak yaşamaktır"
erdemyayinlari.com

PROGESTERONLA GELEN
BİLGELİK

Olcay Mağden Ünal

Bu yazıdaki kişi ve kurumların gerçek hayatla ilgisi yoktur. Ne okuyacaksanız hepsi hayal ürünüdür... (Yerseniz.)

Bahar geldi, şöyle yayıla yayıla vinç seyredip, kamyon gürültüsü çekmenin tam sırası. Elli beşinci kattaki evimizin balkonundan İstanbul'un siluetine bakar, inceden bir iç çekeriz. Yahu, o ne güzel inşaat direği öyle gece göğünü yaran. Hafta sonları da maaile boncukların kolyeye dizilmesi misali kuyruğa girip yarım saat sıra bekledikten sonra Boğaz'da bir kahvaltı yaptık mı, tamamdır. Filhakika çocuklar da aylardır AVM'lere tıkılmışlardı, ne iyi oldu şu kornalara karşı serptiğimiz peynirler, hem sıkma portakal suyu değil miydi insanı zenginliğin beşiğinde keşfe çıkaran? İyi oldu iyi, çoluk çocuk bir nefes aldık, ufaklıklar da hafta içi gittikleri Montessori esaslı kreşlerde iyiden iyiye şişmişlerdi. Eh anneleri de bir yandan çocuklarla *kaliteli zaman* geçir bir yandan o blog senin bu blog benim yazı yaz, blogger blogger toplaşıp kahve tüket, helak olmuştu vallahi, tuş takımlarıyla kahve tohumlarına sağlık.

Bizim hanım bir yazılar yazıyor, şaşarsınız. Tıp deseniz onda, mühendislik pekâlâ; pedagoji, aman canım o da bir şey mi? E edebiyata karşı da boş değil bilhassa. Nereden geldi bunca fikir, nasıl oldu anlamadık. Her şeyin başı o testti, bu da olsa olsa progesteronla gelen bilgelikti. Esasında öğretmen bizimkisi, çocuklar da olunca iki kutsalı bir bünyede topladı anlayacağınız. Ne mübarek insan, bir gün olsun sıcak yemeğimi de sofradan eksik etmemiştir. Yok, hayır benimkisi öğretmenler gününde sınıfta para toplatıp kendine Trabzon burması bilezik aldıranlardan değildir, haşa! Öyleleri de mi varmış? Pes yahu, memleketin çivisi çıkmış. Duyamadım, ne dediniz? Tokmağını biz mi vurmuşuz? Yok efendim, ben vursam vursam en fazla klavyemin tuşlarına vururum, rapor hazırlıyoruz, acilmiş, dört ay sonraya, ama söyledim çocuklara mesaiye kalıp yarına kadar bitirecekler. Yeni nesil çok tembel, hepsi de mezun olur olmaz *siiyo* olmak heveslisi, yahu durun diyorum daha yalanaca... şey, ne diyordum, daha yapacak çok analiziniz var.

Oturduk bir gün şu kaliteli zamandan kendimize de ayıralım dedik. Nicedir şöyle karşılıklı bir ocakbaşına gitmişliğimiz yok, çoluk çocuk bunlar insanın çok zamanını alıyor, sizin yok ya anlamazsınız, insanın hayatı çok değişiyor, fotoğrafları var, göstereyim mi? Ah neyse, şimdi telefonumun şarjı azalmış, iş adamı olunca böyle oluyor, siz değilsiniz ya anlamazsınız; başka zamana artık. Anneme bıraktık çocukları, sağ olsun Hızır gibidir anam. Bir de aşuresi var ki, öff aşurelerin en felaketlisi. Fakat bizim hanım o aşureyi yapamıyor işte, tek eksiği bu. Tamam tamam, ocakbaşı diyorduk...

Harlanan ateşin önünde bir kuzuya iki kişi dalıp, çıtımızı çıkarmadan karnımızı sızım sızım sızlayıncaya kadar doldurduktan sonra anladık ki kaliteli zamanın bizatihi kendisi çocuklarla geçirilen zamanmış. Ufak olandan bahsettik biraz, büyük de pek haşarı, ama zekâ? Fışkırıyor, fışkırıyor. İngilizce saymaya başladı, el kadar sabi. Neyse, bizim hanım çantasından bir şey çıkardı o sıra. Bir baktım kitap, bir daha baktım kitabın kapağında soyadım. Kendi soyadını da kullanabilirsin demiştim zamanında, ama çok da hoşuma giden bir durum değildi, itiraf edeyim. Neyse zaten benimki daha ben leb demeden, işaretparmağını dudağıma değdirip "Sus lütfen," deyivermişti. Onur duymuştum, tıpkı o ocakbaşında o kapağın üstünde kendi soyadımı ve karımın adını gördüğümde duyduğum gibi. Bizimki iki arada bir derede çocuk kitabı da yazmış iyi mi, bir de üstüne allatıp pullatıp bastırtmış bile, maharet maharet, bu çocukların cinliklerini kimden aldıkları belli. Gerçi ne olacaktı, bizimkiler gibi iki canavarla bütün gün uğraşırsan değil çocuk kitabı yazmak harikalar diyarı kurarsın yahu. Hani Alice'inki gibi, Alice'ti değil mi adı? Gönderme yaptım, hani anlamadıysanız. Öyle bir hayal güçleri var ki, bazen öyle sorular soruyorlar ki koca adam, ben şaşkınlıktan kalakalıyorum yahu.

Ailecek çok mutluyduk, hanımın kitapları okuldan okula gidiyor, öğretmen arkadaşları övdükçe övüyor, çocuklara yaz, kış, bayram, seyran ödevi olarak hep benim hanımın kitabı veriliyordu. Ben tam bilmiyorum ne anlattığını, vaktim yok, bir türlü zaman bulup da göz atamadım, yoksa ben çok kitap okurum. Daha çok siyasi kitaplar, öyle roman moman bunlar genç işi. Zaten yüz seksen sayfayı aşınca

sıkılıyorum ben. Bakın şu kitaplığa, baştan aşağı dolu. Gerçi daha hiçbirini okuyamadım, kiloyla sipariş verdirmiştim benim asistana, nasıl yakıştı değil mi? Kapaklarla şu meşeden kitaplığın uyumu nasıl, özel olarak öyle istettim. Neyse velhasıl işte vaktim yok, çok çalışıyoruz biz, ithalat ihracat yapıyoruz, hep gümrük bizim işler.

Bir gün eve geldim, bizimkisi sinirden köpürmüş, telefonda belli ki bir arkadaşıyla konuşuyor. Birinin sesi yanı başımdan, diğerininki ahizenin içinden kulağımı yırttıkça yırtıyor. Ne oluyor dememe kalmadan, telefonu kapattığı gibi taramalı tüfek misali anlatıyor hanım olanı biteni. Dinledikçe köpürüyorum, duydukça öfkeleniyorum. Bir editör müdür çevirmen midir bilemem, ne dediği anlaşılmayan abuk subuk bir dille yazdığı yetmiyormuş gibi hırsını alamayıp benim hanımın kitabına saydırıyor. Yok kurgusu kötüymüş, yok mesaj kaygısı varmış, üslubu yavanmış. Belli ki çocuğu yok, çocuğu olan kaliteli çocuk kitabından anlar çünkü. Mesaj kaygısı diyor, yahu çocuk kitabı bu, mesaj verecek tabii, o çocukların beyinleri daha tazecik, ne verirsen onu alırsın. Senin başka işin mi yok kardeşim, sana mı kaldı benim hanımın kitabını okuyup değerlendirmek. Gitsin, çoluğa çocuğa karışmış biri tekrar okuyup övsün. Böyle dedim evet, aynen böyle; maille, telgrafla, faxla, ağır teknoloji hamleleriyle... Hepsiyle konunun üstüne eğildik, eğilmeye de devam edeceğiz, kimsenin şüphesi olmasın.

Yukarıda seslendirdiğim kişi elbette tamamen benim beyin kıvrımlarımın içerisinde canlandı, ancak bu, benzeri insanların var olmadığı anlamına gelmiyor. Çocuk kitabı yayıncıları ve dağıtımcılarıyla ilgili yazılarımın ardından sıra artık çocuk kitapları dünyasının en şaşaalı karakterlerine de gelmeliydi: anneler ve öğretmenler. Ancak bu yazıda sadece bu konuya giriş yapacağım, çünkü kısacık bir alana sığacak gibi değiller. Memlekette şöyle bir inanışın hâkim olduğunu gördüm: Anaysan, hele bir de üstüne öğretmensen işte sen tam bir çocuk kitabı gurususun. İçerikten en iyi sen anlarsın, kurgu desen, bendeki de laf, bittabi cümle âlem önünde ceketini ilikler. Nice yayınevleri gördüm ki çıkacak kitabın seçimini "bizim kız bayıldı bayıldı, elinden düşürmedi, yalayıp yuttu" laflarının resmigeçidine selam durarak yaparken, nice böyle yayımlanmış kitap gördüm ki depolarda çürümeye yüz tuttular. Ne tartışmalara şahit oldum ki havada "sen ne anlarsın çocuk kitabından, çocuğun mu var da konuşuyorsun?" benzeri soruları yakalayıp sırtıma koydum, yel almasın diye. Ve gün geçmiyor ki kendimi yine bir öğretmenin kaleminden çıkmış, nasihat üstüne nasihat içeren bir kitap okurken ve bir yandan Orhun Anıtları'nı düşünürken bulmayayım; gönlüm o öğütleri Bilge Kağan'a bırakırken ellerim kitabı açmamak üzere kapanmasın. ■

KOUMPOUNOPHOBİA'YA REÇETE: KÜÇÜK KIRMIZI DÜĞME

Elif Konar Özkan

Düğme fobisi kiminin duymadığı kiminin ise ya kendinden ya çevresindekilerden dolayı aşina olduğu bir fobi çeşididir. "Palyaço korkusu" gibi, çocukları tedirgin eder. Nedenleri benzer midir, araştırmak lazım lakin ilk etapta palyaço makyajındaki ifadesizliği, duygusuzluğu ve belirsizliği çağrıştıran bir yapısı vardır düğmelerin de.

Bu fobideki tekinsizliği en iyi yansıtan edebi metin Neil Gaiman'ın Coraline'ıdır belki de. Kitapta da filmde de (film Henry Selick imzalıdır) tekinsizliğin sembolü olur "düğme gözler". Gaiman, kendisiyle yapılan bir röportajda "Oysa bu siyah düğme meselesi çok sayıda yoruma açık bir metafordur. Gözlerin ruha açılan pencereler olduğu bir gerçektir." diyerek çok can alıcı bir noktaya değinmiş olur. Düğme gözlerde, uçsuz bucaksız bir tekinsizlik ve ruhsuzluk vardır. Bir animasyon olmasına rağmen filmini seyrederken de kimi anlar ürperdiğinizi hissedersiniz. Tamam, metinde tek ürpertici nokta düğmeler değildir elbet, bir yanda kızının cadı hikâyelerinden mülhem anneye benzer bir diğer anne-baba meselesi bir yandan kapılar, koridorlar vs. vardır. Yine de itiraf etmek gerekir ki, "düğme" mihenk taşı bir leitmotiftir metinde.

Yakın zamanda tanıştığım Göknil Genç'in kaleme aldığı *Küçük Kırmızı Düğme*'de ise bu motif, Coraline'ın aksine ne kadar sıcak, berrak ve nettir. Zira bu sefer düğmeler göz değildir. Kitabın kahramanı olan düğmenin bile gözleri vardır. Yani biz okurlar gözlerine bakar ve ruhunu görürüz kırmızı düğmenin. Sımsıcak ruhu, samimi, çocuksu endişeleri ve sevinçleriyle hayatına ortak eder bizi küçücük bir düğme. "Anneannelerin, yıldızlar kadar çok ve parlak fikirleri olduğunu" bilen düğmecikle birlikte hem anneanneyi severiz hem de küçük kızı. Kitabın resimlerinde küçük kızı gördüğümüz hâlde hikâyedeki düğmenin merakına ortak olur, haydi görsün artık kızı deriz heyecanla. Son anına kadar merak duygumuz öyle sahici kamçılanır ki bir solukta biter kitap. Vaghar Aghaei, dâhice ipuçları gizlese de çizimlere, yine de sonuç sürpriz olur.

Hem düğmeleri çok seven, *Küçük Kırmızı Düğme*'yi bir sabah hayal cebinden çıkarıp yazması için annesi Göknil Hanım'a armağan eden Yaz'a hem bir düğmeden dünyalar yaratabilen tüm anneanne ve torunlarına hem de bir hikâyeyi bu denli içten resmederek canlandıran ressama minnet ve şükran hislerimiz depreşir kitapla birlikte. *Küçük Kırmızı Düğme* sanki bir reçete gibidir: Korku ve endişelere, tüketime, yalnızlığa dair içimizden ta kültürel ve genetik kodlarımızdan gelen samimi bir reçete. ■

Küçük kırmızı düğme mutluydu. Örgülü saçlı kızın en sevdiği paltosuna dikilmişti. Dostunun sesine ve göremediği yüzüne en yakın yerde yaşıyordu. Küçük kızın yakasında, tam çenesinin altında. Her sabah onun sesiyle güne başlamak güzeldi ama bir dileği vardı küçük kırmızı düğmenin; paltoyla birlikte kışlıkların arasına karışmadan önce dostunun yüzünü bir kez olsun görebilmek. Ama korkuyordu. Ya onu dostuna bağlayan ipler kopar da hiç buluşamazsa kalpleri?

Arka Kapak / Göknil Genç

Küçük Kırmızı Düğme
Göknil Genç
Can Çocuk Yayınları

TAŞLARIN ANLATTIĞI **MASALLAR**

Pınar Başar Ünlüer

Bir çocuk kitabını elinize aldığınızda, onu okuduğunuzda sizi saran şey nedir? Ya görsel olarak etkiler bizi. Resimlemesi, tasarımı, sunumu "Al, oku, okut!" der ya da metindeki dil ve üslup sarar. Okurken akar gider yormadan. Hele ki okul öncesi dönem için "dinlenebilir" bir üslup ararız. Bazen de merak bırakmaz peşimizi. İlk cümleyi okur okumaz hikâye çekip alır içine. "Sonra? Sonra ne oldu?" diye sordurur durur. Bakarsın son sayfasına gelivermişsin çocukların meraklı bakışları arasında.

Bir çocuk kitabını kıymetli yapan bir diğer özelliği ise hikâyenin altında yatan hazinedir. İçerdiği mana, derinlik ve değerler; bunların sunuluş biçimiyle beraber kıymetlidir. Bağlı olduğu, referans aldığı kaynaklar geleneğimizle ne kadar ilişkili, ne kadar zengin ise edebî niteliği de o derece ön plana çıkmaktadır. Bu uzun giriş, Erdem Yayınları'ndan çıkan *Taş Masalları* kitabının çok yönlü kıymetini anlatabilmek için... *Taş Masalları*, titiz ve alanı iyi bilen iki yazarın kaleminden ve taşlarından çıkmış, popüler çocuk edebiyatının tüketen ortamına direnecek bir eser.

Beyaz bir zemin üzerinde taşların kendi doğal renkleriyle renklenen, taşların şekilleriyle hikâyeleşen sayfalar, *Taş Masalları*'nı okuyucuya yakınlaştırıyor. Çocuk "dokunacakmış" gibi hissediyor ve oyunun içine bir anda dâhil oluyor. Zorlamadan, "Hadi sen de şöyle yap." diye bir söz, bir yönerge duymadan, kitap olduğu hâliyle dürtüyor çocukları. Taşların zaten çocuğun veya çocukluğunu koruyanların dünyasında bir yeri vardır. Bu yüzden kitaplar, kendiliğinden, samimi ve kolay geliyor çocuğa. Yunus Emre'nin bizim kelimelerimizle bizi anlatan, kolay yazılmış gibi görünen şiirlerini hatırlatıyor. Tasarımda da sehl-i mümteni sanatı olur mu? Galiba oluyor.

Taş Masalları'nın bu bütünlüklü, kuşatıcı tesirinin yanında öğretmenler ve ebeveynler "Hangi değeri işliyor? Hangi zekâ alanlarına hitap ediyor?" diye soracak olursa öncelikle çocuklar bu kitapları okuyunca taş toplamak istiyor. Bunun neticesinde tabiata bakmaya, daha fazla gözlem yapıp incelemeye yönlendiriyor çocukları diyebiliriz. Yani doğa sevgisini anlatan bir kitaba göre çok daha fazla doğayı sevdirebilir. Hikâyelerin içinde oyunların olması çocukları aktif hâle getirip benzer oyunlar oynamaya sevk ediyor. Her kitabın sonunda bir soru sorulması problemin çözümünün çocuğa bırakılması hikâyeyi tamamlamaya, düşünmeye, tartışmaya sevk ediyor. Çocuk hikâye boyunca süren beraberliği son sayfada tam etkin bir biçimde tamamlıyor. Serinin altıncı kitabı olan Taşların Şarkısı ise zaten okuyucuya bırakılmış bir kitap. Sayfalarda taşlardan yapılmış resimler var ve bunların ne olduğu üzerinde konuşup onunla ilgili bir şarkı oluşturmak, söylemek çok eğlenceli müzikli bir etkinliğe dönüşüyor.

Masallar yaşanan olayların arkasında pek çok değeri de ihtiva ediyor. Yardımlaşma, birlik ve beraberlik, sabır, kararlılık, öz güven ilk akla gelenler. Belki bizim göremediğimiz, bir çocuğun fark edeceği daha neler var?

Taş Masalları'nın geleneksel masallarla kurduğu bağın derinliğinde şüphe yok. Nitekim Elif-Ümit Özkan çifti gelenekten beslenen, masalları okuyan, okutan, bu alanda araştırma ve çalışma yapan bir kimliğe de sahip. Ümit Yaşar Özkan'ın aynı zamanda bir masal anlatıcısı olduğunu da düşünecek olursak *Taş Masalları*'nın köklerini anlamak çok da zor olmayacaktır.

Taş Oyunları ve İsimsiz Taşın Masalı'nda daha da öne çıkan geleneksel masallarla kurulan ilişki ayrıca araştırılmaya, yazılmaya, konuşulmaya muhtaç. İçinde saklı olan masallara ait unsurlar "yolculuk, dönüşüm, arayış, oyun" gibi motifler hususi bir araştırmayı, incelemeyi araştırmacılara işaret ediyor.

Taş Masalları her anlamda doyuran, tatmin eden özgün ve orijinal bir eser. Sanıyorum bir benzeri yok. Şimdilik bir benzeri yok. Takip edilecek, taklit edilecek bir çalışma olur mu? Bir çocuğun ağzından şunu duydum: "Biz de böyle kitap yapalım mı?" ■

GENÇLİK BAŞIMDA DUMAN

Tuğçe Nida Sevin

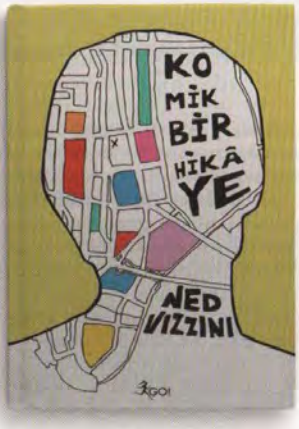

Komik Bir Hikâye
Ned Vizzini
Cev.: Ebru Sürmeli
– GO! –

Oyun Ustası
James Dashner
Çev.: Selim Yeniçeri
Pegasus Yayınları

Yöntemden çok sonucun, anlık başarıların ve hep daha fazlasını yapmanın önemli olduğu bir dünyada gençlerin nasıl sinsi bir baskının altında kaldığı hiç düşünülüyor mu acaba?

Ned Vizzini'nin özgün ve ilham verici romanı *Komik Bir Hikâye* tam da bu konuyu işliyor. New York'ta yaşayan 15 yaşındaki Craig Gilner başarılı olmayı aklına koymuştur; doğru liseye gitmeli, doğru üniversiteden kabul almalı, doğru işi bulmalıdır. Tabii hayat her zaman bizim istediğimiz gibi akmıyor ve Craig, Manhattan'daki en iddialı okullardan birine girdiğinde de işler onun beklediği gibi gelişmiyor. Depresyona sürüklenen Craig kendini öldürmeye karar verir. Ancak planladığı gibi Brooklyn Köprüsü'nden atlamak yerine psikiyatri kliniğine kendi isteğiyle yatar.

Romanın odak noktasında cümlelerin ardında yatan komik etkiden çok, esprinin kendisine duyulan ihtiyaç var. Kahkahanın bir sorun olmadığının farkına varabilmenin gerekliliğini çok güzel anlatıyor Vizzini. Gençlerin ve hayatın onlar üzerindeki baskılarını fark edemeyen yetişkinlerin kesinlikle okuması gereken bir roman.

Labirent serisinin yazarı James Dashner'ın hızı kesilmeyen kitaplar yazmak konusunda gerçek bir becerisi var. Yeni serisinin ilk kitabı Oyun Ustası'nın ana karakterleri Michael, Bryson ve Sarah da neredeyse hiç durmuyorlar diyebiliriz, ölmedikleri taktirde... Tabii neredeyse her zaman SanalAğ adı verilen sanal bir dünyanın içinde oldukları göz önüne alınırsa zaman zaman ölüyorlar.

Bir gün SanalAğ güvenliği Michael'ın kapısını çalar ve oyuncular arasında dehşet saçan Kaine'in peşine düşmesini ister. Böylece Michael ve arkadaşları için yorucu, zorlayıcı ve görevlerin ardı arkasının kesilmediği tehlikeli bir macera başlamış olur. *Oyun Ustası* adına layık bir şekilde bir video oyununu çağrıştırıyor. Her bölümde çocukların tamamlaması gereken görevler var ve bunlar tamamlandıkça hikâye ilerliyor. Sayfaları çevirdikçe komplolar hiç eksik kalmıyo. Michael ve arkadaşları dışında kimin iyi, kimin kötü olduğu gerçeği ise tam bir muamma.

Kitabın esas ilgi çekici kısmıysa Dashner'ın yarattığı SanalAğ dünyasıyla günümüz sanal aleminin benzerliklerini keşfetmenin etkileyici yanı.

Gözlük
Koray Yersüren
Ephesus Yayınları

Wattpad aracılığıyla seslerini duyurmayı başaran gençlerin hayalleri gerçek olmaya devam ediyor. Koray Yersüren'in *Gözlük* romanı, okulun asosyal çocuğu Ege'nin hikâyesini anlatıyor. Ege ne yaparsa yapsın dışlanan, alay edilen, sevilmeyen çocuk ve tek bir arkadaşı var; o da sanal alemde. Ta ki bir yaz tatilinde bilmeden atıldığı bir macerayla aylardır sadece internetten görüştüğü Heiley17 isimli kullanıcıyla yolları kesişene kadar. Böylece aşkın, umudun ve arkadaşlığın birbirini kovaladığı bir oyun başlar.

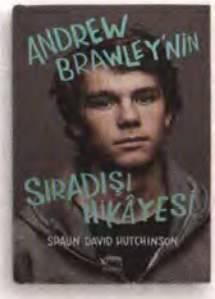

Andrew Brawley'nin Sıradışı Hikâyesi
Shaun David Hutchinson
Çev.: Güneş Becerik Demirel
Yabancı Yayınları

Ailesini kaybeden Andrew Brawley umudu ve yuva ortamını bir hastanenin dört duvarları arasında bulur. Drew, hastanenin kafeteryasında çalışarak vaktini geçirmekte ve gizlice hastanenin ıssız bir kanadında yaşamakta. Bir gün acil servise getirilen nefret suçu kurbanı bir çocuğa âşık oluyor. Tüm bunlar esnasında ise kendi şeytanları ve suçluluk duygusuyla başa çıkmak için kendi çizgi romanını çiziyor.

PORTRE

TUHAF FOTOĞRAFLARIN **KAHRAMANI**

Ransom Riggs

Florida'da büyüyen, Los Angeles'ta yaşayan yazar Ransom Riggs, Güney Kaliforniya Üniversitesi'nde Sinema ve Televizyon eğitim almış, evlenmiş ve ödüllü birkaç kısa filme imza atmış. Bir blogger ve seyahat yazarı olarak yıldızı parlayan Rigss'in ilk romanı *Bayan Peregrine'in Tuhaf Çocukları* ise kendine kısa sürede büyük bir hayran kitlesi oluşturdu.

Hepimizin gönlüne taht kuran ve filmini meraklıa beklediğimiz bu tuhaf hikâyenin başarılı yazarının hayalleri her zaman bu kadar büyük değilmiş. 200 yıllık bir çiftlikte doğan Riggs, beş yaşına geldiğinde ne olmak istediğini kesin olarak biliyormuş: Bir çiftçi. Bununsa hepimizin anlayışla karşılayacağı, mantıklı bir sebebi var; çiftçiler traktör kullanır. Biraz da bu hevesten ötürü olsa gerek annesi pılısını pırtısını toplayarak bu çiftlikten oldukça uzaktaki Florida'ya taşınmaya karar vermiş. Florida'da çocukların yapacağı çok da bir şey yokmuş. Ne de olsa bahsettiğimiz devir televizyonda bir düzine kanalın olduğu ve internetin olmadığı bir zaman. Riggs'de kurtuluşu kendi eğlencesini yaratarak, kendi hikâyelerini yazarak bulmuş. Bu hikâyeleri kameraya alarak geçen çocukluk ve erken gençlik yıllarının ardından ileride bunlardan birini ya da her ikisini de profesyonel olarak yapmak istediğine karar veren yazar, eğitim hayatında bir dolu masraf yaptığı bir maceraya başlamış ve Florida'dan Kaliforniya'ya taşınmış. Şimdi hem yazarlık yapıyor hem kısa filmler çekiyor.

Bayan Peregrine'in Tuhaf Çocukları'nın ortaya çıkışı ise adı gibi tuhaf. Onlu yaşlarında büyükannesiyle ikinci el dükkânlarına takılan Riggs, o yıllarda bulduğu bir kutudaki eski fotoğrafı yaz kampında hoşlandığı kıza benziyor diye başucunda senelerce tutmuş. Yıllar sonra fotoğrafın arkasındaki yazıdan, kızın on beş yaşında öldüğünü öğrendiğinde bunca yıldır bir hayaletle yaşadığı gerçeği tuhaf fotoğraflara duyduğu ilgiyi artırmış ve ortaya sayfalarını bir düzine tekinsiz fotoğrafın süslediği sürpriz bir çoksatan çıkmış. Yazarın tuhaf fotoğraf koleksiyonu büyümeye hâlâ devam ediyor. Son olarak filmin 30 Eylül 2016'da gösterime gireceğini de hatırlatmak isterim.

JOHN GREEN: "GENÇLERE APTAL GİBİ GÖRÜNÜYORUZ"*

Çeviri: M. Merve Şimşek

Siz önce YouTube'da ünlü oldunuz, Bu neden ve nasıl oldu?

2007 yılında erkek kardeşim ve ben bir video bloguna başladık, bir yıl boyunca hafta içi her gün birbirimiz için videolar yaptık. İlk 100 video boyunca yalnızca 500 izleyicimiz vardı ama bu ilginç bir iş birliğiydi. Birçoğu hayırseverliğe odaklanmış projeler yapmaya başladık. Sonrasında, Google'dan gelen bir hibe sayesinde ücretsiz eğitici videolar yaparak "Crash Course" ve "SciShow"u yarattık.

Hayatınızın bu bölümü roman yazmanızı nasıl etkiledi?

İzleyiciler bakımından çok büyük reklam oldu ancak "*Aynı Yıldızın Altında*" film olarak yayınlandıktan sonra her şey kendi kendine gelişti. Şimdi, daha fazla insan benim her ikisini de yapan kişi olduğumu bilmiyor.

"*Aynı Yıldızın Altında*" ve "*Kağıttan Kentler*" kitapları sinemaya uyarlandı. Filmler kitaplarınıza ne kadar uygun?

Bu sefer daha kolaydı çünkü "*Aynı Yıldızın Altında*"nın senaryosunu yazan senaristler "*Kağıttan Kentler*"in senaryosunu yazdı. Onların bir şeyi yapılandırmaya dair yetenekleri var. Onların romanın temasını, karakterlerini ve fikirlerini koruyacağını biliyordum, benim için de önemli olan tek şey bu.

***Kağıttan Kentler* güzel ancak anlaşılması zor biri olan Margo'yla ilgili. Sizin hayatınızda hiçbir Margo oldu mu?**

Birçoğumuzun hayatında buna benzer bir insan olacak. Benim de romantik bir şekle soktuğum ve beklentilerimin iz düşümlerini kendisinde bulduğum biri oldu, ancak o zamanlar bir kişiyi olduğundan daha fazla biri olarak hayal etmenin onları insanlıktan çıkarmak, onlara bir birey gibi davranmamak olduğunu anlamamıştım. *Kağıttan Kentler*'deki Quentin bunun farkına varıyor. Birbirimizin karmaşıklığını hayal edemediğimiz ve birbirimize insan olarak davranamadığımız sürece birbirimizle iletişim kuramayacağız. Ve diğerlerini ne şekilde hayal ettiğimiz konusunda dikkatli olmalıyız çünkü bu gerçekliğimizi şekillendiriyor.

Cara Delevingne Margo'yu oynuyor, kendisi oynadığı karakter gibi mi?

O bu role bir süper model olduğu için kabul edilmedi. Filmde bir çocuk gibi görünüyor. Cara'nın genel kişiliğinin Margo ile pek çok ortak yönü var. Cara karmaşık, çok yönlü, akıllı, yetenekli ve o aynı

zamanda, belki biz toplum içinde pek fazla görmesek de, oldukça duyarlı. Rol yaptığı zaman derin ve zor yerlere gidebiliyor ve ben de bundan çok etkilendim. Quentin'in "Seni seviyorum Margo" dediği ve Margo'nun da "Beni seviyor musun? Beni tanımıyorsun bile" dediği bir sahne var. Seçmelerde Cara onu o kadar derin bir duyguyla söyledi ki, ben onun insanların kendisini sevdiği halde tanımamasının ne demek olduğunu bilen biri olduğunu düşündüm.

Fantazi bazen dehşet verici değil mi?

Fantezi iyidir ve bazı zamanlarda gerekli bir kalkandır. Problem fantezi bir kılıç haline geldiği zaman başlıyor. Ben hikayelerin olabildiğince gerçeğe uygun olması gerektiğine ve gerçeğin her zaman umut dolu olduğuna ve nihilizmin her zaman bir yalan olduğuna inanıyorum

Film "Herkesin bir mucizesi vardır.." sözüyle başlıyor, Sizinki neydi?

Hayatımda absürt bir şekilde iyi şansa sahip olduğum anlar oldu. Ama hayatımı en çok değiştiren olay eşim Sarah ile tanışmamdır.

Eskiden vaiz olmak istediğinizi okudum? Nerede doğdunuz ve aileniz ne işle uğraşırdı?

Evet her ne kadar ailem pek dindar olmasa da vaiz olmak istedim. Orlando'da büyüdüm. Babam toprağı koruyan bir kuruluş olan Nature Conservancy için çalışıyordu. Annem aile içi şiddet mağduru olan ve ötekileştirilmiş genç kadınlar ile çalışan, bir toplum aktivistiydi. Ağabeyim ve ben değer odaklı işler yapma ihtiyacı duyuyorduk, ebeveynlerimizi mutlu etmemizin tek yolu buydu, ailem benim ünlü insanlarla vakit geçiriyor olmamdan hiç etkilenmedi. Aileme çok saygı duyuyorum ve onları gururlandırmak istiyorum.

Siz ergenlik çağında bir gençken nasıldınız?

Ben fakir bir öğrenciydim ama çok meşgul bir okuyucuydum. Ben yatılı okula gittim, oldukça asosyaldim ve etrafımda yine oldukça asosyal insanlar vardı. Sigara ve içki içtiğim için bir anlamda sorunluydum. Kendi içimde kendimi farklı, her şeyin dışında ve diğer insanlardan kopuk hissediyordum. Kendimi bir gözlemci ve bir kuyruklu yıldızın yıldızı olmaktan ziyade kuyruğu gibi hissediyordum. Her zaman bir hikayenin baş kahramanı olmadığımı hissettim.

Şu anda hayatınızda ergenlik çağında gençler var mı?

Ergenlik çağında bir genç tanımıyorum ve bu çağdaki gençler hakkında pek bir şey bilmiyorum. Kendim ergenlik çağındaki bir genç olduğum zamanlarda bile onlar hakkında fazla bir şey bilmezdim. Ama her zaman büyüme hikayelerini sevdim. Hayatın o bölümü, masumiyet ile deneyim arasındaki gerilim, ilk defa ve son defa olan şeyler beni büyülüyor, ergenlik döneminde bir çok şey kaybediliyor.

***Kağıttan Kentler*'de bir ana fikir daha var "Asıl mesele çok geç olmadan fark etmektir." Fark etmemiz gereken nedir?**

İnsan yaşamının anlamı dikkat etmektir. Biz, bildiğimiz kadarıyla, bu kainatta bulunan ve onu gözlemleyebilecek olan tek yaratıklarız ve bundan yararlanmalıyız.

Sizin kurgularınızda ebeveynler ergenlik çağındaki çocuklarından daha fazla bocalıyor ve hayat hakkında onlardan daha az bilgileri var...

Bazen bizler ergenlik çağındaki gençlere aptal gibi görünüyoruz. Ve bazen biz gerçekten aptalız. Çok fazla zamanı mortgage kredilerinden ve diş hekimine gitmekten bahsederek geçiriyoruz. Gençlere göre bu boşa sarf edilen bir enerji.

Babalık sizi nasıl değiştirdi?

Babalık beni inanılmaz değiştirdi. 5 yaşında bir oğlum var; ismi Henry. Ve bir de kızım var, Alice. Geçenlerde Indianapolis'teki White Irmağı kenarında Henry ile yürüyorduk ve kırmızı kuyruklu bir şahin nehir ile aynı doğrultuda uçuyordu. Çok güzeldi ve ben "Henry!" dedim ve o şöyle dedi "Baba, baba, baba! Şu küçük yosun parçasına bak." Bu doğru seviyede bir dikkatle her şeyin ilginç olduğuna dair bir hatırlatmaydı. Bu çocuklarımın bana verdiği hediyelerden biri olmuştur. Onlar ayrıca sevgiyi daha iyi anlamama yardımcı oldu. "Aşk ölümden daha güçlüdür." ağızdan ağıza dolaşan İncil'den alıntı bir satırdır. Ben bunun umut dolu bir fikir olduğunu düşünmekle beraber asla inanmadım. Henry doğduğunda fark ettim ki birimizden birimiz hayatta olduğu sürece ben onun babası olacağım ve o da benim oğlum olacak ve bu anlamda sevgi ölümden daha güçlü çünkü bir ilişkide sevgi her zaman baki kalacak ve bu yüzden insan türünün içinde bizler var olduğumuz sürece var olacak olan bir sevgi var. ■

* *The New Review*

Kağıttan Kentler
John Green
Çev.: Banu Talu
Pegasus Yayınları

BİR KİTAP ŞARKI SÖYLER Mİ?"

@aylakmatmazel

Ezgi Durmuş ♥ 8,144

"Bazen kiminle konuşsam bilmediğim bir konunun uzmanıyla konuşuyormuşum gibi bir hisse kapılıyorum. Fıkrayı anlamadığı halde gülmeye çalışan biri gibi, otuz yıldır yaşadığı dünyaya sanki dün gelmiş gibi. Böyle anlarda nefes almakta güçlük çekiyorum."

Üniversitedeyim, yeni trend 'yeraltı edebiyatı'nı övmek arkadaş arasında. Ediz Hun'un adını yıllarca Edizhun sanan biri olarak yeraltı edebiyatının bende ne çağrıştırdığını tahmin edebilirsiniz herhalde? Köhne sokakların birinde, yıkık dökük bir apartmanın bodrum katında, siyah takım elbiseli adamlar silah zoruyla birilerine yazı yazdırıyor sanıyorum. Tamam, o kadar sanmıyorum ama çok da iç açıcı şeyler gelmiyor aklıma. Şimdiki kadar sosyal medya çılgını da değiliz, şimdi adını verip veremeyeceğim konusunda bilgim olmayan bir sözlükten alıyoruz haberleri. Emrah Serbes diye birinden söz ediyor herkes. Emrah Serbes hakkında yazılan her cümlede yeraltı edebiyatından da bahsediliyor. 'Demek ki mafyanın başı bu adam!' diye düşünüyorum. "Aman aman, uzak durmak lazım." deyip Emrah Serbes dosyasını orada kapatıyorum. Üstünden çok geçmeden yine karşıma çıkıyor yer altı edebiyatının elebaşı Serbes. Bu kez herkesin dilinde olan bir diziyle, Behzat Ç. ile anılıyor. Andy Warhol'un "Bir gün herkes onbeş dakikalığına ünlü olacak." sözü Behzat Ç. ile gerçek oluyor ve Ankara'daki herkes bu dizide yer almaya ve dizi Bir Ankara Polisiyesi iken bütün ülkenin tutkunu olduğu bir dizi olmaya başlıyor. Dizinin senaristliğini Emrah Serbes'in yaptığını öğrenince gözümü karartıp ilk öykü kitabı *Erken Kaybedenler*'i okumaya karar veriyorum.

"Her şeyin ilki bir parça büyülüdür." diyor Emrah Serbes, *Erken Kaybedenler*'de. Belki de okuduğum ilk kitabı olduğu için bu kadar etkilendim, o yüzden hemen hemen her cümlede içimden "aynı ben" diye geçirdim ve birçok satırın altını belki de bu yüzden çizdim, diyorum. İlk büyüyü bozmak için 2006'da yayınlanan *Her Temas İz Bırakır*'ı okuyorum. Nasıl kara bir büyüyse geçmiyor. Yine en karışık durumları en basit cümlelerle anlatarak içime işlemeyi başarıyor. "Bunu ben yazsam kendim bile okumam." dediğim her cümle, Emrah Serbes'in kaleminde efsunlu bir hâl alıyor ve okuduktan sonra 'vay be!' dışında hiçbir söz çıkmıyor ağzımdan. Yeni kitap yazması için bekleyen okur kitlesine ben de dâhil oluyorum ama nedense *Hikâyem Paramparça*'yı her seferinde atlıyorum. Mayıs 2016'ya kadar...

Çoğu Afili Filintalar blogundaki 'afili parçalar' adı altında yazdığı yazılardan bir seçki olan bu kitap, bütün Emrah Serbes kitapları içinde cümlelerinin altı en çok çizilen kitap olarak kütüphanemdeki başköşesini alıyor. Bir kitap şarkı söyler mi? Söylüyor. Okurken, arka fonda kısık sesle Jehan Barbur çalıyor. "Seni ben sevdim" diyor 'ben'de vurgu yaparak. "İnsan zamanını durdurmak istediği yere aittir."diyor Serbes de eş zamanlı olarak. Zaman bu kitapta duruyor ve sizi içine hapsediyor. Ankara'ya gidiyorsunuz okurken ve Ankara bir anda sizin için zamanı durdurmak istediğiniz yer oluyor. Ankara ne ile meşhur derseniz, Emrah Serbes'le meşhur derim. Çünkü ben de dâhil birçoğumuz Ankara'yı Emrah Serbes cümlelerinden seviyor.

UZAYA KİM GİTMEK İSTER?

Fırat Demirel

Yıl 2060. Donuk vaziyette olan Kuzey kutup toprak tabakası (permafrost) çözünmüş, metan (CH4) çıkışında gözlenen artışla dünyanın sıcaklığı 6 derece daha derece yükselmiştir. 2073'te buz kütlelerinin yaklaşık yüzde 90'ı kopmuş, takip eden 20 yıl içerisinde de deniz seviyeleri tüm dünyada aşağı yukarı 3 metre yükselmiştir. Bu yükselme 8 metreye ulaştığında ise beklenenden daha büyük bir göç dalgası başlamış ve 1,5 milyar insan yer değiştirmek zorunda kalmıştır.

Naomi Oreskes ve Erik M. Conway, bu çöküş hikâyesini '*Batı Uygarlığının Çöküşü*' adlı kitapta detaylı olarak işliyor. Üstelik oldukça gerçekçi bir tasvir çizerek hayal edilen bu geleceğin pekâlâ mümkün, hatta tahmin edilenden daha yakın olabileceğini düşündürüyor. Ancak tarih boyunca her türlü kitlesel ölümden sağ kurtulmayı başaran insanoğlunun (en azından bir kısmının) bu çöküşü sadece izlemekle yetineceği elbette düşünülemez. O halde ikinci bir gelecek hayaline pekâlâ geçebiliriz.

Yıl 2050. Mars yüzeyinde metan gazını kullanarak yakıt elde etmeyi başaran insanoğlu, hayata bağlanmanın yeni bir yolunu bulmuştur. Uzay gemileri için ısı kalkanı sorunu çözülmüş, beklenenden 10 yıl gecikmeli de olsa, 2035 yılında başlayan insanlı Mars seyahatleri artık kolonileşme safhasına gelmiştir. Lakin bu kaçıştaki öncelik çocuklara ve kadınlara değil, 500 bin dolar gibi bir 'küçük' bir bedel ödeyenlere aittir.

Evet, bu gelecek tasavvuru da en azından kaba hesaplamalara göre olası gözüküyor. İnsanoğlunun yeni bir gezegene taşınmasını her fırsatta tembihleyen Stephen Hawking'in yerinden kalkacak mecali olmasa da bu uğurda uykusuzluktan perişan hale gelinceye kadar çalışan, yeri geldiğinde devlet yetkililerini bile azarlamaktan çekinmeyen Elon Musk adında bir çılgın var. Kendisine yeni Steve Jobs gözüyle bakılsa da Musk'ın iPhone'dan çok daha elzem ürünler üretiyor olması onu yalnızca teknoloji tarihininin değil, dünya tarihinin en önemli isimlerinden biri haline getirebilir.

Musk'ın kendi adını taşıyan (*Elon Musk - Tesla, SpaceX ve Muhteşem Geleceğin Peşinde*) adlı kitap da işte bu sıradışı adamın hayatını farklı yönleriyle ele alıyor. Nihai hedefi gezegenler arası seyahat olan Musk'ın seceresinden tutun da okul yıllarında yediği dayağa, Zip2 ve Paypal yıllarından Tesla elektrikli otomobillerini nasıl bugünlere getirdiğine kadar Musk hakkındaki tüm detayları ele alıyor.

Batı Uygarlığının Çöküşü
Naomi Oreskes
Yeni İnsan Yayınevi

Mühendisliğin ve girişimciliğin uç noktasını temsil eden Musk'ı verimliliği ve fizik kurallarını merkeze alan felsefesiyle kabına sığmayan 'icracı' bir futurist olarak tanımlamak mümkün. Tesla markası altında harika elektrikli otomobiller üreten Musk, aynı zamanda ABD'nin en büyük güneş enerjisi sistemi sağlayıcısı SolarCity'nin de ana hissedarı ve Yönetim Kurulu Başkanı. Bir yandan da düşük basınçlı tüpler içinde giden yüksek hızlı tren projesi (hyperloop) ile şehirlerarası ulaşımı kökünden değiştirmeye hazırlanıyor.

Nihai kertede Musk'ın Amerikalıların vergilerinden ne kadar faydalandığı ve karakteri her zaman tartışılacak ama ABD'nin fosil yakıtlara olan bağlılığını azaltması açısından Ortadoğu'daki savaşları bile etkileyebilecek bir isim olduğunu söylemek sanıyorum yanlış olmaz. ■

E-KİTAPLARI SEVİYORUZ: NEDEN SİZ DE SEVMELİSİNİZ?*

Skip Ferderber / Çeviri: M. Merve Şimşek

Size neden e-kitapları sevmeniz gerektiğini 500 kelime ile anlatacağım. Aslında bunu 5000 kelime ile yapabileceğimden emin değilim. Sizin gerçek kitaplarla hayatınız boyunca süren ve çok derinlerde yer etmiş olan aşkınıza karşı geliyorum. Bu öyle derin bir sevgi ki çok sevilen kitapların yerine bir takım tekno-şeylerin, tüm kitapçıları yok eden bir tür "gelişme"nin geçmesi fikri size en hafif tabiriyle gülünç geliyor. Hatta saygısızca. Ama en azından e-kitapların sizin "gerçek" kitaplarınızla bir arada var olması fikrini değerlendirmenizi istiyorum. Sizler gibi ben de kitapların kutsal olduğunu düşüncesinin ruhuma işlendiği jenerasyondanım. Ama aynı zamanda e-kitapların tadını çıkarıyorum. Ben onların "gerçek" kitapların sağlayamadığı bazı benzersiz teklifler sunduğunu öğrendim.

Bunları kısaca listelersek:

• Bir karakter, yer, tarih veya kelime bulun ve e-kitabın arama kabiliyetinin size otomatik olarak onun hangi sayfalarda yer aldığını göstermesini sağlayın. "Savaş ve Barış"taki herhangi bir karakteri takip ederek bu destansı hikaye içerisinde kim olduklarını ve ne yaptıklarınızı hatırlamanıza yardım ettiğini düşünün.

• Sadece üzerine tıklayarak bir kelime veya ifadeyi araştırın. Kelimenin tanımını veya çevirisini içeren bir sözlük açılıyor. Bir yer ismine veya tarihi bir olay üzerine tıklayın ve e-kitabın bir sözlük, ansiklopedi veya Wikipedia'yı yardımınıza çağırarak anlamanızı sağlasın. Yakın zamanlarda Napoleon'un biyografisini okuduğumu ve gerçekten insanları ve yaşanan olayları bu fonksiyonu kullanarak kendi bağlamında anladığımı hatırlıyorum.

• Tabletinizde e-kitabınıza sayfa işareti koyun, sonrasında aynı kitabı akıllı telefonunuzda otomatik olarak sayfa işaretini koyduğunuz sayfaya güncellenmiş şekilde okuyun. Yazı tipi boyutunu, yazı fontunu, sayfa kenarı boşluklarını ve hatta sayfa arka plan rengini kendi okuma deneyiminizi mükemmelleştirmek için ayarlayın. Muhtemelen en önemli özelliği yanınızda taşıyabileceğiniz kitap sayısı. Tahminimce çeşitli çevrimiçi kütüphanelerde (Amazon Kindle, Google Play Books, Barnes&Noble Nook, Kobo Books) 700'den fazla e-kitabım var ve bunların herhangi birini veya hepsini basitçe kitap listemde aşağı yukarı dolaşarak ve bir tanesini açarak anında okuyabilirim. Artık evimin her köşesi, okuduğum veya henüz okumadığım kitapları içeren kutularla dolu değil. Ve ayrıca benim okuma alışkanlığım için hiçbir ağaç kesilmiyor.

Oturma odamda normal kitaplarla dolu çok güzel bir kitaplığım var ve bunlar sadece dekoratif. Çünkü bunların birçoğunu kendi e-kitap koleksiyonumda yedekledim. Standart kitap okuyucusu olarak hiç okumadığım kadar çok yeni çıkan kitaplardan ve klasik kitaplardan okudum. Tüm kitaplarım son derece ulaşılabilir. Ve beklenmeyen bir faydası daha var. Halk Kütüphanesini yeniden keşfettim, daha doğrusu e-kitap ödünç alabileceğim birçok bölgesel halk kütüphanesi olduğunu keşfettim. Bunlar hakkında bir sonraki yazımda daha detaylı bilgi vereceğim. Sizi ikna edemediğime eminim. Ama sizden sadece e-kitapların ne olduğunu görmek için bir fırsat vermenizi istiyorum. Herhangi bir online kitap şirketi üzerinde bir hesap açın ve ücretsiz bir klasik kitap bulun, tüm firmalarda var ve değişik e-kitap aplikasyonları kullanarak bu deneyimden zevk alıp almadığınızı görün; sonrasında konuşalım. ■

** Bellevue Reporter*

DAN BROWN, "DA VİNCİ ŞİFRESİ"NİN GENÇ-YETİŞKİN EDİSYONUNU ÇIKARIYOR*

Dan Brown'ın tüm dünyada çok satan kitabı *Da Vinci Şifresi* yakında çocuk dostu bir şekilde satışa sunulacak. Aslen 2003 yılında Doubleday tarafından yayınlanan ve dünya gezgini bir sembolojist olan Robert Langdon'u konu eden uluslararası çok satan kitap, 8 Eylül'de Random House U.K ve 13 Eylül'de Penguin Random House U.S. tarafından yayınlanmak üzere yeni baskı ile genç yetişkinler için adapte ediliyor.

Da Vinci Şifresi'nin (Genç Yetişkin Adaptasyonu) dünya İngilizce hakları Random House Çocuk Kitapları'ndan Barbara Marcus ile Penguin Random House UK'den Francesca Dow tarafından Sanford J. Greenburger Associates firması temsilcilerinden Heide Lange'dan ortaklaşa bir şekilde elde edildi. Yakında çıkacak olan kitap Amerika'da Delacorte Yayıncılık tarafından sert kapaklı ve e-kitap formunda yayınlanacak. Aynı sürümler İngiltere'de de Penguin Random House Children's UK tarafından okura sunulacak.

Da Vinci Şifresi (Genç Yetişkin Adaptasyonu) yeni bir kapak tasarımı içerecek ve orijinaline göre uzunluğu kısaltılmış olacak. Yine de yayıncının deyimiyle "Dan Brown'ın orijinal olay örgüsünü sürdürecek".

Romanın bir genç yetişkin versiyonunu hazırlamak Dan Brown'un ne zamandır yapmak istediği bir projeydi. Ebeveynleri öğretmen olan ve eğer bir yazar olmasaydı kendisinin de bir öğretmen olacağına inanan Brown, genç yetişkin edisyonuyla amacının genç okuyuculara tarihin keyfine dair ilham vermek olduğunu söyledi: "*Da Vinci Şifresi*'nin genç yetişkin adaptasyonunun genç yetişkinlerde benim gizli kalmış tarihi ve içinde yaşadığımız dünyanın gizemlerini incelerken hissettiğim keşfetme heyecanını ateşlemesi benim en içten dileğim. Yeni edisyon için planlanan değişiklikler *Da Vinci Şifresi*'ni gençliğinin başındaki okuyucular için daha uygun hale getirmeyi amaçlıyor".

Listening Library'den sesli versiyonu ile birlikte yayınlanacak olan *Da Vinci Şifresi*'nin (Genç Yetişkin Adaptasyonu) Amerika edisyonu, Brown'un Robert Langdon'u konu eden dördüncü kitabı olan Inferno'nun film uyarlamasının yayın tarihi olan 28 Ekim'den kısa bir süre önce raflarda yerini alacak. PRH'ye göre, *Da Vinci Şifresi* bugüne kadar, dünya çapında 82 milyon kopyadan fazla sattı. ■

* *Rachel Deahl*

Tüm kitapçılarda ve marketlerde!

Modern bir peri masalı...

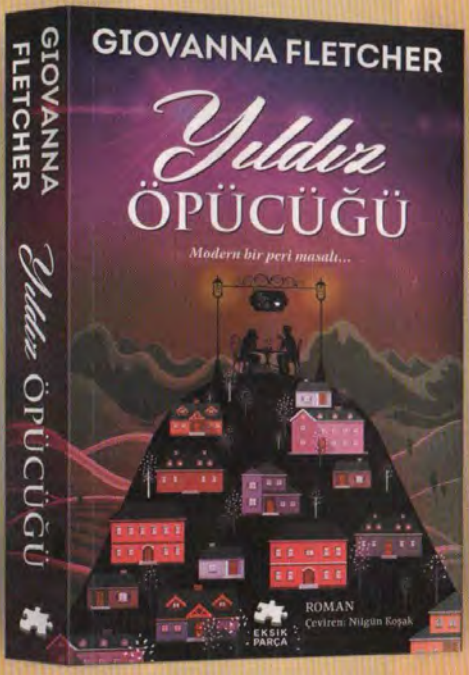

Hayatımda bir iz bırakmaya ne dersin?

İKİ A YAYIN-DAĞITIM

EKSİK PARÇA

KAHRAMANI "YAZAR" OLAN FİLMLER

Jay Parini'nin Tolstoy hakkındaki 1990 tarihli biyografik kitabından uyarlanan filmde, Tolstoy ile kırk sekiz yıllık karısı Sofya arasındaki karışık aşkın son yılındaki hikâyesini izliyoruz. Tolstoy'un materyalizm karşıtı düşünceleri ve hayat görüşü, okuyucularından da karşılık bulmaya başlar ve Tolstoycu bir kitle oluşur. Tolstoy dünyalık şeylere önem vermese de kitaplarıyla ün ve maddi kazanç elde etmeye başlamasıyla birlikte karısıyla arası açılır. Ağır ve kendi seyrinde ilerleyişi ile klasik sinema izleyicilerinin ilgisini çekecek bir yapım olmasa da sadece Tolstoy severlerin değil yazar biyografilerini seven kişilerin beklentilerini karşılayacak bir film.

Hangi zamanda olursa olsun ortaya çıkmış bir edebi eserin insanların hayatlarını ne derece değiştirebileceğini gösteren, edebiyatın gücünü Virginia Woolf'un Mrs. Dalloway kitabı üzerinden işleyen bir film. Üç farklı zaman ve üç kadın. 1923 yılında, başarılı yazar Virginia Woolf, Londra'nın varoşlarında Mrs. Dalloway isimli kitabını yazmaya başlar. Aynı zamanda ağır bir depresyonun içindedir. Ağır ilerleyen, ince işlenmiş kurgusuyla her dönemi özenle anlatan film psikolojik unsurları yoğun olan bir dram sunuyor. Virginia gibi yaşamına intihar ederek son veren fenomen bir yazarı ve kitabını, başka hayatlarla kesiştirerek sunmak gerçekten başarılı bir kurgu örneği. Saatler, başta Woolf olmak üzere üç kadının iç dünyalarının en kuytu köşelerini derinlemesine işleyerek bize kadınların bir gününü anlatıyor.

Hayatı boyunca manik depresif bozuklukla boğuşan, henüz otuz yaşındayken intihar ederek hayata veda eden Sylvia Plath'ın ölümüne kadar geçen süreçte, Ted Hughes ile olan ilişkisini ele alıyor filmimiz. Sylvia, şair olan Ted Hughes'in şiirlerinden çok etkilenmiş, henüz onunla tanışmadan zaten âşık olmuştur. Ted de tanıştıkları zaman ona âşık olur ve evlenirler. Her çiftin hayalini kurduğu gibi birbirlerinin kaderi olduklarını düşünseler de sonradan adeta birbirlerini yok etmeye başlarlar. Biyografik filmlerin handikabıdır hikâyenin nasıl biteceğini bilmek. Buna rağmen Sylvia özellikle kadın izleyiciler ve okuyucular için ayrı bir öneme sahiptir. Sylvia gibi "ölmek bir sanattır" vurgusuyla öne çıkan, yaşadığı ruhsal çöküntülerle hayatının seyri değişen bir yazarın hayatını ele alan film, insanın içini acıtan türden.

Claire Tomalin'in aynı isimli biyografik kitabından sinemaya uyarlanan film, kariyerinin zirvesinde olan Charles Dickens ile Nelly Ternan arasında yaşanan yasak aşkı konu ediniyor. Sade ve duru bir anlatımı olan, aşkın nasıl aniden ve karşı konulamaz bir şekilde geldiğini ortaya koyan gerçek bir hikâye. İncinen, yalnız kalmış, yaralı ve tabularla mücadele eden kadınları Dickens'ın hayatı üzerinden anlatan incelikli ve derin bir aşk öyküsü.

AŞKTA VE SAVAŞTA - 1996

Yazar kimliğinin dışında birçok savaşta gazetecilik yapan, devrimci mücadelelere katılan efsanevi isim Ernest Hemingway ile aşkı Agnes von Kurowsky'i anlatıyor filmimiz. 1. Dünya Savaşı'nda bir görev sırasında yaralanan Hemingway, hastanede hemşire Kurowsky'a âşık olur. Genç yaştaki maceraperest Hemingway'in hayatından kesitler sunan, kendisinden yedi yaş büyük bir hemşireyle olan aşkını ele alan, o yılların değer yargılarını ve savaşın acımasızlığını anlatan film Kurowsky'ın günlüklerinden beyaz perdeye aktarılmış.

KAFKA - 1992

Film, tam olarak Franz Kafka'nın yaşamına dayalı olmasa da yoğun bir şekilde yazarın Şato, Dava ve Dönüşüm eserlerinin atmosferinden esinlenerek çekilmiş ve Kafkaesk dünyayı sinematografinin gücü ile tatmin edici bir şekilde beyaz perdeye yansıtan bir film. 1919 yılında Prag'da memur olarak çalışan Kafka bir yandan da Dönüşüm'ü yazmaktadır. İş arkadaşı aniden ölünce gözler kendisine çevrilir ve bu durumun sırrı ile yüzleşebilmek için şehrin yeraltı dünyasına nüfuz etmeye karar verir. Siyah-beyaz bir dünyada başlayıp sonra renklenen, meşru ama adaletsiz sistemle ölümüne mücadele eden, yeniden siyah-beyaz dünyaya dönen gerilim ve polisiye türünde bir film.

NORA - 2000

James Joyce'un ünlü eseri Ulysses'de bir gün anlatılır; 16 Haziran 1904. O gün Joyce'nin deyimiyle Nora Barnacle'ı sevdiğini anladığı gündür. Filmimizde de Joyce'un daha sonra eşi olacak otel hizmetçisi Nora ile tanışmasını, Nora'nın onun hayatına çekidüzen vermesini ve beraberinde devam eden olayları ele alıyor.

CAPOTE - 2005

Bu filmde Truman Capote, Harper Lee ve gerçeğin edebiyatla buluştuğu sansasyonel eser olan *'Soğukkanlılıkla'* var. Kansas'ta vahşice işlenen bir katliam ve aynı aileye mensup dört kişinin öldürülmesinin anlatıldığı habere takılan Capote, bu olaydan fazlasıyla etkilenir. Capote ve katilin iç hesaplaşmalarına bolca değinen, Amerikan edebiyatında önemli bir yeri olan Soğukkanlılıkla kitabının ortaya çıkma serüvenini anlatan biyografik gerilim ve suç filmi. Film yavaş tempoda ilerlese de Capote'yi canlandıran Philip Seymour Hoffman'ın Oscar'lık performansı ile seyir zevkini artıyor.

EVOLUTION

2015 | Dram - Korku - Mistik | 81' | Fransızca | 03 Haziran 2016

Hazırlayan: A. Rıdvan Can

On yaşındaki Nicolas, yalnızca kadınların ve erkek çocuklarının barındığı bir adada annesiyle birlikte yaşamaktadır. Okyanusun kenarındaki bir hastanede tüm erkek çocuklara gizemli bir tedavi uygulanmaktadır. Bu tedaviyi ve etraflarında olanları sorgulamaya başlayan Nicolas, annesinin kendisine yalan söylediğini fark eder. Bir gece annesini sahile kadar takip eder ve gördükleri karşısında büyük bir şok yaşar. Ancak gördükleri, kabusun sadece başlangıcıdır. Çaresizce çırpındığı bu kabusun içinde ona uzanan el, hastanenin genç hemşirelerinden Stella olur...

BELGİCA

2016 | Dram | 127' | Flamanca | 10 Haziran 2016

"Kırık Çember" ile En İyi Yabancı Film dalında Oscar adayı olan Groeningen, "Belgica" ile sinemaseverleri müziğe ve eğlenceye doyurmaya geliyor. Yirmilerinin sonlarındaki Jo, bir zamanlar sanatla uğraşmış ama başarılı olamamıştır. Tutkusunu, yeni açtığı ve diğer tüm barlardan farklı olmasını istediği Belgica'ya taşır. Öte yandan ağabeyi Frank, şehre uzak bir yerde aldığı çiftliğiyle uğraşırken ikinci çocuğunun dünyaya gelmesini bekler. Ancak Frank, ne yöne evrildiğinden emin olmadığı hayatından mutsuzdur. Jo'nun barına yaptığı küçük bir ziyaret sonrasında iki kardeş Belgica'yı daha büyük, daha modern ve daha eğlenceli bir yer haline getirmeye karar verir. Birkaç hafta içinde şehrin eğlence merkezine dönüşen Belgica'nın ünü, iki kardeşin hayalini kurdukları her şeyin kapılarını açar... Fakat gece hayatının hızı, ikilinin parçalanan hayatlarına bile yetişemeyecek kadar yavaştır...

RAMS

2015 | Dram | 93' | İzlandaca | 17 Haziran 2016

Kuzey'in nefes kesen manzarası, sevimli sıcacık mizahı ve iki kardeşin duygusal hikayesi ile İzlanda'nın Oscar adayı filmi. Gummi ve Kiddo, şehrin dışında geniş bir vadide yan yana evlerde yaşayan yaşlı iki kardeştir. Babadan kalma meslekleri olan koç yetiştiriciliğine devam etmekte ve ülkenin en iyi koçlarını yetiştirmektedirler.

Birgün Kiddo'nun koçu bulaşıcı ve ölümcül bir hastalığa yakalanır. Yetkililer tüm kasabayı boşaltıp, tüm hayvanların da itlaf edilmesinin en uygun çözüm olduğunda ısrarcıdır. Ancak 40 yıldır birbirleri ile konuşmayacak kadar inatçı olan bu ikili iş koçlarına gelince de bu kadar çabuk pes etmeyecektir.

BİN BAŞLI CANAVAR

2015 | Dram - Gerilim | 75' | İspanyolca
17 Haziran 2016

İlk gösterimini Venedik Film Festivali'nde yapan ve İstanbul Film Festivali'nde en iyi filme verilen Altın Lale Ödülü'nün sahibi olan BİN BAŞLI CANAVAR, işlemeyen bir sağlık sistemi ve hantal bir bürokrasinin, masum insanların hayatlarını nasıl alt üst edebileceğini son derece evrensel bir hikaye üzerinden anlatıyor. Filmin yönetmeni ise ilk uzun metrajı "Yasak Bölge" ile tüm dünyada ilgi çekerek festivallerden ödülle dönen Rodrigo Plá.

iTunes'DA BU AY

FINEST HOURS 2016

Büyük bir deniz fırtınasında batan gemideki kurtarma hikayesi gerçek bir kazaya dayanıyor. Güçlü yapım, etkili oyunculuklar ve sürükleyici bir hikaye.

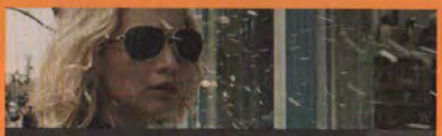

JOY 2015

2015'in güçlü kadın filmlerinden biri de Joy'du. Mucit bir kadının kendi işini kurmak istemesini anlatan Joy'u Jennifer Lawrence canlandırıyor.

BÜYÜK AÇIK 2015

ABD'nin ünlü mortgage krizini en iyi anlatan filmlerden biri. Krizi önceden görüp ters pozisyon alan birkaç grubun hikayesi merkeze alınmış.

SPOTLIGHT 2015

Oscar alan Spotlight kilisedeki çocuk tacizi hakkında haber yapan Boston Globe ekibinin Amerikan hukuku ve kilise lobisine karşı mücadelesini anlatıyor.

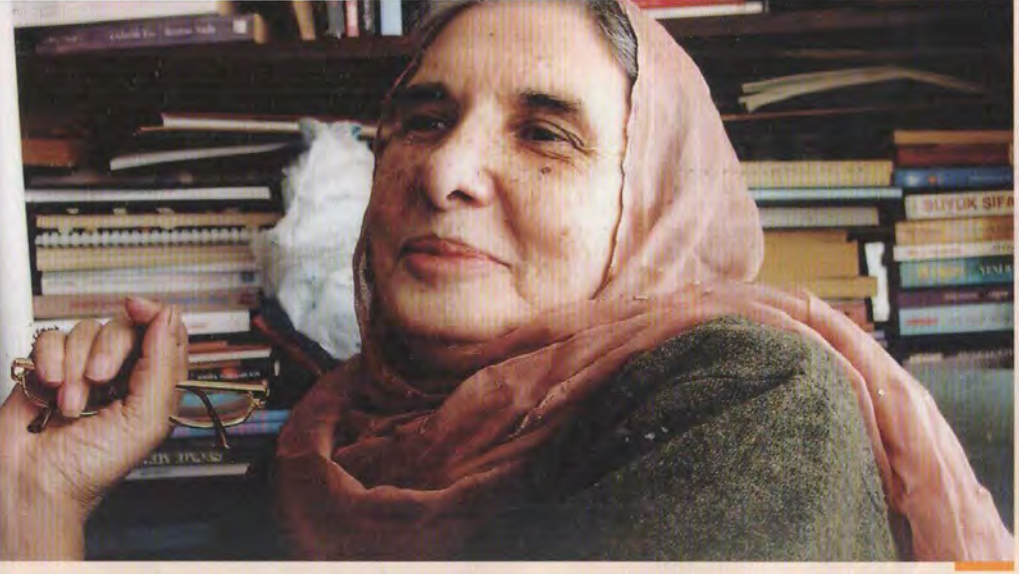

AYŞE ŞASA VE SİNEMASI

Tuba Deniz

Adeta sıkıştırılmış bir hayat yaşar Ayşe Şasa, onun hezeyanlarında sadece kendi yaşadıklarının değil, bir toplumun batılılaşma, modernleşme serüveninin tüm arazları da tecessüm eder. Bu sebepten herkes için biraz tanıdıktır onun hikâyesi fakat kimsenin tam manasıyla idrak edemeyeceği kadar da müstakil.

Arka Kapak / Tuba Deniz

Türk sinemasının en özgün simalarından biriydi Ayşe Şasa; iki yıl önce yağmurlu Haziran günlerinde aramızdan ayrıldı. 18 yaşında sinemaya adım attığında bütün amacı Marksist dünya görüşünü ekran aracılığıyla yaymaktı. Fakat kendi ifadesiyle Türk sinema seyircisi, Türk filminin varlığında kendisiyle yüzleşti: "Bana tutulan bu aynada kendimi, gerçek kimliğimi kavrayışımı, Müslümanlığımı idrak edişimi, beni kendimle yüzleştiren sinema seyircisine borçluyum." Ayşe Şasa için sinema bir nevi Leylâ idi ve ondan vazgeçebildiği andan itibaren Mevlâ'sına ulaştı. Sorunlu bir çocukluk dönemi yaşar Ayşe Şasa, annesinin ilgisizliği, mürebbiyelerin otoritesi onun keskin zekası ve hayata dönük hassas kavrayışının kaldıramayacağı türdendir. Çocukluğunda maruz kaldığı tutumlar gençlik döneminde içinden çıkamadığı kabuslara dönüşecektir. Çocukluk hatıralarından, tüm o sıkılmışlık, sıkışmışlıktan ve yalnızlıktan kaçmanın yolunu çok çalışmakta arar. Bir yerde de ailesine ve sözde Batıcı burjuvaziye dönük bir başkaldırıdır bu tercihi. Zira Yeşilçam niteliksiz bulunur ve eleştirilir kendi çevresinde. Sanattan bile sayılmaz o yıllarda, halka ait sıradan bir eğlence türüdür. Çevresindeki insanların burun kıvırdığı böyle bir ortamda kendinden geçercesine çalışmak, kaybolmaktır niyeti.

Dar vakitlerde, sabahlara kadar çalışarak yazar senaryolarını. Son Kuşlar, Gramafon Avrat, Utanç ve Ah Güzel İstanbul'un da dâhil olduğu onlarca filmin senaryosu bu şartlar altında ortaya çıkar. Fakat korkunç kurşun renkli benliksizliğini vurguladığı Türk sinemasına yaptığı işlerden tatmin olmaz, bu yoğun mesaileri ruhu ve bedeni kaldırmaz. Her film projesinin ardından hastalanacak kadar zayıf düşer. Bütün enerjisini emer Yeşilçam, gece gündüz bilmeden çalışmalar, yoğun mesailerin yıprattığı psikolojisi onu deliliğin sınırlarına sürükler. Zira aklın kutsandığı bir düzen içerisinde, aklını yitirmeyi göze alacak kadar hakikate susamıştır.

Ayşe Şasa'nın hayatı ve dolayısıyla sinemayı algılama biçiminde üç önemli karşılaşmadan söz etmek yanlış olmayacaktır. İlki sinemaya adım attığı yıllarda tanıştığı ve fikir dünyasına ciddi katkılarda bulunan Kemal Tahir'dir. İkincisi hastalığını en ağır yaşadığı dönemlerde, hiç beklemediği bir şekilde merhamet elini uzatan Yeşilçam'ın usta senaristi Bülent Oran ile evliliği ve Ayşe Şasa'nın dertlerine derman, ilahi mucize olarak tanımladığı İbn Arabi'nin Füsûs'ül-Hikem eserini keşfetmesi.... Geleneğe, yerli olmaya dair zihninde soru işaretlerine vesile olacak Kemal Tahir ile tanışması sinemaya adım attığı 18 yaşına tekabül eder. Yaşadığı ve tepki duyduğu hayata göre farklı bir dünyadan söz etmesi, Anadolu insanından ve Osmanlılıktan yola çıkması Ayşe Şasa'yı çok etkiler. Artık Batı'ya karşı gelirken araçları değişmiştir, daha köklü, yerli bir gelenek arayışına girmiştir. Zihnindeki soru işaretlerine büyük oranda cevap verir Kemal Tahir'in fikirleri fakat geleneğe Marksist ve materyalist ve hatta 'ulusalcı' bir çerçeveden bakmanın tutarsızlığı bir vakit sonra sıkıntılarını artıracak ve ilerleyen dönemde patlak verecektir. Senaryosunu yazdığı filmlerde bu çelişkilerin izleri olduğunu dile getirir hep: "Belki kendi dönemleri için eli yüzü düzgün filmlerdir. Fakat asla benim o dönemde de bu dönemde de amaçladığım derinliklere inebilmiş filmler değil." Tüm bu çelişkilerin neticesinde 30 yaşlarında ilk sinir krizi patlak verecektir. Çalışma masasında Türk sinemasının ve Türk toplumunun şizofrenisi ile ilgili bir yazı yazarken aniden zihni bulanır ve şizofreni nöbeti geçirir. 18 yıl boyunca maruz kalacağı bu ızdıraptan, hastalığının en koyu dönemlerinde eline geçen Füsûs'ül-Hikem'e ulaşması ile kurtulacaktır. Öyle ki İbn Arabi'nin muhteşem eseri Ayşe Hanım'ın kalbi ile zihni arasında yeniden irtibat kurmasını sağlayacaktır. Yeni bir anlam dünyasıyla şifa bulan Ayşe Hanım, her ne kadar yıllar boyu geçmişteki gibi aktif bir şekilde sinemanın içinde bulunmasa da bu sanat dalıyla irtibatını tamamen koparmaz. Gayrettepe'deki apartmanın on üçüncü katındaki evinde, yeni çıkan filmleri mümkün mertebe takip eder. Manevi duyarlılıklar, geleneksel bakış açısı, medeniyet perspektifi artık onun sanata yaklaşımında da belirleyicidir. Sinemaya tasavvuf ışığında anlam vermeye çalışır. Bu konudaki fikirlerini Yeşilçam Günlüğü kitabında toparlar. Yıllar sonra bu teorilerini pratiğe dökeceği bir ortam da karşısına çıkacaktır. 2008 tarihli *Dinle Neyden* filminin senaristlerinden biridir.

Dinle Neyden III. Selim dönemine, Hz. Mevlâna'nın fikriyatına ait bazı atıflarda bulunduğu ve medeniyetimizin problematiğini ihtiva ettiği için müspet görünür Ayşe Şasa'ya ve seneler sonra tekrar senaryo yazmak üzere masa başına oturur. Ateist olduğu dönemde hep boğula boğula, işlerin ters gitmesiyle senaryolarını yazdığı halde bu film için çalışırken en çok tıkandıkları anlarda adeta önlerinde beklemedikleri yollar açıldığını dile getirir. Yeşilçam yıllarındakinden çok daha farklı bir senaryo çalışması gerçekleştirirler İsmail Eren ile birlikte.

Ayşe Şasa'yı tanıyanlar bilir; o yoğun krizler, ruhunda kopan fırtınaları geride bırakmış ifadesiyle daha çok hayatı seyreder bir hali vardı. Sinema ve gündemde olanları takip ederdi ve çevresinde yoğun bir kalabalık her zaman mevcuttu ama hep belirli bir mesafeden. Sanki Ayşe Şasa için hayat tüm heyecan, ızdırap ve coşkusuyla yaşanmıştı da şimdi ona sadece izlemek ve değerlendirmek düşüyordu. Hayatı kavrayış şekli de bir nevi görüntüler üzerindendi, verdiği bir söyleşide tam olarak ifade etmekte zorlansa da bir fikri, sinema sahneleri gibi canlı görebildiğine değinir.

"İnsanlığın tüm serüveni, milyonlarca, milyonlarca yıllık aşamalar, bir delilik nöbetinin tek bir dakikasında yaşanabiliyor...." cümlesiyle başlar Ayşe Şasa'nın *Delilik Ülkesinden Notlar* kitabı. Adeta sıkıştırılmış bir hayat yaşar Ayşe Şasa, onun hezeyanlarında sadece kendi yaşadıklarının değil, bir toplumun batılılaşma, modernleşme serüveninin tüm arazları da tecessüm eder. Bu sebepten herkes için biraz tanıdıktır onun hikâyesi fakat kimsenin tam manasıyla idrak edemeyeceği kadar da müstakil. ■

Dipnotlar

1. Yeşilçam Günlüğü, Ayşe Şasa; 1993, Gelenek Yay., 104 s.
2. a.g.e., 204 s.

tsa Türk Sineması Araştırmaları

Bilim ve Sanat Vakfı
Türk Sineması Araştırmaları
birimi tarafından hazırlanmıştır.

Berrak Sıral rights5@kalemagency.com

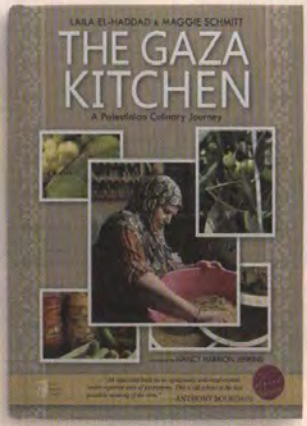

The Gaza Kitchen:
A Palestinian Culinary Journey
Laila El-Haddad

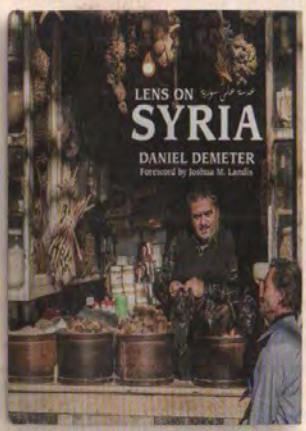

Lens on Syria
Daniel Demeter

Yeryüzünün bu devirlerde en çok işkence gören yerlerinden Gazze'de milyonlarca kadın ailelerini fiziksel ve ruhsal anlamda ayakta tutabilmek için her gün bir yol bulurlar. Mutfağı hayal kırıklığına karşı bir kale haline getirirler. Yemeği onur ve zevkli bir uğraş mertebesine ulaştırırlar. Gazze'nin lezzetlerini zengin görsellerle bir araya getiren bu eser, 1948'de sürülüp burada yaşamaya zorlanan mültecilerin hayatlarından ayrıntılar içeriyor.

2010 yılında Laila El-Haddad ve Maggie Schmitt, Gazze hattını baştan başa gezerek tarifler topladılar ve bunları muhteşem fotoğraflarla bir araya getirdiler. Bu 130 tarif, Ortadoğu'nun, bu hakkında çok az şey bilinen bölgesinin mutfak sanatını hepimize anlatmaya yetiyor. Gazzeli kadınların ve erkeklerin, yemek yapmanın yanı sıra tarım ve yiyecek ekonomisi ile ilgili hikâyelerini de anlatan kitap, Gazzelilerin yaşam şartlarının da panoramik bir görüntüsünü okuyucuya sunuyor.

Daniel Demeter, on yedi yaşından beri dünyanın pek çok bölgesini gezmiş bir fotoğrafçı. Geçtiğimiz on yılda Avrupa, Ortadoğu, Hint alt kıtası ve Güneydoğu Asya'da 35 farklı ülkeyi kadrajına aldı. Gezdiği ülkeler arasında tarihi, insanları ve zengin kültürü ile onu kendisine bağlayan Suriye'de üç yıl boyunca (2006-2009) ülkenin her noktasını dolaştı. Bu seyahati 30 bin fotoğraf ile belgeledi.

Lens on Syria, bu koleksiyonun en iyi fotoğraflarından oluşuyor. 2009'dan bu yana Suriye'nin yok edilmiş zengin kültürüne, köklü geçmişine ve savaş öncesi görüntülerine kısa bir bakış imkânı veren bu fotoğraflar, savaşın yıkıcı etkisini gözler önüne seren birer kanıt niteliğinde. Suriye'nin sıcakkanlı insanları, hayat dolu çarşıları, büyüleyici manzaraları, arkeolojik alanları, tarihi anıtları ve dini mimarisini ölümsüzleştiren Demeter, bugün bu güzelliklerinden eser kalmamış olan Suriye ile okuyucuyu buluşturuyor.

Koko:
Una fantasia ecológica
Ana Belén Ramos

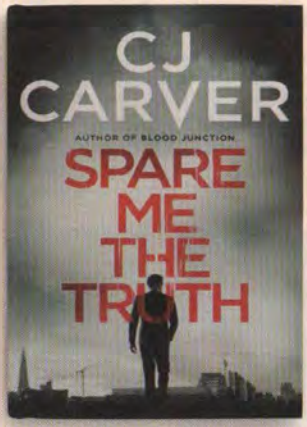

Spare Me The Truth
Dan Forrester Serisi #1
C. J. Carver

Macera, gerilim ve fantastik ögelerle dolu *Koko* büyük ihtimalle 21. yüzyılın Momo'su olacak. Kitap, kaybettiği kuyruğunu bulmak için yollara düşen neşeli kız Koko ile onun havalı arkadaşı Wednesday'in macerasını anlatıyor.

Koko, Büyük Muhteşem Kriz'den sonra dönüşen dünyada yaşayan kuyruklu bir kızdır. Çok sevdiği kuyruğunu kaybedince, onu bulmak için bir yolculuğa çıkar ve doğanın yok olmak üzere olduğunu ve insanların rüyalarıyla irtibatının kesildiğini fark eder. Fakat Koko, kuyruğunu bulma konusunda kararlıdır ve bu onu sıra dışı bir maceraya sürükleyecek ve yolda harika karakterlerle tanışmasını sağlayacaktır. Bu macerada korkunç karakterler de var. Grandia, yamyam aşçı, kabustan fırlayan vahşi aslan, anı-yiyici korkunç Ogre... Yol boyunca, rüya yakalayıcı Jörgund, Wednesday, denizleri kurtarmak için savaşan Cadı Gloria ve hassas Doğa Ana da Koko'ya eşlik ediyor. Kitap, çocuk edebiyatına orijinal bir soluk getirecek.

İlk kitabı *Blood Junction* DWA Debut Dagger ödülü alan ve Publishers Weekly tarafından yılın en iyi esrarengiz kitabı seçilen Carver gezgin ruhunu ralli sürücülüğü ile birleştiren bir maceraperest. Dan Forrester serisinin bu ilk kitabı yazarın dünyasını çok iyi yansıtıyor.

Oğlunun ölümünün ardından parçalanmış hayatını bir araya getirmeye çalışan Dan Forrester, hayatı ve oğlunun ölümüyle ilgili hatırladığı her şeyin bir yalan olduğunu söyleyen Stella isimli bir kadınla karşılaşır. Grace Reavey annesinin borcu olan parayı ödemezse öldürüleceğini öğrenir. Lucy Davies ise çalıştığı polis merkezinden uzaklaştırılır. Kendini kanıtlamak zorunda kaldığı yerel işi için bir seri katil hikayesinin peşine düşer. Kendilerini bir komplonun içinde bulan bu üç yabancı gerçeği öğrenmek için birleşir. Araştırmaları birbirine bağlandığında, olayların merkezinde hayal edebileceklerinden çok daha büyük bir tehlike olduğu ortaya çıkar...

KİTAP VİTRİNİ

Hatice Yalçın

Kupa Avrupası
Ömer Onur
Profil Yayıncılık

Türkiye'nin de katıldığı Avrupa Futbol Şampiyonası bu yıl Fransa'da düzenleniyor. Dünya Kupası hakkında sayısız kitap varken Avrupa Kupası'nın bu alandaki eksikliğini kapatan bu tarih ve futbol kitabı Ömer Onur imzalı.

Kraliçe Loana'nın Gizemli Alevi
Umberto Eco
Çev: Şemsa Gezgin
Doğan Kitap

Şubat ayında dünyaya veda eden Eco bu kitapta en iyi bildiği işi yapıyor: Geçmişi ve moderni aynı anda arkeolojik kazıya tâbi tutmak. 2. Dünya Savaşı İtalya'sına dair ansiklopedik anılar bütünü olan kitap herhangi bağlama ihtiyaç duymadan kendini okutacak cinsten.

İnsan Beyninin Gizemi
Sam Kean
Çev: Berna Kılınçer
Kolektif Kitap

İnsan beyni üzerine yapılan bilimsel çalışmalar kadar da üretilmiş efsaneler vardır. Kean ise modern nörolojinin geldiği noktayı kendine baz alarak beynin tarihini yazıyor. Polisiye roman tadında ilerleyen, kışkırtıcı bir bilimsel öykü kitabı.

Kış Uykusu
Goli Taraghi
Çev: Makbule Aras
Yapı Kredi Yayınları

Çağdaş İran edebiyatının başyapıtlarından *Kış Uykusu*, dünyanın ve çağın saldırısı altındaki modern insanı anlatıyor. Bu insanın tek sığınağı ise merhamet. Kış uykusu imgesinin evrenselliği bu kitapla bir kez daha önümüze geliyor.

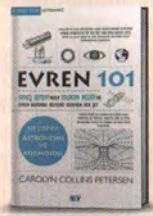

Evren 101
Carolyn Collins Petersen
Çev: Özlem Özarpacı
Say Yayınları

Sıkıcı bilim kitaplarının antitezi bir kitap. Evrene giriş niteliğindeki konuları, anlatım biçimi, sorulara verdiği cevaplar, şahane çizim ve görsellerle dolu kitabın en güzel kısmı ise ödüllü bilim yazarı Petersen'in eğlenceli dili. Bilim kitabı okurken gülmek isteyenlere...

Step ve Bozkır
Murat Belge
İletişim Yayınları

Murat Belge Rusçanın ve Türkçenin büyük eserlerini iyi bilen bir entelektüel. Bu kitapta Belge romanın içine sızmış olan modernleşme ve doğu-batı tartışmalarını berrak bir şekilde; zengin birikimiyle ve üslubuyla ayrıştırıyor.

Doctor Who - Savaş Makineleri
George Mann
Çev: Aslı Dağlı
İthaki Yayınları

Doctor Who, 1963'ten beri maceralarına devam ediyor. Tv'den edebiyata geçen Who, zamanda yolculuk yaparken zamanın kendisi olmuş durumda. 12. Doktor şu anda diziyi sürüklüyor. Savaş Makineleri, Doctor Who 50. yıl özel bölümündeki Savaş Doktoru'nun tek macerası.

Ordular
Evelio Rosero
Çev: Süleyman Doğru
Can Yayınları

Kolombiyalı Rosero, Latin Amerika'nın önemli yazarlarından biri. Son 10 yılın çarpıcı romanlarından Ordular ise yoksul Kolombiya köylülerinin ve yerlilerin kesişen hayatlarını ve ordularla karşılaşmalarını eşssiz bir dille anlatıyor.

Genç Houdini - Kayıp Hokkabazın Peşinde
Simon Nicholson
Timaş Yayınları

Kitap, 20. yüzyılın başında, birçok numarasıyla kitleleri etkileyen illüzyonist Houdini'nin gençliğini anlatıyor. Bugün bile sihirbaz şovlarında etkili olan numaraların sahibi bu genç adam bir dedektif gibi polisiye olayların içine düşüyor.

Bu Kitap Hayatınızı Değiştirecek
A.M. Homes
Çev: Umut Özgür Hoşafçı
Pegasus Yayınları

Los Angeles'ta geçen renkli ve ürpertici bir kendini fark etme ve benliğini inşa hikayesi... Zengin, sahip olma kavramının içini dolduran bir adamın birdenbire kendi olma mücadelesine girişmesi ilk başta çok klişe gelebilir. Lakin Homes bu Amerikanvari tekdüzeliğe renklilik getiriyor.

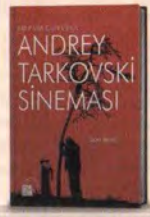

Andrey Tarkovski Sineması
Babek Ahmedi
Çev: Faysal Soysal – Veysel Başçı
Küre Yayınları

Tarkovski sadece bir yönetmen değil, dünya sanat tarihine geçmiş büyük bir sanatçı. Söylenmemiş olanın peşinde bir ömür harcayan Tarkovski'nin biyografisi okurları aydınlık bir güzergahta yolculuğa çıkaracak.

06
HAZİRAN

HARBİYE AÇIKHAVA YAZ OYUNLARI BAŞLIYOR

Şehir Tiyatroları'nın gelenekselleşen "Yaz Oyunları" başlıyor. Sezonun beğeni toplayan oyun ve müzikallerinin toplandığı "Yaz Oyunları" Harbiye Cemil Topuzlu Açıkhava Tiyatrosu'nda sahnelenecek. 12. Gece, Fehim Paşa Konağı, Ay Işığında Şamata, Cibali Karakolu oyunları saat 21:00'da seyirciyle buluşacak.

Tarih : 31 Mayıs - 6 Haziran
Yer : Harbiye Cemil Topuzlu Açıkhava Tiyatrosu

"UÇARI OLMA HAKKIMIZ"

Beyrutlu Mounira Al Solh'un "I Strongly Believe in Our Right to Be Frivolous [Uçarı Olma Hakkımıza Yürekten İnanıyorum]" sergisi çizimler, iki yerleştirme ve tek kanallı videodan oluşuyor. Al Solh'un sergisinin yanısıra Andreas Angelidakis'in "Soft Ruin [Yumuşak Harabe]", Brian Eno'nun "The Ship [Gemi]" ve Michelle Lopez'in "Invisible Object [Görünmez Nesne]" adlı sergileri de görülebilir.

Tarih : 14 Nisan - 3 Temmuz
Yer : Alt Bomonti

"SERBEST MAVİ" BİR İSTANBUL...

Sanat hayatı boyunca 45 kişisel sergiye imza atan Gültekin Serbest, "Maviye Takıldı Renklerim" adlı sergisinde İstanbul ile tavuskuşunu eşlik, birliktelik kavramları çerçevesinde biraraya getirdi. Resimlerinde sıkça kullandığı mavi ise "Serbest Mavi" adı ile sergi özelinde bir sanat boyacısı firma tarafından üretildi.

Tarih : 11 Mayıs - 30 Hazira
Yer : Dedeman Levent Otel

SANAT ÜRETMEK YA DA ÖĞRETMEK

Üniversitelerde sanatçı kuşakları yetiştiren eğitimci sanatçılar seçkisinin ikinci bölümü ziyarete açıldı. İlk sergiyle tarihsel sürekliliği takip eden "Sanat Üretenler – Sanat Öğretenler" seçkisi, bu kez 1970 sonrası kurulan sanat eğitimi bölümlerinde, güzel sanatlar enstitü ve fakültelerinde hocalık yapmış, aktif sanat yaşamıyla ülke sanatında yer edinmiş eğitimci sanatçılara odaklanıyor.

Tarih : 27 Nisan - 25 Haziran
Yer : Kibele Sanat Galerisi

ALLAHINI SEVEN **DEFANSA GELSİN**

Hamdi Akyol | İz Yayıncılık

Yayın sektörünün futbol deyimi ile söyleyecek olursak "kaleci"liğidir editörlük. Gelen dosyalar, incelenenler, basımına karar verilenler, basılmamasına karar verilenler, kontrol edilmesi gereken tercümeler, sadeleştirmeler, edebî metinler... bunların hepsi kaleye çekilen şutlardır ve editör de bunları karşılayan kaleci. 100 tane topun gol olmasını engellersiniz, ancak bir tane hatalı yediğiniz gol sizi manşete çıkarabilir. Yayına hazırladığınız eserde onlarca, bazen yüzlerce somut bilgi hatasını veya bozuk cümleleri düzeltir, toparlarsınız; ancak ıskaladığınız önemli bir hata görülür, yakaladıklarınızı kimse bilmez. Bu açıdan çok nankör bir meslektir.

Sektörün içinden olmayan, sadece "metin" üreten insanların en düşmanca yaklaştığı grup da editörler. Hazırladıkları dosyaların kitaplaşma sürecinde editörleri "rakip" olarak görüyor insanlar. Oysa sektörü biraz olsun bilenler, editörlerin "rakip" değil, "refik" olduğunu teslim eder.

Editör, basımına karar verilmiş eserin, okur tarafından gelebilecek her türlü eleştiriden âzâde olması için, sûretâ düşmanı gibi hareket eder, etmelidir. Didik didik edilen metinde sıfır hata hedeflenir, dikkat ve zaman birlikteliğinin verdiği imkânlarla bu hedef tutturulmaya çalışılır. Editör sadece hata arayan değil, elindeki metni daha okunur, daha faydalı şekle getirendir. Edebî eserler dışındaki eserlerde, gerek telif gerekse tercümelerde, okuru bilgilendirici notlar, düzeltmeler yapan editör, eseri ayrıcalıklı kılar. Okurun bunu bilmesi lazım. Mesela, bizim bastığımız bir tercüme, Balkan Savaşı'nı Osmanlı tarafından gözlemleyen bir İngiliz gazetecinin hatıratıydı. Ellis-Ashmead Bartlett, eser boyunca yer adlarını, o günkü kullanımlarıyla vermişti. Trakya coğrafyasındaki bu yer adları, Rumca idi. Mütercim tercümesini yaparken kendisine bir kaynak vermiş, yer adlarını günümüz ile değiştirmesini tavsiye etmiştim. Bunu büyük ölçüde başarmış, ancak bir tanesini bulamamıştı. Yazar, İstanbul'un hemen dışında, Hadımköy ile İstanbul arasında St. George diye bir köyde konakladığını yazmış, ancak hiçbir yazılı kaynakta bu köye dair bir iz bulunmuyor. Sırf bu köyün neresi olduğunu anlamak için bir gün mesai harcadım. Aramadığım uzman, tarihçi, arşivci kalmadı. Günün sonunda umudumu kesmişken, birden aklıma geldi. İstanbul'da tek bir tane bile Katolik köyü olmadığını biliyordum. O halde St. George ismini yazar hatalı yazmış olmalıydı. İstanbul civarında Rum ve Bulgar köyleri vardı. Rumlar Saint demez, Aya der, George demez, Yorgi derdi. Bu şekilde baktığımda, günümüzdeki Kayabaşı'nın adının Aya Yorgi olduğunu gördüm. Okurun bir dipnot olarak gördüğü bu bilginin arkasında, bir günü aşan bir mesai bulunuyor halbuki ve bu görülür bir durum değil.

Ülkenin yarısı şair, diğer yarısı harika öyküler yazan insanlardan oluşuyor. Böyle olunca da, gelen edebi eser başvurusu bir hayli yüksek. Buradan sesleniyorum: Sevgili müstakbel yazar ve şairlerimiz, dosyanızı ciddi bir yayıncıya gönderdiyseniz, emin olun güzel bir çalışmayı ıskalamış olmamak için dikkatli bir şekilde inceleniyor. Keşke bu konularda gelişmiş bir anlayışa sahip olsak ülkece, her reddettiğimiz dosya için size ayrıntılı bir gerekçe sunsak. Ancak bir yılda yaklaşık 100 yeni kitap basan bir yayınevinin editörü ve yayın koordinatörü olarak söylüyorum, gelen öneri bunun 5 misli. Bir de ciddiyetle her dosyanın incelendiğini düşünün. Mesainin önemli bir kısmı bu dosya incelemelerine gidiyor. Buna bir de ayrıntılı cevap verildiğini düşünün. Sonra o eser sahibinin itiraz cevabı verdiğini, sonra cevap vermezseniz "küstah, kibirli yayıncı" olarak yaftalanacağınızı, cevap verirseniz bir sinir harbinin içinde kendinizi bulacağınızı... Bu yüzden, size verilen "eserinizi yayın programımıza almamız mümkün gözükmüyor" şeklindeki nazik cevabı lütfen yeterli kabul ediniz. Eserinizin edebi değerini ise fuarlarda beğendiğiniz, kalemini ve üslubunu önemsediğiniz yazarlara yapışarak, stalklayarak öğrenmeye çalışınız. ■

KUTAN URAL; FARK YARATACAK NOKTALAR BULMAK

Bu ayki konuğumuz, April ve Timaş Yayınları için yaptığı zekice ve renkli kapaklarla adından söz ettiren Kutan Ural.

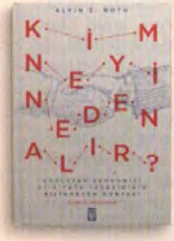

Kitap kapaklarını tasarlarken dikkat ettiğiniz detayları üç maddede özetler misiniz?

Fark yaratacak, ilgi çekecek tasarımlar olmasına yani kitabı diğer kitaplardan ayıracak noktalar bulmaya çalışırım. Murat Menteş'in *Ruhi Müceret* kapağında hareketli görsel kullanmıştım. Direkt kitapla ilgili mesaj vermektense kitabın konusuna uygun imgeler kullanırım. Örneğin Steve Jobs ile ilgili bir kitapta onun ikonik kıyafetlerini kullanmak gibi.

Tasarımda iltimas gösterdiğiniz renkler ve yazı karakterleri var mı?

İşim kitaba ve yazara özel bir şeyler tasarlamak olduğu için en uygun renkleri ve fontu arıyorum. Ama tasarım sırasında CumbaCo ekibindeki diğer tasarımcı arkadaşlarıma da danışıyorum. Bu da beni tek bir renge ve fonta takılma tekdüzeliğinden kurtarıyor.

Şimdiye kadar tasarladığınız kitap kapakları arasında en sevdiğiniz tasarım hangi kitaba ait?

Henüz en iyisini tasarladığımı düşünmüyorum:) Ama "Steve Jobs Olmak" kapağının benim için yeri ayrı. Sonuçta hem ben hem de yayınevi memnun olduk.

En beğendiğiniz kitap kapağı hangisi?

İllüstrasyon yeteneğim olmadığı için bu tarz kapaklar ilgimi çekiyor. Türkiye'nin en iyi illüstratörlerinden Ethem Onur Bilgiç'in kapaklarını çok beğeniyorum. Yabancılardan da Iacopo Bruno'nun çalışmalarını oldukça beğeniyorum.

Keşke ben tasarlasaydım dediğiniz yerli ya da yabancı bir kitap var mı?

Polisiye kitap kapakları çok ilgimi çekiyor. Agatha Christie'nin HarperCollins'ten yayınlanan kitap kapaklarına bayılıyorum. Onun ve Patricia Highsmith'in kitaplarını tasarlamak isterdim. Timaş Yayın Grubu ile birlikte belki bu konuda bir sürpriz yapabiliriz.

Çıkmazdaki Edebiyat

Edebiyatın labirentlerindeki rehberiniz...

"*Çıkmazdaki Edebiyat* ile Feridun Andaç, okuma ve yazma serüveninde pusulaya ihtiyaç duyan okurlara kendi define sandığını açıyor."

"Feridun Andaç'ın kaleminden..."

DENEME

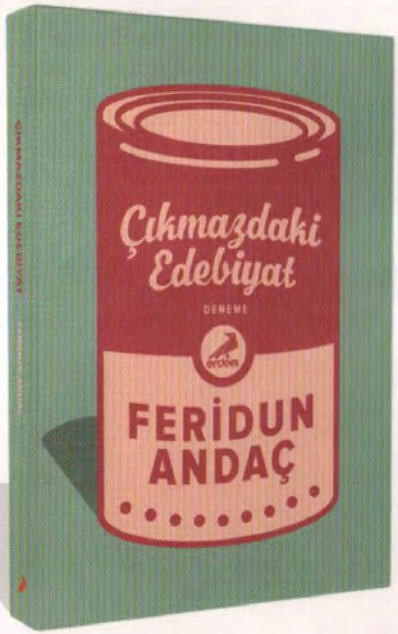

/erdemyayingrubu
/erdemyayingrubu
/erdemyayingrubu

Dağıtım: Sedir Yayınları A.Ş.
Telefon: 0212 486 34 00

erdemyayinlari.com

erdem
YAYIN GRUBU
"okumak yaşamaktır"